

P L A T F O R M A

za učešće crnogorske delegacije na XI sastanku Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima, 23. oktobar 2018. godine

O P Š T E I N F O R M A C I J E

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom (SSP) je u punoj primjeni od 1. maja 2010. godine. Kako bi se obezbijedila implementacija SSP-a osnovani su: Savjet za stabilizaciju i pridruživanje, Odbor za stabilizaciju i pridruživanje i Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje.

Odbor za stabilizaciju i pridruživanje formirao je sedam pododbora¹², koji se i pored toga što su formirane pregovaračke strukture, do sticanja punopravnog članstva održavaju jednom godišnje. Jedan od sedam pododbora je i Pododbor za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima. U nadležnosti pomenutog Pododbora je pet pregovaračkih poglavlja, i to: 1– Slobodno kretanje robe, 16– Porezi, 20– Preduzetnička i industrijska politika, 29– Carinska unija i 30– Vanjski odnosi.

**ZNAČAJ PODODBORA ZA TRGOVINU, INDUSTRIJU, CARINE, POREZE
I SARADNJU SA DRUGIM ZEMLJAMA KANDIDATIMA**

Sastanak Pododbora ima za cilj informisanje Evropske komisije o najvažnijim reformama, da prati implementaciju SSP ali i završnih mjerila za konkretna poglavlja u okviru Pododbora.

Do sada je održano deset sastanka Pododbora, dok je jedanaesti zakazan za 23. oktobar 2018. godine u Podgorici.

Od strane Evropske komisije predlog agende za sastanak dobijen je tokom septembra mjeseca.

Shodno temama koje će biti razmatrane, Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa Kancelarijom za evropske integracije, Ministarstvom finansija, Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Ministarstvom vanjskih poslova, Ministarstvom nauke, Akreditacionim tijelom, Institutom za standardizaciju, Zavodom za metrologiju, Upravom za inspeksijske poslove, Poreskom upravom, Upravom carina, Investiciono-razvojnim fondom, zavodom za statistiku Crne Gore - MONSTAT-om i Centralnom bankom Crne Gore, pripremilo material sa ažuriranim informacijama u odnosu na prethodni izvještajni period, a u vezi sa sprovođenjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao i pomoći koju Crnoj Gori trenutno pružaju EU ali i druge nacionalne i međunarodne institucije.

Pododbor za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima

U skladu sa Agendom predloženom od strane Evropske komisije, na sastanku će biti diskutovana pitanja iz sledećih oblasti:

6. UVODNE NAPOMENE

7. SLOBODNO KRETANJE ROBA

- 7.1. Zakonodavstvo i institucionalni / administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora).uključujući implementaciju strategije i akcionog plana za usklađivanje u ovom poglavlju).
- 7.1.1. Horizontalno zakonodavstvo i infrastruktura kvaliteta, usklađivanje zakonodavstva i implementacija crnogorskih strategija za standardizaciju, metrologiju, akreditaciju, ocjena usaglašenosti i nadzor tržišta, uključujući najnovije informacije o administrativnim kapacitetima i infrastrukturi, kako bi se pravilno ispunile obaveze iz člana 77 SSP-a.
- 7.1.2. Usklađivanje zakonodavstva sa direktivama Novog i Starog pristupa i proceduralne mjere.
- 7.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).

Predstavnici **Ministarstva ekonomije** (Ana Martinović), **Instituta za standardizaciju** (Perica Turković i Marko Šaranović), **Zavoda za metrologiju** (Vanja Asanović i Goran Vukoslavović), **Akreditacionog tijela** (Ana Radović) i **Uprave za inspeksijske poslove** (Nada Đurđić i Marina Janković) će u okviru ove tačke Dnevnog reda, dati prikaz stanja iz oblasti slobodnog kretanja robe i odgovarati na pitanja iz domena nadležnosti institucija koje predstavljaju.

8. TRGOVINA

- 8.1. Razmjena statističkih podataka o trgovini i direktnim stranim ulaganjima.
- 8.2. Usklađivanje zakonodavstva sa *acquis*-em i administrativni kapaciteti u pogledu različitih nadležnosti u trgovini.
- 8.3. Svjetska trgovinska organizacija.
- 8.4. Efekti primjene CEFTA sporazuma, podaci o sprovođenju.
- 8.5. Regionalni ekonomski prostor – višegodišnji akcioni plan (REA-MAP) implementacija trgovinskog stuba – trenutno stanje;
- 8.6. Implementacija programa ekonomskih reformi (ERP) 2006 - 2008 trgovinske mjere – trenutno stanje
- 8.7. Pregovori o sporazumima o slobodnoj trgovini i bilateralni investicioni sporazumi sa trećim zemljama.
- 8.8. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).

U okviru ove tačke Agende sa Predstavnicima Evropske komisije, između ostalog, biće riječi o statističkim podacima u oblasti trgovine i SDI. Statističke podatke u oblasti trgovine će prezentovati Tatjana Popović iz **MONSTAT-a**, dok će podatke koji se odnose na SDI prezentovati Slobodanka Škerović iz **CBCG**. Biće riječi i o administrativnim kapacitetima, zakonodavstvu, statusu Crne Gore u STO, rezultatima sprovođenja CEFTA-e, statusu pregovora o slobodnoj trgovini sa trećim zemljama, sprovođenju SSP-a, kao i izvoznim kreditima. Predstavnici **Ministarstva ekonomije** biće: (Aida Salagić Ceković, Danijela Gačević, Kadrija Kurpejović, Jovana Krnić, Svetlana Božović, Milena Jovetić i Ivana Zečević), **Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja** (Kristina Lapčević), **Uprava carina** (Stojanka Milošević), **Uprava za bezbjednost hrane** (Zorka Prljević), **Uprava za javne nabavke** (Goran Vojinović), **Agencija za zaštitu konkurencije** (Radojka Ćirković) i **Investiciono-razvojnog fonda – IRF** (Nikola Milosavljević).

9. PREDUZETNIČKA I INDUSTRIJSKA POLITIKA

- 9.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora).

- 9.2. Napredak u oblasti politike u vezi sa malim i srednjim preduzećima. Mala i srednja preduzeća – sprovođenje Zakona o malim preduzećima: kratak pregled aktivnosti sprovedenih u periodu od poslednjeg sastanka Pododbora, sa posebnim naglaskom na pristup malih i srednjih preduzeća kreditima i jačanju njihovih tehnoloških kapaciteta.
- 9.3. Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća – najnoviji podaci o učešću Crne Gore u ovom program (2014-2020)
- 9.4. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).
- 9.5. Najnoviji podaci o usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom 2011/7/EU o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama.
- 9.6. Industrijska politika. Najnoviji podaci o Nacionalnoj strategiji industrijske politike.
- 9.7. Turizam: napredak u politici turizma, razvoj zakonodavstva i Strategija razvoja turizma

U okviru ove tačke predstavnici **Ministarstva ekonomije** su (Goran Nikolić, Maja Jakanović i Nataša Batrićević), Ivana Zečević i Ljiljana Belada), **Ministarstva finansija** (Ivan Radulović i Jelena Jovetić), **Ministarstva nauke** (Marijeta Barjaktarović Lanzardi) će upoznati predstavnike Evropske komisije sa stanjem u oblasti industrijske politike i odgovarati na eventualna dodatna pitanja. Sastanku će prisustvovati i predstavnik Investiciono-razvojnog fonda - **IRF** (Ana Cmiljanić) i odgovarati na pitanja iz domena nadležnosti IRF. U okviru tačke koja se odnosi **na** turizam, predstavnik **Ministarstva održivog razvoja i turizma** (Maja Kovačević i Olivera Brajović) će dati prikaz razvoja politike u turizmu, njen zakonodavni okvir, kao i strategiju daljeg razvoja i odgovarati na pitanja iz pomenutih oblasti.

10. CARINSKA UNIJA

- 10.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora)
 - 10.1.1. Izmjene u zakonodavstvu;
 - 10.1.2. Reforme u UC;
- 10.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).
- 10.3. Pripreme za zajednički tranzit i IPA projekat – trenutno stanje,
- 10.4. Carinski zakon Unije (Komisija informiše Delegaciju Crne Gore).

Uzajamna administrativna pomoć u carinskim pitanjima.

Predstavnici **Uprave carina** (Milan Martinović, Ana Miljanić, Miroslav Raonić, Stojanka Milošević, Tatjana Vujisić, Azra Bećović, Milena Radović i Goran Milonjić) će u okviru ove tačke dati prikaz stanja u oblasti carinske politike i odgovarati na pitanja.

11. OPOREZIVANJE

- 11.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora).
 - 11.1.1. Nacrt strategije fiskalnog prilagođavanja. Poreske mjere.
 - 11.1.1.1. PDV i akcize
 - 11.1.1.2. Direktno oporezivanje
 - 11.1.2. Ostale fiskalne mjere
- 11.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira).
- 11.3. Nekooperativne poreske uprave u dijelu primjene poreskih propisa. Obaveze Crne

Gore do 2019.

11.4. IPA projekat za jačanje poreske administracije – trenutno stanje.

Predstavnici **Ministarstva finansija** (Jovica Petričević, Ružica Bajčeta, Antonije Rabrenović i Omer Cikotić), **Poreske uprave** (Lidija Šečković) i **Uprave carina** (Biljana Popović) će u okviru ove teme dati prikaz stanja u oblasti poreske politike, kao i odgovarati na pitanja iz navedenih oblasti.;

SASTAV DELEGACIJE

Imajući u vidu potrebu da se na kvalitetan način odgovori na predložene teme iz pet pregovaračkih poglavlja (1, 16, 20, 29 i 30), crnogorske institucije na sastanku Pododbora će predstavljati:

- Goran Nikolić, Ministarstvo ekonomije, generalni direktor;
- Aida Salagić Ceković, Ministarstvo ekonomije, načelnica;
- Svetlana Božović, Ministarstvo ekonomije, načelnica;
- Kadrija Kurpejović, Ministarstvo ekonomije, načelnik;
- Jovana Krunic, Ministarstvo ekonomije, načelnica;
- Danijela Gačević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Milena Jovetić, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Ivana Zečević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Vanja Asanović, Zavod za metrologiju, direktor;;
- Nada Đurđić, Uprava za inspekcijske poslove;
- Ana Martinović, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Goran Vukoslavović, pomoćnik direktorice Zavoda za metrologiju;
- Ana Radović, rukovoditeljka odjeljenja u Akreditacionom tijelu Crne Gore
- Perica Turković, direktor Instituta za standardizaciju Crne Gore;
- Marko Šaranović, pomoćnik direktora Instituta za standardizaciju Crne Gore;
- Marina Janković, tržišni inspektor, Uprava za inspekcijske poslove;
- Kristina Lapčević, Ministarstvo poljoprivrede, načelnik;
- Slobodanka Škerović, Centralna banka Crne Gore, viši savjetnik;
- Tatjana Popović, Monstat;
- Nikola Milosavljević, Investiciono razvojni fond, menadžer;
- Zorka Prljević, Uprava za bezbjednost hrane, pomoćnica Direktora;
- Maja Jokanović, Ministarstvo ekonomije, načelnik;
- Nataša Batričević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik
- Ljiljana Belada, Ministarstvo ekonomije, načelnik
- Ivan Radulović Ministarstvo finansija, načelnik Jelena Jovetić,
- Ministarstvo finansija, savjetnik
- Marijeta Barjaktarović Lanzardi, Ministarstvo nauke, načelnik
- Olivera Brajović, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, generalni direktor;
- Ana Cmiljanic, Investiciono razvojni fond,
- Maja Kovačević, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, savjetnik
- Jovica Petričević, Ministarstvo finansija, načelnik;
- Ružica Bajčeta, Ministarstvo finansija, savjetnik;;
- Lidija Šečković, Poreska uprava, samostalni savjetnik;
- Biljana Popović , Uprava carina; samostalni savjetnik I;
- Antonije Rabrenović , Ministarstvo finansija, samostalni savjetnik I;
- Omer Cikotić, Ministarstvo finansija, samostalni savjetnik I;
- Milan Martinović, Uprava carina, pomoćnik direktora;
- Ana Miljanić, Uprava carina, pomoćnica direktora;
- Miroslav Raonić, Uprava carina, načelnik;

- Stojanka Milošević, Uprava carina, načelnica;
- Tatjana Vujisić, Uprava carina, načelnica;
- Azra Bećović, Uprava carina, načelnica;
- Milena Radović, Uprava carina, načelnica;
- Goran Milonjić, Uprava carina, samostalni carinski inspektor;
- Goran Vojinović, Uprava za javne nabavke;
- Radojka Ćirković, Agencija za zaštitu konkurencije;
- Miloš Radonjić, Kancelarija za evropske integracije, načelnik

U cilju kvalitetnijeg i potpunijeg prezentovanja stanja u oblastima predloženim dnevnim redom, Rukovodilac grupe i koordinatori-rukovodioci podgrupa zadržavaju mogućnost da na sastanak pozovu i druge predstavnike institucija čije se učešće ocijeni kao potrebno.

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore je na sjednici od _____ 2018. godine, razmotrila i utvrdila Platformu za učešće crnogorske delegacije na XI sastanku Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima, Podgorica, 23. oktobar 2018. godine, koju je dostavilo Ministarstvo ekonomije.

2. Za članove Delegacije određeni su:

- Goran Nikolić, Ministarstvo ekonomije, generalni direktor;
- Aida Salagić Ceković, Ministarstvo ekonomije, načelnica;
- Svetlana Božović, Ministarstvo ekonomije, načelnica;
- Kadrija Kurpejović, Ministarstvo ekonomije, načelnik;
- Jovana Krunić, Ministarstvo ekonomije, načelnica;
- Danijela Gačević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Milena Jovetić, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Ivana Zečević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Vanja Asanović, Zavod za metrologiju, direktor;;
- Nada Đurđić, Uprava za inspekcijske poslove;
- Ana Martinović, Ministarstvo ekonomije, savjetnik;
- Goran Vukoslavović, pomoćnik direktorice Zavoda za metrologiju;
- Ana Radović, rukovoditeljka odjeljenja u Akreditacionom tijelu Crne Gore
- Perica Turković, direktor Instituta za standardizaciju Crne Gore;
- Marko Šaranović, pomoćnik direktora Instituta za standardizaciju Crne Gore;
- Marina Janković, tržišni inspektor, Uprava za inspekcijske poslove;
- Kristina Lapčević, Ministarstvo poljoprivrede, načelnik;
- Slobodanka Škerović, Centralna banka Crne Gore, viši savjetnik;
- Tatjana Popović, Monstat;
- Nikola Milosavljević, Investiciono razvojni fond, menadžer;
- Zorka Prljević, Uprava za bezbjednost hrane, pomoćnica Direktora;
- Maja Jokanović, Ministarstvo ekonomije, načelnik;
- Nataša Batricević, Ministarstvo ekonomije, savjetnik
- Ljiljana Belada, Ministarstvo ekonomije, načelnik
- Ivan Radulović Ministarstvo finansija, načelnik Jelena Jovetić,
- Ministarstvo finansija, savjetnik
- Marijeta Barjaktarović Lanzardi, Ministarstvo nauke, načelnik
- Olivera Brajović, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, generalni direktor;

- Ana Cmiljanic, Investiciono razvojni fond,
- Maja Kovačević, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, savjetnik
- Jovica Petričević, Ministarstvo finansija, načelnik;
- Ružica Bajčeta, Ministarstvo finansija, savjetnik;;
- Lidija Šečković, Poreska uprava, samostalni savjetnik;
- Biljana Popović , Uprava carina; samostalni savjetnik I;
- Antonije Rabrenović , Ministarstvo finansija, samostalni savjetnik I;
- Omer Cikotić, Ministarstvo finansija, samostalni savjetnik I;
- Milan Martinović, Uprava carina, pomoćnik direktora;
- Ana Miljanić, Uprava carina, pomoćnica direktora;
- Miroslav Raonić, Uprava carina, načelnik;
- Stojanka Milošević, Uprava carina, načelnica;
- Tatjana Vujisić, Uprava carina, načelnica;
- Azra Bećović, Uprava carina, načelnica;
- Milena Radović, Uprava carina, načelnica;
- Goran Milonjić, Uprava carina, samostalni carinski inspektor;
- Goran Vojinović, Uprava za javne nabavke;
- Radojka Ćirković, Agencija za zaštitu konkurencije;
- Miloš Radonjić, Kancelarija za evropske integracije, načelnik

3. Zadužuje se Ministarstvo ekonomije da, u saradnji relevantnim institucijama, nakon završenog sastanka Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima, izvesti Vladu Crne Gore o rezultatima sastanka.

**MATERIJAL ZA SASTANAK PODODBORA ZA TRGOVINU, INDUSTRIJU, CARINE I POREZE I
SARADNJU SA DRUGIM ZEMLJAMA KANDIDATIMA
23. oktobar 2018. godine**

1. UVODNE NAPOMENE

U nadležnosti Pododbora za trgovinu, industriju, carine, poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima je pet pregovaračkih poglavlja, i to:

- Poglavlje 1 – Slobodno kretanje robe
- Poglavlje 16 – Oporezivanje
- Poglavlje 20 – Preduzetnička i industrijska politika
- Poglavlje 29 – Carinska unija
- Poglavlje 30 – Vanjski odnosi

2. SLOBODNO KRETANJE ROBA

2.1 Zakonodavstvo i institucionalni / administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora).uključujući implementaciju strategije i akcionog plana za usklađivanje u ovom poglavlju).

2.1.1. Horizontalno zakonodavstvo i infrastruktura kvaliteta, usklađivanje zakonodavstva i implementacija crnogorskih strategija za standardizaciju, metrologiju, akreditaciju, ocjena usaglašenosti i nadzor tržišta, uključujući najnovije informacije o administrativnim kapacitetima i infrastrukturi, kako bi se pravilno ispunile obaveze iz člana 77 SSP-a.

- **Horizontalne mjere**

Pripremljen je Nacrt Akcionog plana za Strategiju Crne Gore za sprovođenje pravne tekovine u oblasti slobode kretanja roba 2018-2020.

U skladu sa obavezama iz sektorskih strategija, u izvještajnom periodu, usvijeni su i:

1. Akcioni plan za 2018. godinu za implementaciju Strategije razvoja akreditacije
2. Akcioni plan za 2018. godinu za implementaciju Strategije razvoja standardizacije

U izvještajnom periodu, u cilju daljeg usklađivanja zakonodavstva, pripremljen je Nacrt Zakona o tehničkim zahtjevima i ocjenjivanju usaglašenosti. Nacrt zakona stavljen je na javnu raspravu krajem jula 2018. godine i trajala je 40 dana. U toku javne rasprave nije bilo komentara i sugestija na tekst nacrtu zakona.

U skladu sa Akcionim planom za usklađivanje zakonodavstva sa čl. 34-36 UFEU usvojena su sljedeća podzakonska akta:

- Pravilnik o metrološkim zahtjevima za etilometre („Sl. list CG“, br. 18/18);
- Pravilnik o metrološkim zahtjevima za mjerila za kontrolu brzine vozila u pokretu („Sl. list CG“, br. 18/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za manometre za mjerenje pritiska u pneumaticima („Sl. list CG“, br. 23/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za manometre za mjerenje krvnog pritiska („Sl. list CG“, br. 23/18);

- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za manometre, vakuometre i manovakuometre („Sl. list CG“, br. 23/18);
- Pravilnik o metrološkim zahtjevima za mjerila za ispitivanje mjera zaštite u elektrotehnici („Sl. list CG“, br. 23/18);
- Pravilnik o metrološkim zahtjevima za mjerila jonizujućih zračenja („Sl. list CG“, br. 23/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za automatska mjerila nivoa tečnosti u nepokretnim rezervoarima („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za mjerila nivoa zvuka („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim zahtjevima za kućišta drumskih, šinskih i kombinovanih drumsko-šinskih vaga („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim zahtjevima za mjerne mostove drumskih, šinskih i kombinovanih drumsko-šinskih vaga („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za etalonske tegove nazivnih masa od 50 kg do 5 000 kg („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za etalonske tegove nazivnih masa od 1 mg do 50 kg („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za mjerne transformatore („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za elektronska (statička) brojila reaktivne električne energije klase 0,5 S, 1 S, 1, 2 i 3 („Sl. list CG“, br. 32/18);
- Pravilnik o metrološkim i tehničkim zahtjevima za mlijekomjere i mjerne posude za tečnosti („Sl. list CG“, br. 34/18).

Standardizacija

Tokom izvještajnog perioda, Institut za standardizaciju Crne Gore (ISME) donio je ukupno 2.146 crnogorskih standarda i srodnih dokumenata (MEST), u potpunosti usaglašenih sa evropskim i međunarodnim standardima. Od toga, 83 čine harmonizovani standardi, a 58 MEST je objavljeno na crnogorskom jeziku. Prevedena dokumenta rezultat su dobre saradnje sa zainteresovanim stranama, kao i zalaganja zaposlenih u Institutu.

U skladu sa zaključcima Vlade Crne Gore i ugovorenim obavezama, Institut je donio 15 djelova eurokodova i prateće nacionalne anekse sa nacionalno determinisanim parametrima. Za ova dokumenta bilo je zaduženo stručno tijelo Instituta ISME/TK 002: Eurokodovi. Pomenuti dokumenti objavljeni su na crnogorskom jeziku.

Prepoznajući značaj i potencijal koji sektor građevinarstva i oblast standardizacije imaju za društveni i ekonomski prosperitet Crne Gore, Institut je u septembru 2017. godine, potpisao Sporazum o saradnji sa Građevinskim fakultetom. Ovim sporazumom intenzivirana je saradnja u pripremi i realizaciji projekata usmjerenih na unapređenje stanja u oblastima građevinarstva, odnosno standardizacije, kao i onih projekata koji imaju za cilj jačanje institucionalnih kapaciteta dvije organizacije.

U cilju edukacije i daljeg osposobljavanja za rad na stručnim poslovima standardizacije, zaposleni u Institutu bili su uključeni u odgovarajuće programe obuke. Riječ je o:

- Online obuci u organizaciji CEN-CENELEC – Vodič za pristup EN standardima,
- Regionalnoj ISO radionici u vezi standarda ISO 37001 Sistemi menadžmenta protiv mita - Zahtjevi sa uputstvom za korišćenje, koja je u saradnji Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i Instituta za standardizaciju Srbije (ISS) održana u Beogradu, Srbija,
- Regionalnoj ISO radionici posvećenoj izradi Nacionalne strategije razvoja standardizacije, koja je u saradnji ISO i Agencije za standardizaciju, metrologiju i sertifikaciju Uzbekistana (UZSTANDARD), održana u Taškentu, Uzbekistan,

- dvije radionice u vezi standarda i električne-elektronske opreme, odnosno harmonizacije u oblasti građevinskih proizvoda, koje su, u okviru regionalnog projekta "Infrastruktura kvaliteta na Zapadnom Balkanu, održane u Beogradu, Srbija.

Delegacija Instituta prisustvovala je 40. zasijedanju Generalne skupštine ISO koje je održano u Berlinu, Njemačka, u septembru 2017. godine. Domaćin zasijedanja bio je Njemački institut za standardizaciju (DIN), a u okviru Generalne skupštine održana je i 51. sjednica ISO Komiteta za zemlje u razvoju (DEVCO).

U novembru 2017. godine u Antaliji, Turska, održana je VI Balkanska konferencija o standardizaciji, na temu "Online standardizacija – budućnost standardizacije", na kojoj su učestvovali predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju iz: Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Crne Gore, Hrvatske, Makedonije, Slovenije, Srbije i Turske. Na konferenciji se razgovaralo o saradnji između nacionalnih tijela za standardizaciju, prevođenju standarda i uspostavljanju terminoloških baza, *online* alatima i daljim pravcima razvoja standardizacije, kao i o zajedničkim regionalnim i evropskim projektima.

Saradnja Instituta sa državnom upravom je od posebnog značaja. Tokom izvještajnog perioda, predstavnici Instituta su:

- bili članovi Radne grupe za izradu Strategije razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća (MMSP) u Crnoj Gori 2018-2022. godine, i dali doprinos u izradi kako pomenute Strategije, tako i Akcionog plana;
- učestvovali na sastanku Pododbora za industriju, trgovinu, carinu i poreze i saradnju sa drugim zemljama kandidatima;
- u cilju sprovođenja Akta o malim preduzećima (za zemlje Zapadnog Balkana i Turske), učestvovali na sastanku sa predstavnicima OECD-a i Evropske komisije, koji se tiče Dimenzije 7 – Tehnička regulativa i standardi za mala i srednja preduzeća;
- donošenjem standarda i srodnih dokumenata, te kroz razmjenu informacija, pružili podršku u vezi sa pripremom više pravilnika, a koji se odnose na: ispitivanja opasnih svojstava otpada, granične vrijednosti buke, turističku signalizaciju, energetska efikasnost zgrada, radio opremu, požarnu klasifikaciju građevinskih proizvoda i dr.

U februaru 2018. godine Institut je potpisao Sporazum o saradnji sa Upravom za javne nabavke Crne Gore. Dijeleći zajedničke vrijednosti i ciljeve, saradnja će biti usmjerena na unapređenje privrednog ambijenta, znanja i vještina u poslovnom svijetu, kao i na promociju ekonomske saradnje među privrednim i drugim subjektima.

Na osnovu pomenutog sporazuma, krajem juna 2018. godine Institut je u saradnji sa Upravom za javne nabavke Crne Gore organizovao okrugli sto na temu: "Održive nabavke – Uloga standarda u postizanju održivog razvoja". Cilj okruglog stola bio je da se predstavi novi standard MEST ISO 20400 koji je prevelo stručno tijelo Instituta – Tehnički komitet ISME/TK 007: Društvena odgovornost. Na okruglom stolu ukazano je na važnost standarda jer on definiše principe održive nabavke, uključujući odgovornost, transparentnost, poštovanje ljudskih prava i etičko ponašanje i naglašava ključne faktore kao što su upravljanje rizikom i određivanje prioriteta.

Prepoznajući značaj razvoja turizma, prehrambene industrije i zaštite životne sredine, Institut je, u saradnji sa Privrednom komorom Crne Gore, učestvovao na sajmu koji je održan u Budvi krajem marta 2018. godine. Posjetiocima sajma predstavljen je djelokrug rada Instituta, poslovi donošenja crnogorskih standarda (MEST), kao i aktuelni tokovi standardizacije iz različitih oblasti. Od posebnog značaja bila je

komunikacija sa predstavnicima mikro, malih i srednjih preduzeća kojima je ukazano na značaj korišćenja standarda u praksi.

Shodno Sporazumu o saradnji sa Institutom za standardizaciju Srbije, Institut je uspješno realizovao sljedeća dva seminara:

1. Izmjene i tumačenje zahtjeva novog izdanja ISO/IEC 17025 – preporuke za primjenu (april 2018. godine). Ovaj seminar bio je namijenjen menadžerima kvaliteta, tehničkim rukovodiocima i onima koji su akreditovani prema zahtjevima MEST EN ISO/IEC 17025:2011, kao i onima koji će raditi na implementaciji standarda.
2. ISO 45001 – Izmjene u odnosu na OHSAS 18001 i tumačenje novih zahtjeva (jun 2018. godine). Seminar je bio namijenjen organizacijama sertifikovanim prema MEST OHSAS 18001:2010, odnosno OHSAS 18001:2007, organizacijama koje žele da uvedu sistem menadžmenta zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu, menadžerima kvaliteta, provjerivačima i predstavnicima rukovodstva za sisteme menadžmenta, kao i svima koji se bave zaštitom zdravlja i bezbjednošću na radu.

U organizaciji Instituta za standardizaciju Bugarske (BDS), sredinom maja 2018. godine u Sofiji, Bugarska, održana je VII Balkanska konferencija o standardizaciji. Glavna tema ovogodišnje konferencije bila su pravila, procedure, smjernice i dokumenta sistema upravljanja kvalitetom, uključujući i samoocjenjivanje/sertifikaciju prema standardu ISO 9001. Pored predstavnika Instituta, na konferenciji su učestvovali i predstavnici nacionalnih tijela za standardizaciju iz sljedećih država: Rumunije, Bugarske, Moldavije, Albanije, Srbije, Makedonije, BiH, Slovenije i Turske, kao i Kosova u svojstvu posmatrača.

Na pomenutoj konferenciji potpisan je Sporazum o saradnji između Instituta za standardizaciju Crne Gore (ISME) i Instituta za standardizaciju Bugarske (BDS), čime je stvoren osnov za realizaciju zajedničkih planova u cilju daljeg razvoja ISME i BDS.

Na konferenciji je dogovoreno da domaćin VIII Balkanske konferencije o standardizaciji bude Institut za standardizaciju Crne Gore.

Predstavnici Instituta pratili su 14. Zajedničko zasijedanje generalnih skupština Evropskog komiteta za standardizaciju (CEN) i Evropskog komiteta za standardizaciju u oblasti elektrotehnike (CENELEC). Ovogodišnje zasijedanje održano je u junu 2018. godine na Bledu, Slovenija, a domaćin je bio Institut za standardizaciju Slovenije (SIST). Na zajedničkoj sjednici generalnih skupština predstavljeni su izvještaji i diskutovalo se o ključnim strateškim, političkim i tehničkim pitanjima u vezi evropske standardizacije. Posebna pažnja posvećena je inovacijama, u cilju veće zastupljenosti standardizacije na području tehnoloških inovacija, kao i pružanja snažnije podrške naučnoj, istraživačkoj i inovativnoj zajednici.

Metrologija

Nacionalni metrološki sistem se kontinuirano razvija u cilju obezbjeđenja tačnih i pouzdanih mjerenja u Crnoj Gori. Osnovu metrološkog sistema predstavlja Zavod za metrologiju koji obavlja sljedeće poslove: obezbjeđuje primjenu sistema zakonskih mjernih jedinica; ostvaruje, čuva, održava i usavršava etalone Crne Gore; obezbjeđuje metrološku sljedivost za laboratorije za etaloniranje (kalibracije), kao i za ispitne i kontrolne laboratorije; organizuje djelatnost kalibracije mjerila/etalona; sprovodi ocjenjivanje usaglašenosti mjerila sa metrološkim zahtjevima: odobrenje tipa mjerila i ovjeravanje mjerila; sprovodi ispitivanje prethodno-upakovanih proizvoda; daje stručno mišljenje za ovlašćivanje lica za obavljanje

poslova u oblasti metrologije; određuje znak proizvođača/uvoznika predmeta od dragocjenih metala; sprovodi ispitivanje i žigosanje predmeta od dragocjenih metala; priprema stručne osnove za izradu nacrt propisa iz oblasti metrologije i kontrole predmeta od dragocjenih metala; odlučuje u upravnim postupcima iz oblasti metrologije i kontrole predmeta od dragocjenih metala; obezbjeđuje metrološke informacije i izdaje službeno glasilo; itd. Zavod za metrologiju predstavlja Crnu Goru u međunarodnim i regionalnim metrološkim organizacijama, kao i organizacijama u oblasti kontrole predmeta od dragocjenih metala. Zavod je punopravni član Evropskog udruženja Nacionalnih metroloških instituta (EURAMET) od juna 2011. godine, dopisni član Međunarodne organizacije za zakonsku metrologiju (OIML) od novembra 2007. godine, pridruženi član Evropske kooperacije za zakonsku metrologiju (WELMEC) od januara 2009. godine i član međunarodnog udruženja službi za analizu IAAO od 2012. godine. Crna Gora je kao 59. članica primljena u Međunarodni biro za tegove i mjere, početkom 2018. godine, u kojem je predstavlja Zavod za metrologiju.

U Zavodu za metrologiju je trenutno zaposleno 44 službenika uključujući direktoricu. Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Zavoda za metrologiju iz 2015. godine sistematizovana su radna mjesta za ukupno 52 izvršioca. Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2018. godinu za Zavod za metrologiju planirana su sredstva u iznosu od 1.200.456,68 €.

Na osnovu Zakona o metrologiji („Sl. list CG“, br. 79/08) predstavnici Zavoda su pripremili stručnu osnovu za izradu podzakonskih akata u skladu sa Akcionim planom za usklađivanje zakonodavstva sa čl. 34-36 UFEU.

U izvještajnom periodu, predstavnici Zavoda za metrologiju su pripremili i stručne osnove za sljedeće podzakonske akte:

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o bližem postupku i načinu ispitivanja i odobravanja tipa mjerila („Sl. list CG“, br. 61/17);
- Pravilnik o tehničkim i metrološkim uslovima i postupku ovlašćivanja lica za pripremu automatskih mjerila nivoa tačnosti u nepokretnim rezervoarima za ovjeravanje („Sl. list CG“, br. 19/18).

Takođe, pripremljen je i Nacrt Pravilnik o zajedničkim odredbama za mjerila i metode metrološke kontrole.

Metrološki lanac sljedivosti u oblasti mase, dužine, temperature, pritiska, zapremine, električnih veličina, kao i vremena i frekvencije u Crnoj Gori, bazira se na opremi koja je isporučena Zavodu za metrologiju u okviru programa IPA 2007: *Razvoj infrastrukture kvaliteta u Crnoj Gori*, programa IPA 2011: *Razvoj infrastrukture kvaliteta i metrologije u Crnoj Gori*, kao i opremi koju je obezbijedio Zavod iz budžeta. Kalibracija etalona Zavoda za metrologiju se vrši u laboratorijama nacionalnih metroloških instituta ili ovlašćenih instituta (EURAMET Designated Institutes) koji imaju objavljen CMC u BIPM KCDB ili su akreditovani od strane akreditacionog tijela potpisnika EA MLA sporazuma.

U Zavodu za metrologiju se kontinuirano vrši obezbjeđivanje metrološke opreme, obuka zaposlenih, preispitivanje postupaka rada i potvrđivanje kompetentnosti nacionalnih kalibracionih laboratorija. Nadzorna posjeta glavnih i tehničkih ocjenjivača iz Akreditacionog tijela Crne Gore (ATCG) i Hrvatske akreditacijske agencije (HAA) realizovana je 11. i 12. decembra 2017. godine i obuhvatila je sljedeće laboratorije:

- Laboratoriju za masu (redovan nadzor);
- Laboratoriju za dužinu (redovan nadzor);
- Laboratoriju za temperaturu (redovan nadzor);
- Laboratoriju za vrijeme i frekvenciju (redovan nadzor uz proširenje obima akreditacije);
- Laboratoriju za električne veličine (redovan nadzor uz proširenje obima akreditacije);
- Laboratoriju za pritisak (redovan nadzor);
- Laboratoriju za male zapremine (redovan nadzor);
- Laboratoriju za velike zapremine (redovan nadzor).

Utvrđene neusaglašenosti su uklonjene sprovođenjem korektivnih mjera u predviđenom roku.

Hrvatska akreditacijska agencija i Akreditaciono tijelo Crne Gore potvrdili su u martu 2018. godine da Zavod za metrologiju zadovoljava zahtjeve standarda MEST EN ISO/IEC 17025:2011 i da je kompetentan za obavljanje:

- kalibracija mjerila mase;
- kalibracija mjerila temperature;
- kalibracija mjerila zapremine od stakla i mjerila zapremine sa klipom, kao i etalon prelivnih pipeta i mjernih posuda;
- kalibracija mjerila dužine;
- kalibracija mjerila pritiska;
- kalibracija mjerila električnih veličina;
- kalibracija mjerila frekvencije i vremenskog intervala.

Mjerne i kalibracione mogućnosti prepoznate kroz CIPM MRA predstavljaju najbolje mjerne sposobnosti koje jedan nacionalni metrološki institut može da manifestuje u svakodnevnom radu, pri pružanju usluga korisnicima u normalnim uslovima rada. U decembru 2017. godine, Međunarodni biro za tegove i mjere (BIPM) priznao je još tri mjerne i kalibracione mogućnosti Zavoda za metrologiju u oblasti zapremine i jednu u oblasti dužine. U bazi podataka BIPM KCDB do danas su objavljene 23 najbolje mjerne i kalibracione mogućnosti (CMC) Zavoda za metrologiju.

U izvještajnom periodu, predstavnici Zavoda za metrologiju su učestvovali na različitim skupovima koje su organizovale regionalne i međunarodne metrološke organizacije.

Akreditacija

Administrativni kapaciteti:

Akreditaciono tijelo Crne Gore (u daljem tekstu: ATCG) svoju djelatnost obavlja u skladu sa *Zakonom o akreditaciji* („Sl. list CG“ br. 54/09 i 43/2015), *Odlukom o osnivanju Akreditacionog tijela Crne Gore* („Sl. list RCG“ br. 21/07), *Statutom Akreditacionog tijela Crne Gore* i internim pravilima i procedurama ATCG koje su usaglašene sa zahtjevima standarda *MEST EN ISO/IEC 17011:2010* i pravilima i smjernicama evropskih i međunarodnih organizacija za akreditaciju (EA, ILAC i IAF).

Na predlog Upravnog Odbora ATCG, Vlada Crne Gore je 14.12.2017. godine dala saglasnost na donošenje novog Statuta Akreditacionog tijela Crne Gore. Pored ostalog, novim Statutom se preciznije utvrđuju i propisuju djelatnosti ATCG i nadležnosti organa ATCG, kao i daje osnov za formiranje savjetodavnih i stručnih tijela ATCG (Savjet za akreditaciju, Komisija za akreditaciju, Komisija za žalbe, Komisija za prigovore, Komisija za izbor i praćenje ocjenjivača, Tehnički komiteti i sl.).

Upravni Odbor ATCG je na osnovu sprovedenog javnog konkursa, a uz predhodnu saglasnost Vlade Crne Gore, dana 28.02.2018. godine imenovao g-dina Milivoja Pavićevića za direktora ATCG.

ATCG ima ukupno 7 stalno zaposlenih službenika. Stalno zaposleno osoblje obavlja stručne poslove vezane za akreditaciju i raspoređeni su na radna mjesta utvrđena Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta.

U radu stručnih i savjetodavnih tijela ATCG-a uključeni su i učestvuju predstavnici zainteresovanih strana.

U registru ATCG provjerivača upisano je 9 vodećih ocjenjivača (od kojih 3 stalno zaposlena u ATCG), 33 tehnička ocjenjivača (od kojih 1 stalno zaposleni u ATCG) i 35 tehničkih eksperata. Jedan dio registrovanih provjerivača ATCG je iz zemalja okruženja (oni su takođe registrovani provjerivači u svojim nacionalnim akreditacionim tijelima).

U periodu izvještavanja, predstavnici ATCG su učestvovali na 5 obuka i 4 okrugla stola, dijelom organizovanih u okviru PTB regionalnog projekta pomoći (PTB - The Physikalisch-Technische

Bundesanstalt) i Regionalnog projekta pomoći pod nazivom "Quality Infrastructure in the western Balkans".

Akreditacija tijela za ocjenjivanje usaglašenosti (osnovna djelatnost):

U periodu izvještavanja, na osnovu podnešenog Zahtjeva za akreditaciju, a nakon sprovedenog postupka akreditacije u skladu sa dokumentom Q2.01 – *Pravila akreditacije*, ATCG je akreditovalo jedno novo tijelo za ocjenjivanje usaglašenosti (TOU) i to:

1. Winsoft d.o.o. Podgorica – Kontrolno tijelo Tipa C (područje akreditacije: Izrada strateških karata buke i izračunavanje nivoa buke)

Zaključno sa krajem avgusta 2018. godine, u nacionalnom sistemu akreditacije postoji ukupno 33 tijela za ocjenjivanje usaglašenosti akreditovanih od strane ATCG, od kojih 21 pripadaju grupi laboratorija za ispitivanje, 2 pripadaju grupi laboratorija za kalibraciju, 6 pripadaju grupi kontrolnih tijela, 1 grupi sertifikacionih tijela za sertifikaciju proizvoda i 3 grupi sertifikacionih tijela za sertifikaciju sistema menadžmenta. Takođe, u postupku akreditacije se nalazi jedno tijelo za ocjenjivanje usaglašenosti koje pripada grupi ispitnih laboratorija.

U periodu izvještavanja ATCG je sproveo jedno početno ocjenjivanje u cilju dodjeljivanja akreditacije. U skladu sa Planom nadzornih posjeta i ponovnog ocjenjivanja akreditovanih organizacija, ATCG je sproveo 29 nadzornih posjeta i 6 ponovnih ocjenjivanja u cilju praćenja kompetentnosti i održavanja akreditacije tijela za ocjenjivanje usaglašenosti.

ATCG redovno održava Registar i informiše javnost i zainteresovane strane o akreditovanim tijelima za ocjenjivanje usaglašenosti (www.akreditacija.me).

Međunarodna/regionalna saradnja:

U skladu s obavezama koje proističu iz punopravnog članstva u Evropskoj kooperaciji za akreditaciju (EA), predstavnici ATCG-a su prisustvovali sjednicama i učestvovali u radu:

- Generalne Skupštine Evropske kooperacije za akreditaciju EA GA (novembar 2017 i maj 2018 godine);
- Komiteta za multilateralne sporazume EA MAC (oktobar 2017 i april 2018 godine),
- Komiteta za laboratorije EA LC (mart 2018),
- Komiteta za kontrolna tijela EA IC i Komiteta za sertifikaciona tijela EA CC (septembar 2017 i mart 2018 godine) i
- Komiteta za horizontalnu harmonizaciju EA HHC (mart 2018).

Takođe, iz obaveza koje proističu iz punopravnog članstva u EA, ATCG je u periodu izvještavanja nastavilo da doprinosi radu EA, da razmjenjuje relevantne informacije sa EA, da učestvuje u razvoju procedura i pravila EA putem davanja komentara na nacрте dokumenata i glasanja sa ciljem njihovog donošenja, kao i da redovno plaća godišnju članarinu.

Iz obaveza koje proističu iz pridruženog članstva u ILAC, ATCG je u periodu izvještavanja nastavilo da doprinosi radu ILAC-a, da razmjenjuje relevantne informacije sa ILAC, da učestvuje u razvoju procedura i pravila ILAC putem davanja komentara na nacрте dokumenata i glasanja sa ciljem njihovog donošenja, kao i da redovno plaća godišnju članarinu.

U periodu izvještavanja, a na osnovu prethodno potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji, ATCG je nastavilo saradnju sa nacionalnim akreditacionim tijelima Srbije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Albanije, Moldavije i Bugarske. Saradnja je uključivala razmjenu informacija, iskustva, ocjenjivača, organizovanje zajedničkih skupova, obuka i sl. Direktori akreditacionih tijela zemalja regiona sa svojim saradnicima bili su u radnoj posjeti ATCG dana 25.05.2018. godine. Na sastanku su razmijenjena iskustva u vezi redovnog poslovanja nacionalnih akreditacionih tijela, kao i ispunjavanja

obaveza koje proističu iz procesa EU integracija. Takođe, razmatrani su elementi postojeće saradnje između nacionalnih akreditacionih tijela zemalja regiona, kao i mogućnosti daljeg unapređenja saradnje u zajedničkom interesu.

Tržišni nadzor

Administrativni kapaciteti

Shodno Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Uprave za inspekcijske poslove, u navedenom periodu je izvršena popuna dva radna mjesta i to Tržišni inspektori III za tehnički nadzor.

Koordinaciono tijelo za nadzor na tržištu

Koordinaciono tijelo je u izvještajnom periodu održalo jednu sjednicu na kojoj su pored realizacije zaključaka sa prethodne sjednice razmatrani predlog Opšteg programa za nadzor proizvoda na tržištu za 2018. godinu i izvještaj o realizaciji Opšteg programa nadzora proizvoda na tržištu za 2017. godinu. U skladu sa Zakonom o nadzoru proizvoda na tržištu usvojen je Opšti program nadzora proizvoda na tržištu za 2018. godinu, koji je objavljen na internet stranici Uprave za inspekcijske poslove 07.12.2017. godine. Članovi koordinacionog tijela upoznati su sa izmijenjenom Uredbom o utvrđivanju grupa proizvoda nad kojima se vrši nadzor, kao i učešćem inspektora u edukacijama u okviru projekata podrške u 2017. godini. Koordinaciono tijelo je podnijelo Vladi Crne Gore Izvještaj o radu Koordinacionog tijela za 2016. i 2017. godinu i Izvještaj o radu sistema brze razmjene informacija o opasnim proizvodima za 2016. i 2017. godinu, koje je Vlada usvojila 19.04.2018.godine,.

Nacionalni sistem za brzu razmjenu informacija o opasnim proizvodima

Preko Nacionalnog sistema brze razmjene informacija o opasnim proizvodima u kontinuitetu se vrši razmjena informacija o opasnim proizvodima pronađenim na tržištu Crne Gore, između organa koji vrše nadzor proizvoda na tržištu i Uprave Carina. Kontakt tačka Sistema je Uprava za inspekcijske poslove - Tržišna inspekcija.

Saradnja Uprave carina i Uprave za inspekcijske poslove

U izvještajnom periodu, u saradnji Uprave Carina i Tržišne inspekcije, realizovane su zajedničke akcije o pojačanoj kontroli određenih vrsta roba, i to: kaciga za skijaše, ekspres lonac- posuda za kuvanje pod pritiskom, kuhinjske mašine (mesoreznice), aparati za čišćenje pod visokim pritiskom, bezbjednosna obuća.

Uprava Carina u kontinuitetu obavještava nadležne organizacione jedinice o proizvodima koji predstavljaju rizik, po obavještenjima iz RAPEX sistema, kao i o obavještenjima dobijenim od Tržišne inspekcije u okviru Regionalne mreže za razmjenu informacija o opasnim proizvodima.

Edukacija inspektora: U izvještajnom periodu nastavljeno je sa edukacijom inspektora, kako u okviru EU projekata tako i organizovanjem obuka u okviru Uprave za inspekcijske poslove, kao i u saradnji sa drugim organima na nacionalnom nivou.

U okviru bilateralne saradnje Crne Gore i Slovenije organizovana je posjeta eksperata iz Slovenije Crnoj Gori, u periodu 03. - 04. Oktobar 2017. godine, na temu „Prenos dobrih praksi na područjima tržišnog nadzora prema važećim propisima EU”. Učesnici su imali priliku da se upoznaju sa dobrom praksom Republike Slovenije i da u interaktivnoj diskusiji razmijene mišljenja o iskustvima i problemima sa kojima se susreću u sprovođenju nadzora.

Regionalni projekat za infrastrukturu kvaliteta za zemlje zapadnog Balkana, koji finansira Švedska agencija za međunarodnu saradnju (SIDA), je odobren za period jun 2016 – oktobar 2018. godine, a posvećen je usaglašavanju i potpunoj implementaciji zakonodavstva u oblasti građevinskih proizvoda i električne i elektronske opreme sa zakonodavstvom EU. U okviru ovog projekta organizovane su radionice i to:

- 19.04.2018. godine regionalni forum u Sarajevu, Bosna i Hercegovina na temu: „Tržišni nadzor u oblasti građevinskih proizvoda”
 - 31.05 - 01.juna, obuka u Podgorici na temu “obuka trenera”
 - 13. - 15. juna obuka u Beogradu na temu “Trgovinski i tehnički zahtjevi EEE opreme i građevinskih proizvoda”
 - 26. - 27.juna u Beogradu Trening trenera - Električna i elektronska oprema, Predstavljanje materijala za obuku ”
 - 09. - 10. jula u Beogradu “Trening trenera za nadzor građevinskih proizvoda”
- Na radionicama i forumu su učestvovali osim predstavnika Crne Gore i predstavnici regiona iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Albanije i Kosova.
- U okviru Regionalnog programa energetske efikasnosti (REEP plus), koji je podržan od strane Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj (EBRD), Ministarstvo ekonomije je u saradnji sa Upravom za inspekcijske poslove, organizovalo radionice u Podgorici,
- 22. i 23. januara 2018. godine, na temu „Primjena propisa iz oblasti energetske efikasnosti i eko dizajna“,
 - 08. i 09. maja.2018. godine i 20. - 21.juna obuke na temu “Označavanje energetske efikasnosti i tehnički zahtjevi eko dizajna”

U okviru IPA projekta „Dalje jačanje nuklearnih regulatornih tijela Albanije, Makedonije, Bosne i Hercegovine, Srbije, Kosova i Crne Gore” Ministarstvo održivog razvoja i turizma organizovalo je dana 26. februara 2018. godine, okrugli sto na temu „Izrada novog Zakona o zaštiti od jonizirajućeg zračenja i radijacionoj i nuklearnoj sigurnosti i bezbjednosti” na kojem je učestvovao predstavnik Tržišne inspekcije.

Sprovođenje tržišnog nadzora

U proaktivnom nadzoru, shodno Godišnjem programu nadzora na tržištu, nadležne inspekcije su, u izvještajnom periodu, kontrolisale:

- električne tostere, dječja sjedišta za bicikla, električne testere/pile, kacige za skijaše, ekspres lonac, mašine za pranje pod pritiskom, zaštitnu obuću, mesoreznice (Tržišna inspekcija)
- plastične igračke, lijekove, medicinska sredstva, kozmetički proizvodi, obmanjujući proizvodi (Zdravstveno-sanitarna inspekcija)
- eksplozive za civilnu upotrebu, pirotehnička sredstva (Inspekcija za eksplozivne materije, zapaljive materije, tečnosti i gasove).
- podzemne i nadzemne rezervoare za skladištenje TNG, plinske boce 10 kg (Termoenergetska inspekcija)
- vodomjere, manometre za mjerenje pritiska u pneumaticima, manometre za mjerenje krvnog pritiska, zakonska mjerila (Metrološka inspekcija)
- RTT uređaje i opremu, gadžete-prenosive uređaje, RED opremu, mobilne telefone, dronove – bespilotne letjelice, igračke na daljinsko upravljanje (Inspekcija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost)

U reaktivnom nadzoru, Tržišna, Zdravstveno-sanitarna i Termoenergetska inspekcija, pratile su opasne proizvode na osnovu podataka preuzetih iz RAPEX-a, po obavještenju inspektora iz nadzora, po obavještenju proizvođača/distributera, po obavještenju Uprave Carina, po informacijama iz drugih izvora, po prijavi potrošača.

Izvršeno je ukupno 1.521 inspekcijski pregled, od čega 463 pregleda u proaktivnom nadzoru (po programu - redovni, produženi) i 1.058 pregleda u reaktivnom nadzoru (po RAPEX obavještenjima 776 pregleda, po obavještenju inspektora iz nadzora 134 pregleda, po obavještenju proizvođača/distributera

2 pregleda, po obavještenju Uprave Carina 4 pregleda, po informacijama iz drugih izvora 140 pregleda, po prijavi potrošača 2 pregleda).

Na tržištu Crne Gore, u proaktivnom i reaktivnom nadzoru, pronađeno je 359 vrsta opasnih proizvoda u ukupnoj količini od 157.348 komada. Od toga, 215 vrsta u količini od 144.749 komada predstavlja opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom, dok je opasnih proizvoda koji ne predstavljaju ozbiljan rizik 144 vrste u ukupnoj količini od 12.599 komada.

Inspektori su izrekli sledeće mjere:

- Povlačenje sa tržišta i trajna zabrana prometa za 216 vrsta u količini od 144.797 komada (kvarcna grijalica, svjetleći niz, dječja odjeća, dječji krevet na sprat, dječje naočare za sunce, produžni kabl, električni toster, dječje prenosne svjetiljke, igračke, lijekovi, kupaći kostimi, obmanjujući proizvodi, električni razvodnik, fen za kosu, kvarcna grijalica, svjetleći niz), za opasne proizvode koji predstavljaju ozbiljan rizik i neusaglašene proizvode.

- Mjera opoziva od krajnjih potrošača je izrečena za 45 vrsta opasnih proizvoda u količini od 2.956 komada (dječja odjeća, igračke, fen za kosu). Obavještenje o opozivu je objavljivano preko dnevnih novina i isticanjem obavještenja u objektu.

- Za opasne proizvode sa ozbiljnim rizikom koji su povučeni sa tržišta i čiji je promet trajno zabranjen sprovedena mjera uništenja je izrečena za 32 vrste proizvoda u količini od 1.181 komada (igračke, produžni kablovi, dječje prenosne svjetiljke, dječje naočare za sunce), a dobavljaču/distributeru je vraćeno 161 vrsta opasnih proizvoda u količini od 1.299 komada (dječje prenosne svjetiljke, produžni električni kablovi, igračke, dječje naočare za sunce, dječja odjeća, električni toster, dječji krevet na sprat, kupaći kostim, električni razvodnik, fen za kosu, kvarcna grijalica, svijetleći niz).

- Privremena zabrana prometa do otklanjanja utvrđenih neusaglašenosti je izrečena za 143 vrste proizvoda u ukupnoj količini od 12.551 komada (plutajuća pomagala, zaštitne rukavice, cipele HTZ, električni tosteri, električna kuvala, punjači za mobilne telefone, mašine za pranje pod pritiskom, ekspres lonac, igračke, medicinska sredstva – dioptrijske naočare, mesoreznice, ventilator, pegla za kosu, električni lonac, fen za kosu, električni rešo, električni sječko, aparat za palačinke, aparat za sladoled, aparat za sendviče, aparat za kafu, sokovnik, mikser, dječja sjedišta za bicikl, punjač za lap top, električna testera, kacige za skijaše, baterija za mobilne telefone, bl. t. adapter, dječja kolica, LED lampa, mikrofon, punjač baterija, video kamera, zvučnik za PC).

- Podnijeto je 4 zahtjeva Sudu za prekršaje.

2.1.2. Usaglašavanje zakonodavstva sa direktivama novog i starog pristupa

NOVI PRISTUP

- Pravilnik o elektromagnetnoj kompatibilnosti („Sl. list CG”, br. 88/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za jednostavne posude pod pritiskom ("Službeni list CG", br. 60/17)
- Pravilnik o niskonaponskoj električnoj opremi („Sl. list CG”, br. 64/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za bezbjednost liftova ("Službeni list CG", br. 74/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za opremu pod pritiskom ("Službeni list CG", br. 89/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za uređaje na gasna goriva ("Službeni list CG", br. 9/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za potrošnju električne energije u stanju mirovanja, isključenom stanju i u umreženom stanju mirovanja za električnu i elektronsku kancelarijsku opremu i uređaje za domaćinstvo ("Sl. list Crne Gore", br. 86/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za uređaje za konverziju digitalnog televizijskog signala u analogni ("Sl. list Crne Gore", br. 78/17)

- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za spoljne uređaje za električno napajanje ("Sl. list Crne Gore", br. 81/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za televizore ("Sl. list Crne Gore", br. 86/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za rashladne uređaje za domaćinstvo ("Sl. list Crne Gore", br. 81/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za usmjerene sijalice, LED sijalice i povezanu opremu ("Sl. list Crne Gore", br. 86/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za mašine za pranje veša u domaćinstvu ("Sl. list Crne Gore", br. 79/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za mašine za pranje posuđa u domaćinstvu ("Sl. list Crne Gore", br. 79/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za ventilatore ("Sl. list Crne Gore", br. 81/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za uređaje za klimatizaciju i sobne ventilatore ("Sl. list Crne Gore", br. 81/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za pumpe za vodu ("Sl. list Crne Gore", br. 78/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za cirkulacione pumpe bez zaptivača ("Sl. list Crne Gore", br. 78/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima eko dizajna za mašine za sušenje veša u domaćinstvu ("Sl. list Crne Gore", br. 79/17)
- Pravilnik o klasifikaciji građevinskih proizvoda u odnosu na njihove reakcije i otpornost na požar ("Službeni list Crne Gore", br. 73/17)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za aluminijumske konstrukcije ("Sl. list CG". br. 19/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za zidane konstrukcije ("Sl. list CG". br. 18/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za drvene konstrukcije ("Sl. list CG". br. 18/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za dimnjake u objektima ("Sl. list CG". br. 18/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za betonske konstrukcije ("Sl. list CG". br. 20/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za čelične konstrukcije ("Sl. list CG". br. 25/18)
- Pravilnik o tehničkim zahtjevima za spregnute konstrukcije od čelika i betona ("Sl. list CG". br. 28/18)

STARI PRISTUP

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o metodama ispitivanja opasnih svojstava hemikalija ("Službeni list Crne Gore", br. 68/17)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu klasifikacije, pakovanja i označavanja hemikalije i određenog proizvoda u skladu sa Globalno harmonizovanim sistemom za klasifikaciju i obilježavanje UN ("Službeni list Crne Gore", br. 85/17)
- Pravilnika o bližem sadržaju dosijea i registra hemikalija ("Službeni list Crne Gore", br. 12/18)
- Lista klasifikovanih supstanci ("Službeni list Crne Gore", br. 11/18)
- Pravilnika o listi supstanci koje ne podliježu obavezi upisa u registar hemikalija ("Službeni list Crne Gore", br. 14/18)
- Pravilnik o svojstvima supstance za koju može da se upotrijebi alternativni hemijski naziv ("Službeni list Crne Gore", br. 23/18)
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o hemikalijama i izdatim dozvolama za obavljanje djelatnosti prometa opasnih hemikalija ("Službeni list Crne Gore", br. 36/18)
- Pravilnik o načinu izrade i sadržaju Izvještaja o bezbjednosti hemikalije ("Službeni list Crne Gore", br. 37/18)
- Izmjene i dopune Pravilnika o sadržaju tehničkog dosijea i osnovnim podacima o biocidu ("Službeni list Crne Gore", br. 05/17, 19/18)
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o označavanju obuće ("Službeni list CG", br. 18/18)

- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obilježavanju i označavanju tekstilnih proizvoda ("Službeni list CG", br. 40/18)

2.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) – dato tabelarnim pregledom (Aneks 1).

3. TRGOVINA

3.1. Razmjena statističkih podataka o trgovini i direktnim stranim ulaganjima

U Aneksu 2 statistički podaci o trgovini dobijeni su od MONSTAT-a. Podaci o robnoj razmjeni su period od 2010. - 2017. godine.

Podaci koji su prikazani su u skladu sa važećim EU standardima i međunarodnim preporukama i to sa regulativama iz COMMUNITY LEGISLATION applicable to the STATISTICS RELATING TO THE TRADE OF GOODS, vezane za EXTRASTAT:

- Council Regulation 1172/95
- Commission Regulation (EC) No. 1917/2000
- Regulation (EC) No. 471/2009 of the European Parliament and Council
- Commission Regulation (EC) No. 113/2010.

Podaci u Aneksu 2 su obrađeni po specijalnom trgovinskom sistemu shodno *European legislation applicable to the statistics relating to the trading of goods*.

U Aneksu 3 prikazana je statistika stranih direktnih investicija Crne Gore. Podaci su dobijeni od Centralne banke Crne Gore (CBCG).

CBCG kompilira podatke o stranim direktnim investicijama u skladu sa novom međunarodnom metodologijom:

1. Priručnik za platni bilans i međunarodnu investicionu poziciju, izdanje 6 (Balance of Payments and IIP Manual, sixth edition- BPM6).
2. OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investments, izdanje 4

Kompiliranje i obrada podataka zasniva se na izvještajima banaka o međunarodnim transakcijama (International Transactions Reporting System). Podaci se prikazuju prema zemljama plaćanja.

3.2. Usklađivanje zakonodavstva sa *acquis*-em i administrativni kapaciteti u pogledu različitih nadležnosti u trgovini

U periodu od 30.10. 2017. – 4. 9. 2018. godine, službenici Direktorata za multilateralnu i regionalnu trgovinsku saradnju i ekonomske odnose s inostranstvom pohađali su seminare/obuke čije teme pokrivaju sljedeće oblasti: STO, CEFTA 2006, pristup tržištu usluga, kontrola spoljnotrgovinskog prometa oružijem i izvoza robe dvostruke namjene. Dalje u tekstu data je tabela seminara/obuka.

Tema	Domaćin	Period	Broj službenika
2017. Okrugli sto: „Industrijsko usklađivanje Najbolja iskustva za strategijsku trgovinsku kontrolu“,	EXBS	30-31. Oktobar 2017 Tirana	2
2017. 8 Regionalni sastanak SALW Komisija	SEESAC	20-21. Novembar 2017 Skopje	1

2018. Regionalni seminar o strategijskoj trgovinskoj kontroli	EXBS	12-16. Mart 2018 Zagreb	1
2018. Studijska posjeta za kontrolu izvoza naoružanja	COARM	16-17. Maj 2018 Beč	1
2018. 9 ^{ti} Regionalni sastanak za ručno oružje I lako naoružanje SALW komisija	SEESAC	28-29. Maj 2018 Tirana	1
2018. Napredna radionica o transferu naoružanja I brokering za Crnu Goru	SUNY/EXBS	19-20. Jun, 2018 Podgorica	5
2018. Izvještavanje o Tehnički aranžmani	EXBS	25. Jun, 2018 Wassenaar	1
2018. Strategijska trgovinska kontrola I kontraprofilacija; Istraživanje I krivično	EXBS	25-27 Jun, 2018 Malta	1
2018. Simpozijum o kontroli naoružanja	RACVIAC	2-5. Jul 2018 Zagreb	1
2018. E-licencirani sistem kontrole naoružanja	EXBS	23-24. Avgust 2018 Talin	3
2018. Razmjena iskustava o slobodnim zonama	EXBS	03-04. Septembar, 2018 Kopar	1
2018. Radionica: Bečki dokument	RACVIAC	1-5. Oktobar 2018 Zagreb	1
2018. Promocija efektivnog naoružanja za kontrolu izvoza	COARM	10-11 Oktobar 2018 Tirana	1
2018. Regionalna radionica o institucionalnoj memoriji za zemlje Jugoistočne Evrope i Ukrajinu	EU P2P	20-22. Novembar Ljubljana	2

- **Zakonodavstvo u oblasti robe dvostruke namjene**

U oblasti kontrole izvoza robom dvostruke namjene, donijeta je Odluka o utvrđivanju Nacionalne kontrolne liste robe dvostruke namjene ("Službeni list CG", broj 38/18 od 13.06.2018.) – Usklađena sa celexom 32017R2268.

Ministarstvo ekonomije, u saradnji sa ekspertima EU, u okviru programa EU P2P, kao i uz podršku EXBS programa priprema draft novog Zakona o kontroli izvoza roba dvostruke namjene, kojim će se izvršiti dalje normativno regulisanje i usaglašavanje nacionalnog sa propisima EU u oblasti kontrole izvoza roba dvostruke namjene. Donošenje zakona predviđeno je za kraj 2018. godine.

- **Osiguranje izvoznih kredita**

Zakonom o Investiciono - razvojnom fondu Crne Gore ("Sl. list CG", br. 88/09, 40/10, 80/17) uređeno je osnivanje, djelatnost, ovlaštenja, organizacija Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore i druga pitanja od značaja za rad Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D.

Članom 12 Zakona o Investiciono – razvojnom fondu Crne Gore je, između ostalog, kao djelatnost Investiciono - razvojnog fonda Crne Gore A.D. definisano i osiguranje izvoza roba i usluga iz Crne Gore

od netržišnih rizika. Takođe, istim članom je utvrđeno da će se bliži uslovi i način obavljanja poslova osiguranja izvoza i odobravanja kredita za podsticanje izvoza, urediti podzakonskim aktima, a u skladu sa EU propisima, i to:

- Komunikacija Komisije o kratkoročnom osiguranju izvoznih kredita (2012/C398/02);
- Regulativa (EU) br. 1233/2011 o primjeni određenih smjernica u oblasti izvoznih kredita;
- Direktiva 84/568/EEZ od 27. novembra 1984. o zajedničkom osiguranju;
- Direktiva Savjeta 98/29/EZ od 7. maja 1998. o usklađivanju glavnih odredaba koje se tiču osiguranja izvoznih kredita za transakcije sa srednjoročnim i dugoročnim pokrićem;
- Odluka Savjeta 76/641/EEZ od 27. jula 1976. i Odluka Savjeta 82/854/EEZ od 10. decembra 1982. godine.

U Crnoj Gori do sada se nijesi izdavali izvozni krediti.

3.3. Svjetska trgovinska organizacija (STO)

Sporazum o trgovinskim olakšicama (TFA) je prvi i jedini multilateralni sporazum donijet od osnivanja STO. Stupio je na snagu 22. februara 2017. godine, što je označeno kao važan korak ka daljem razvoju međunarodnog trgovinskog sistema. Sporazum sadrži set mjera usmjerenih ka ubrzanju kretanja, puštanja i carinjenja robe, uključujući robe u tranzitu. Predviđa odredbe za efikasnu saradnju između carinskih i drugih organa nadležnih za prekogranično kretanje robe, rast transparentnosti u dijelu dostupnosti informacija, kao i odredbe za tehničku pomoć i izgradnju kapaciteta u cilju njegove primjene. Značajno je napomenuti da je u cilju pune implementacije TFA, Vlada Crne Gore 29. marta 2018. godine usvojila Strategiju trgovinskih olakšica 2018-2022 i Akcioni plan za njenu primjenu.

Pregled trgovinskih politika – TPR (Trade Policy Review) jedna je od funkcija STO-a definisana članom III STO Sporazuma. Sprovodi se periodično, i u skladu sa utvrđenom procedurom. Osnov za pregled trgovinskih politika su Izvještaj Sekretarijata (*Reports by the Secretariat*) i Izvještaj Vlade (*Reports by the Government*). Kada je u pitanju Crna Gora pomenuta dokumenta su distribuirani članicama STO 7. marta 2018. godine. Imajući u vidu da je nakon šest godina, punopravnog članstva u ovoj Organizaciji, sproveden prvi TPR Crne Gore, izvještaji obuhvataju period 2012. – 2017. godina. Sastanak Tijela za pregled trgovinskih politika STO, kao završna faza TPR procesa, održan je u Ženevi (Švajcarska) 11 - 13. aprila 2018. godine. Tokom samog sastanka, 28 država članica STO uzelo je učešće u diskusiji izražavajući zadovoljstvo napretkom koji je Crna Gora ostvarila, naročito u smislu ispunjavanja međunarodno preuzetih obaveza. TPR je formalno otpočeo u februaru 2017. godine, a završen je u maju 2018. godine dostavljenjem odgovora na naknadno dobijena pitanja članica STO. Značajno je napomenuti da je Crna Gora prva članica koja je za pitanja i odgovore koristila i *on-line* sistem, što je od strane ostalih članica ocijenjeno veoma pozitivno.

3.4. Efekti primjene CEFTA sporazuma, podaci o sprovođenju

Republika Srbija je tokom 2017. godine predsjedavala CEFTA 2006 Sporazumom, dok je Kosovo preuzelo predsjedavanje u 2018-oj godini. U izvještajnom periodu najznačajnije realizovane aktivnosti bile su sljedeće:

- Imajući u vidu da su CEFTA Strane usvojile Dodatni protokol 5 o olakšavanju trgovine 26. maja 2017. u Beogradu, Skupština Crne Gore je 26. decembra 2017. godine usvojila Zakon o ratifikaciji CEFTA Dodatnog protokola 5 koji je objavljen u Službenom listu Crne Gore - Međunarodni ugovori, br. 1/2018, od 17. januara 2018. godine. Dodatni protokol 5 je stupio na snagu 18. aprila 2018. godine;

- Kada je u pitanju CEFTA Dodatni protokol 6 o trgovini uslugama, iako je tehnički dio pregovora okončan decembra 2016. godine, još uvijek nije riješeno bilateralno pitanje između Republike Srbije i Kosova pa isti još uvijek nije usvojen;
- Na redovnom godišnjem sastanku CEFTA Zajedničkog komiteta održanom u Beogradu 23. novembra 2017. godine usvojene su Odluke br. 2/2017 o izmjenama i dopunama Odluke br. 1/2016 – Spisak medijatora kojom je ažuriran spisak nacionalnih medijatora koji će učestvovati u rješavanju trgovinskih sporova u CEFTA regionu i Odluka br. 3/2017 o izmjenama i dopunama Odluke br. 3/2014 o osnivanju CEFTA Otvorenog fonda. Odlukom br. 3 precizno je definisan način trošenja sredstava iz CEFTA Otvorenog fonda;
- Takođe, na sastanku održanom 23. novembra 2017. godine potvrđeno je i da je neophodno unaprijediti mehanizam rješavanja bilateralnih trgovinskih sporova, pa su CEFTA Strane izrazile spremnost da otpočnu pregovore o unaprjeđenju postojećeg mehanizma rješavanja sporova tokom 2018. godine kroz zaključivanje CEFTA Dodatnog Protokola 7. U tom smislu pripremljen je Nacrt Dodatnog Protokola 7, predložen je pregovarački tim Crne Gore, a u toku je i interna procedura za dobijanje pregovaračkog mandata;
- Održan je i vanredni sastanak CEFTA Zajedničkog komiteta u Prištini, 27. aprila 2018. godine. Na istom su usvojene Odluka br. 1/2018 o funkcijama CEFTA Sekretarijata i Odluka br. 2/2018 o osnivanju Selekcionog komiteta za zapošljavanje osoblja u CEFTA Sekretarijatu. Odlukom br. 1 proširen je mandat CEFTA Sekretarijata kroz jačanje administrativnih i finansijskih kapaciteta. Ovo posebno i iz razloga što je CEFTA Sekretarijat prepoznat kao koordinator implementacije aktivnosti trgovinskog dijela Višegodišnjeg akcionog plana za Regionalni ekonomski prostor. Usvajanjem ove Odluke, operativni godišnji budžet CEFTA Sekretarijata je povećan sa 635.800€ u 2018. godini na 1.198.000€ u periodu od 2019-2025. godine. Takođe, godišnja kontribucija Crne Gore je povećana sa iznosa od 29.575€ na 58.142,93€;
- 27 i 28. juna 2018. godine u Beogradu je održan Završni sastanak Upravnog odbora SEED projekta čiji je predmet bio Izvještaj o implementaciji projekta, na kome je Uprava carina Crne Gore, kao aktivni učesnik, prezentirala benefite koji su već ostvareni primjenom SEED-a. Pored diskusije o samom Izvještaju, prezentiran je i Plan rada za SEED+ projekat za period 2018-2021;
- U toku je realizacija EU projekta "Podrška olakšavanju trgovine između zemalja potpisnica CEFTA 2006" koji se implemntira od strane GIZ-a, a ima za cilj da olakša trgovinu u CEFTA regionu kroz smanjenje i eventualno uklanjanje netarifnih mjera za trgovinu za dva odabrana lanca snabdijevanja i kroz pojednostavljivanje procedura. CEFTA Strane su odabrale 2 sektora i to: jestivo povrće i gvožđe i čelik. Izrađen je Izvještaj za sve CEFTA Strane pojedinačno, kao i regionalni izvještaj sa preporukama. Isti je trenutno u fazi dostavljanja komentara i definisanja prioriteta kada su u pitanju preporuke za otklanjanje barijera;
- LSEE-CEFTA sastanak Akademske mreže, održan 29-30. juna 2018. godine u Beogradu, je bio prilika za umrežavanje javnog sektora sa akademskom zajednicom u regionu gdje je prezentirano akademsko viđenje aktuelnih procesa u okviru CEFTA 2006 Sporazuma. Ovaj sastanak je realizovan kroz projekat „LSE-CEFTA collaboration on CEFTA Academia Network“;
- U toku je priprema CEFTA projekta koji ima za cilj olakšavanje procesa pokretanja regulatornog dijaloga za dalji razvoj elektronske trgovine u regionu CEFTA u skladu sa EU zakonodavstvom;
- Imajući u vidu da je CEFTA RCC ERI SEE Radna grupa o priznavanju profesionalnih kvalifikacija sastavni dio CEFTA struktura, bitno je istaći i da je Vlada Crne Gore na sjednici od 12. jula 2018. godine obrazovala Radni tim za vođenje pregovora o međusobnom priznavanju profesionalnih kvalifikacija doktora medicine, doktora stomatologije, arhitekata i građevinskih inženjera između zemalja Zapadnog Balkana;

- 17-18. jula 2018. godine održani su razgovori između nadležnih tijela za konkurenciju i državnu pomoć CEFTA Strana kada je predloženo osnivanje Komiteta za konkurenciju i državnu pomoć u okviru CEFTA struktura;
- CEFTA Statistički portal se redovno ažurira, a podaci za 2017. godinu će biti unijeti čim budu dostupni;
- U toku je ažuriranje CEFTA baze podataka o barijerama u pristupu tržištu.

3.5. Regionalni ekonomski prostor – višegodišnji akcioni plan (REA-MAP) implementacija trgovinskog stuba – trenutno stanje;

Kada je u pitanju implementacija dimenzije Trgovina u okviru Višegodišnjeg akcionog plana za Regionalni ekonomski prostor, u izvještajnom periodu realizovano je sljedeće:

- **Olakšavanje slobodne trgovine robom**
 - Pripremljen je Nacrt Dodatnog Protokola 7, predložen pregovarački tim Crne Gore, a u toku je i interna procedura za dobijanje pregovaračkog mandata (tačka I.1.1.a);
 - U toku su validacione misije za pripremu validacione procedure za međusobno priznavanje AEO Programa u CEFTA stranama koja će biti usvojena od strane CEFTA Zajedničkog komiteta (tačka I.1.2 a);
 - Realizovano. Dodatni protokol 5 je stupio na snagu 18. aprila 2018. godine (tačka I.1.2 b);
 - Nakon usvajanja validacione procedure od strane CEFTA Zajedničkog komiteta očekuje se da implementacija počne u skladu sa planiranim rokom (tačka I.1.2 c);
 - Realizovano. 27 i 28. juna 2018. godine održan je Završni sastanak Upravnog odbora SEED projekta i sistematska elektronska razmjena podataka između carinskih administracija Regiona se implementira (tačka I.1.3. a);
 - Uprava carina je, kao jedan od nadležnih državnih organa, u planu budžeta za 2019. godinu iskazala potrebu za sredstvima koja će biti opredijeljena za nabavku neophodnog servera za razmjenu podataka sa drugim državnim organima, dok je Ministarstvo javne uprave po ovom pitanju iskazalo potrebu za nabavku neophodne opreme u planu budžeta za 2019. godinu. Takođe, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, kao jedan od nadležnih državnih organa, je kroz MIDAS projekat planirala komponentu za unaprjeđenje inspeksijskih kapaciteta i kroz ta sredstva će se obezbjediti potrebni hardver za razmjenu podataka sa drugim državnim organima (tačka I.1.3. b);
 - U aktivnostima za realizaciju 3. komponente EU Projekta “Podrška olakšanju trgovine između CEFTA 2006 Strana”, koja se odnosi na analizu rizika, aktivno učestvuju predstavnici Uprave carina. Cilj komponente je priprema za zajedničko upravljanje rizicima u CEFTA regionu. Kroz pilot odabrane teme radi se na zajedničkoj definiciji i profilima rizika (tačka I.1.4);
 - Gore pomenuti EU projekat ima za cilj da olakša trgovinu u CEFTA regionu kroz smanjenje i eventualno uklanjanje netaarifnih mjera za trgovinu za dva odabrana lanca snabdevanja i kroz pojednostavljivanje procedura. CEFTA Strane su odabrale 2 sektora i to jestivo povrće i gvožđe i čelik. Izrađen je Izvještaj za sve CEFTA Strane pojedinačno, kao i regionalni izvještaj sa preporukama. Isti je trenutno u fazi dostavljanja komentara i definisanja prioriteta kada su u pitanju preporuke za otklanjanje barijera (tačka I.1.5. b);
- **Harmonizacija CEFTA tržišta sa EU**
 - Na Drugoj sjednici Mješovite komisije za implementaciju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske održanoj 20. decembra 2017. godine potpisana je Odluka br. 1/2017 Mješovite komisije o izmjeni Protokola II Sporazuma koji se odnosi na definiciju pojma „proizvodi sa porijeklom“ i metode administrativne saradnje. Istom su se

obavezale na primjenu Priloga I, i gdje je to adekvatno, relevantnih odredbi Priloga II Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe (tačka I.2.1. a);

- Na vanrednom sastanku CEFTA Zajedničkog komiteta održanom 27. aprila 2018. godine u Prištini 1. jul 2019. godine je definisan kao datum početka primjene pune komulacije i povraćaja dažbina (tačka I.2.1. b);

- **Stvaranje regiona bez netarifnih barijera u trgovini**

- U Skoplju je u periodu od 17-18. jula 2018. godine održan sastanak CEFTA strana na kom je vođena diskusija o administrativnoj saradnji između nadležnih organa za konkurenciju i državnu pomoć u skladu sa odredbama CEFTA 2006 sporazuma i Višegodišnjim akcionim planom za Regionalni ekonomski prostor. U tom smislu predloženo je osnivanje CEFTA Komiteta za konkurenciju i državnu pomoć, pa je napravljen i nacrt Odluke po ovom pitanju (tačka I.3.1.);
- Rješenja sadržana u postojećem pravnom okviru Crne Gore su izraz svih principa proklamovanih direktivama EU iz 2004, 2007 i 2009 godine, između ostalog principa ravnopravnosti domaćih i stranih ponuđača, te da ne postoje ograničenja učešća stranih ponuđača u postupcima sprovedenim po crnogorskim propisima. Takođe, Uprava za javne nabavke sačinjava i podnosi Vladi na usvajanje Izvještaj o javnim nabavkama za prethodnu godinu do 31. maja tekuće godine, a isti sadrži podatke o nivou učešća stranih kompanija u CG, te da podaci pokazuju da je nivo učešća kompanija iz CEFTA Strana za 2017 godinu 1,19%. U prilog ovom govori i preliminarne analiza Sekretarijata CEFTA-e iz novembra 2017. godine koja je odrađena kroz CEFTA projekat „Implementation Status of Government procurement Related Articles of CEFTA“.
- Takođe, u toku su aktivnosti na donošenju novog Zakona o javnim nabavkama koji će izraz standarda direktiva EU broj 23, 24 i 25 iz 2014 godine (tačka I.3.2 a);
- U toku je ažuriranje CEFTA baze podataka o barijerama u pristupu tržištu (tačka I.3.3 a);

- **Olakšavanje trgovine uslugama**

- Kada je u pitanju CEFTA Dodatni protokol 6 o trgovini uslugama, iako je tehnički dio pregovora okončan decembra 2016. godine, još uvijek nije riješeno bilateralno pitanje između Republike Srbije i Kosova pa isti još uvijek nije usvojen (tačka I.4.1. a i b);
- CEFTA Statistički portal je aktivan i podaci za 2017. godinu će biti unijeti čim budu dostupni (tačka I.4.1.h);
- Kroz CEFTA projekat „Improving regulatory cooperation in CEFTA“ identifikovana su regulatorna tijela u uslužnim sektorima, kao i postojeći oblici saradnje u CEFTA Regionu. Sektori za koje je utvrđeno da imaju potencijal za zaključenje sporazuma o intra-regulatornoj saradnji su građevinarstvo i srodne inženjerske usluge, drumski transport, sektor komunikacija, turizma i kompjuterskih usluga (tačka I.4.2); i
- U toku je priprema CEFTA projekta koji ima za cilj olakšavanje procesa pokretanja regulatornog dijaloga za dalji razvoj elektronske trgovine u regionu CEFTA u skladu sa EU zakonodavstvom (tačka I.4.4).

3.6. Implementacija programa ekonomskih reformi (ERP) 2006 - 2008 trgovinske mjere – trenutno stanje

Programom ekonomskih reformi za 2016 – 2018 predviđeno je sprovođenje nekoliko mjera u cilju jačanja konkurentnosti crnogorske ekonomije.

Mjera “Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja” je realizovana u skladu sa planom. Tokom 2016. godine od raspoloživih 100.000 € iskorišćeno je oko 82.000 € za subvencionisanje 29 privrednika, dok su tokom 2017. godine podršku dobila 33 privrednika, ukupne vrijednosti skoro 54.000 €. Od početka realizacije

Programa, tj. od 2014. godine, bilježi se povećanje interesovanja privrednika za unapređenje poslovanja u smislu usklađivanja istog sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja, tako da je budžet Programa za 2018. godinu povećan na 140,000 €. Trenutno je odobreno 33 aplikacije u ukupnoj vrijednosti 96,002.32 €.

U dijelu poljoprivrednih proizvoda Crna Gora je preduzela potrebne aktivnosti na pokretanju postupaka potrebnih za akreditaciju poljoprivrednih proizvoda za izvoz. Prvi koraci su urađeni podnošenjem zahtjeva za stavljanje na listu odobrenih objekata za izvoz na tržište Evropske unije i nakon sprovedenih procedura polovinom 2017. godine na EU listu su stavljena 3 objekta za proizvodnju proizvoda od mesa i 2 objekta za sakupljanje i pakovanje jaja:

1. Mesopromet d.o.o., Bijelo Polje (proizvodi od mesa);
2. Goranović d.o.o., Nikšić (proizvodi od mesa);
3. Gradina d.o.o. Rožaje (proizvodi od mesa);
4. Alkoset d.o.o., Nikšić (sakupljanje i pakovanje jaja);
5. Rebrakomerc d.o.o., Herceg Novi (sakupljanje i pakovanje jaja).

Takođe, sprovedene su aktivnosti i Crna Gora je stavljena i na listu zemalja sa odobrenim planovima monitoringa rezidua i za mlijeko (Implementaciona Odluka Komisije (EU) 2017/903 od 23. maja 2017. o izmjeni Odluke 2011/163/EU o odobravanju planova koje su dostavile treće zemlje u skladu sa članom 29. Direktive Savjeta 96/23/EZ).

U novembru 2017. godine sprovedena je FVO misija objekata za preradu mlijeka i već stavljenih objekata za proizvode od mesa na EU listi. Crna Gora je u fazi sprovođenja aktivnosti u skladu sa datim preporukama u Izveštaju o sprovedenoj inspekciji.

Crna Gora je pokrenula i postupak za merkantilni krompir odnosno pokrenula proceduru prema Evropskoj komisiji (broj: 320/17-0411-5447 od 1.12.2017.), u cilju priznavanja Crne Gore kao zemlje slobodne od fitopatogene bakterije *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, što je i uslov za izvoz merkantilnog krompira na teritoriju Evropske Unije. U skladu sa navedenim, Evropskoj Komisiji su dostavljeni izvještaji o sprovođenju posebnog nadzora nad fitopatogenom bakterijom *Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*, kao i posebnih nadzora nad drugim relevantnim štetnim organizmima koji se sprovode u proizvodnji sjemenskog i merkantilnog krompira u Crnoj Gori. Procedura je u toku i nastaviće se u skladu sa daljim instrukcijama Evropske Komisije

Polazeći od Sporazuma o trgovinskim olakšicama Svjetske trgovinske organizacije (STO) potpisnice CEFTA-e su krajem 2016. zaključile pregovore o Dodatnom Protokolu 5 (AP 5), o trgovinskim olakšicama. AP 5 je stupio na snagu aprila 2018. godine i još detaljnije u odnosu na STO Sporazum uređuje inspeksijske i carinske procedure u cilju promovisanja investicija i trgovine na regionalnom nivou. Vlada Crne Gore je na sjednici od 29.marta 2018. godine usvojila Strategiju trgovinskih olakšica sa pratećim akcionim planom. Strategija predviđa da će se do 31. decembra 2022. godine, otkloniti administrativne neefikasnosti u prekograničnom prometu robe koje utiču na konkurentnost zemlje, i na taj način vrijeme kretanja robe preko crnogorskih granica smanjiti za 50 % u odnosu na vrijeme izmjereno u početnoj Studiji mjerenja prosječnog vremena puštanja roba iz 2016. godine, dok će se prateći troškovi smanjiti za 20%.

3.7. Pregovori o sporazumima o slobodnoj trgovini (FTA)

Pored Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Crne Gore i Evropske unije (SSP), Crna Gora primjenjuje:

- Sporazum o slobodnoj trgovini sa Ruskom Federacijom (Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Savezne Republike Jugoslavije i Vlade Ruske Federacije o slobodnoj trgovini između Savezne Republike Jugoslavije i Ruske Federacije, "Sl. list SRJ - Međunarodni ugovori" br. 1/2001, od 11. maja 2001),

- Sporazum o izmjenama i pristupanju centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini - CEFTA 2006 (Zakon o ratifikaciji sporazuma o izmjeni i pristupanju centralnoevropskom sporazumu o slobodnoj trgovini, "Sl. list RCG" br. 18/2007, od 28. marta 2007),
- Sporazum o slobodnoj trgovini sa Turskom (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, "Sl. list CG- Međunarodni ugovori " br. 3/2009, od 31. jula 2009),
- Sporazum o slobodnoj trgovini sa Ukrajinom (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Vlade Crne Gore i Vlade Ukrajine, "Sl. list CG - Međunarodni ugovori " br. 3/2012, od 8. marta 2012), i
- Sporazum o slobodnoj trgovini sa EFTA zemljama (Zakon o potvrđivanju Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i EFTA zemalja,"Sl. list CG- Međunarodni ugovori " br. 8/2012, od 19. juna 2012).

U toku su pregovori o o izmjenama i dopunama Sporazuma o slobodnoj trgovini sa Turskom čiji je predmet pristup tržištu poljoprivrednih proizvoda (ovo posebno iz razloga što je trgovina industrijskim proizvodima u potpunosti liberalizovana od 1. januara 2015. godine) i pristup tržištu usluga.

- **Pregovori o bilateralnim investicionim sporazumima sa trećim zemljama**

Shodno Zaključku br. 07-179, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 19. jula 2018. godine usvojila Informaciju o statusu bilateralnih investicionih sporazuma i neophodnosti sprovođenja njihove reforme u skladu sa EU i opšte prihvaćenim međunarodnim standardima. Ovim Zaključkom je definisano formiranje Radne grupe koja će biti zadužena za analizu postojećih bilateralnih investicionih sporazuma i definisanje novog modela Bit-a u skladu sa EU i opšte prihvaćenim međunarodnim standardima. Takođe, važno je napomenuti da je u Višegodišnjem akcionom planu za regionalni ekonomski prostor zemalja Zapadnog Balkana (MAP REA) definisana modernizacija postojećih bilateralnih investicionih sporazuma u skladu sa EU i opšte prihvaćenim međunarodnim standardima.

3.8. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) - dato tabelarnim pregledom (Annex 1)

4. PREDUZETNIČKA I INDUSTRIJSKA POLITIKA

4.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapaciteti (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon posljednjeg sastanka Pododbora)

Krajem 2017.g. Ministarstvo ekonomije je pristupilo internoj reorganizaciji organizacione strukture, u cilju osnivanja jedinstvenog one-stop shopa za mala i srednja preduzeća i preduzetnike koji će omogućiti privrednim subjektima da na jednom mjestu dobiju informacije i inpute o svim programima podsticanja razvoja biznisa, mogućnostima za unapređenje poslovanja i uvezivanje sa drugim resornim institucijama na državnom i lokalnom nivou. Novi Direktor za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima, formiran je spajanjem Direkcije za investicije (u oviru ranijeg Direktorata za transformaciju i investicije) i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća koja je bila organ u sastavu Ministarstva ekonomije. U sastavu istog će poslovati i Direkcija za implementaciju projekata finansiranih iz IPA fondova (PIU). Prelaskom Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća u sastav novog direktorata Ministarstva ekonomije stvara se funkcionalna cjelina koja će svojim sinergijskim djelovanjem doprinijeti efikasnijoj saradnji sa privrednim sektorom i kontinuiranom radu na unapređenju poslovnog ambijenta.

Dodatno, zbog značaja i obuhvata procesa kreiranja i implementacije Industrijske politike, u sklopu navedenih izmjena unutar postojeće organizacione strukture, internom reorganizacijom je formirana i

Direkcija za industrijsku politiku, kao organizaciona jedinica unutar Direktorata za industriju i transformaciju.

Aktivnosti na unapređenju poslovnog ambijenta

Reformske aktivnosti usmjerene na unapređenje poslovnog ambijenta rezultirale su napretkom Crne Gore u posljednjem Izvještaju o lakoći poslovanja (Doing Business 2018 – za period jun 2016. godine - jun 2017. godine) u kojem je Crna Gora zauzela 42.mjesto na listi od 190 rangiranih zemalja i time, u poređenju sa prošlogodišnjim revidiranim Izvještajem (period jun 2015. godine - jun 2016. godine), ostvarila napredak za 9 mjesta.

U okviru izvještaja Svjetskog ekonomskog foruma o indeksu globalne konkurentnosti 2017-2018, Crna Gora je zauzela 77. mjesto od ukupno 137 zemalja, što predstavlja napredak od 5 mjesta u odnosu na prošlogodišnji izvještaj.

U nastojanju Vlade Crne Gore da se poveća stepen konkurentnosti za investicije na međunarodnom tržištu, posebna pažnja posvećena je unapređenju efikasnosti državne administracije, smanjenju troškova administrativnih postupaka i skraćanju dužine njihovog trajanja. Shodno tome, ovi aspekti za kreiranje povoljne klime bili su u fokusu implemeniranih mjera na unapređenju poslovnog ambijenta.

S tim u vezi, Vlada Crne Gore na sjednici od 1. juna 2017. godine donijela je Odluku o obrazovanju Savjeta za konkurentnost sa zadatkom da koordinira aktivnosti na planu sprovođenja prioriternih reformskih mjera definisanih strateškim razvojnim dokumentima, koje su u funkciji otklanjanja ključnih prepreka za veću konkurentnost i brži privredni rast Crne Gore.

Privredna komora Crne Gore pripremila je Analizu fiskaliteta na državnom i lokalnom nivou i ukazala na postojanje visokih administrativnih taksi koje su neproporcionalne uslugama koje privrednici dobijaju njihovim plaćanjem, kao i komunalne koje se znatno razlikuju po jedinicama lokalnih samouprava, i samim tim ne predstavljaju realan trošak kako je definisano zakonom.

Analiza fiskaliteta razmatrana je na posljednjoj sjednici Savjetu za konkurentnost i tom prilikom je zaduženo Ministarstvo finansija da pripremi Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama i Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnim komunalnim taksama, cijeneći ili prateći preporuke Analize. Takođe, zaduženo je Ministarstvo finansija da, zajedno sa predstavnicima udruženja poslodavaca, detaljno analizira i razmotri opravdanost postojanja fiskaliteta prepoznatih Analizom fiskaliteta na nacionalnom i lokalnom nivou, kao i potrebu za izmjenom odgovarajućih propisa. Istovremeno, Savjet je zadužio sva ministarstva da zakone, čija implementacija će imati uticaj na poslovni ambijent i konkurentnost, dostave na razmatranje Savjetu za konkurentnost, prije upućivanja Vladi.

U dijelu unapređenja stanja u oblasti izdavanja građevinskih dozvola, polazno opredjeljenje za izradu novog zakona bilo je da se omogući stabilnost i sigurnost sistema, kao neophodnih preduslova za privlačenje investicija.

Ovi preduslovi, uz novi sistem izgradnje i korišćenja objekata, koji je Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata znatno unaprijeđen, omogućavaju konkurentnost Crne Gore na investicionom tržištu. Zakonom se ukidaju građevinska i upotrebna dozvola, kao upravni akti na osnovu kojih se vrši izgradnja i upotreba objekta. Zakon je stupio na snagu 14. oktobra 2017. godine.

Važan segment pravaca budućih reformskih aktivnosti ogleda se u tome da se osigura profesionalan i

kompetentan kadar, kao i korišćenje elektronske uprave u svakodnevnom radu. Za pristup uslugama na državnom i lokalnom nivou uspostavljen je portal e-Uprave u formi jedinstvene tačke - "sve na jednom mjestu". U cilju unapređenja usluga dostupnih na ovom portalu, kontinuirano se radi na obezbjeđivanju što većeg broja usluga koji će biti dostupni građanima i privredi. Shodno tome, ukupan broj e-usluga na portalu e-uprave je 482, a pruža ih 49 institucija, i to: 313 e-usluga su informativnog tipa i 169 e-usluga su elektronskog tipa. Od toga je 188 usluga za fizička lica, 271 usluga je za pravna lica, a 23 usluge su za upravu.

U cilju stvaranja modernije i efikasnije državne administracije do kraja godine planira se uključivanje više institucija na Portal e-Uprave i samim tim povećanje broj elektronskih usluga. Takođe, izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj upravi predviđeno je uključivanje servisa lokalne samouprave na portal e-Uprave i planirane su aktivnosti na tehničkim i drugim preduslovima za objavljivanje/pružanje ovih usluga.

Realizaciju aktivnosti na pojednostavljenju postupka registracije preduzeća Ministarstvo finansija je započelo još 2012. godine kada je preko Portala e-Uprave omogućeno elektronsko podnošenje zahtjeva za registraciju novih privrednih subjekata, čime je zamijenjen dolazak na šaltere i čekanje redova. U skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Ministarstvo finansija je pripremio Uputstvo o radu Centralnog registra privrednih subjekata i obrascima za upis kojim je uvedena mogućnost elektronskog podnošenja dokumentacije. Dalje aktivnosti imaju za cilj uvođenje pune elektronske registracije, postupka koji će biti brz i jednostavan i u tom smislu su od strane Ministarstva finansija inicirane izmjene u Zakonu o privrednim društvima koji uređuje rad Centralnog registra privrednih subjekata (CRPS).

U dijelu regulatornih reformi, nastavljena je kontinuirana primjena Analize procjene uticaja propisa (RIA) sa ciljem kreiranja preduslova da se ne stvaraju nove barijere u propisima.

S tim u vezi, od formalnog uvođenja RIA-e u crnogorski regulatorni sistem 1. januara 2012. do 1. septembra 2018. godine, Ministarstvo finansija je dalo preko 2,380 mišljenja na predloge akata i prateće obrasce Izvještaja o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa, s aspekta implikacija na poslovni ambijent i uticaja na budžet države.

Savjet za konkurentnost, na drugoj sjednici održanoj 19. decembra 2017. godine, razmotrio je i usvojio Izvještaj o kvalitetu primjene analize uticaja propisa (RIA) u Crnoj Gori za period januar 2016 – novembar 2017. godine. Savjet za konkurentnost je zadužio Ministarstvo finansija da u cilju unapređenja kvaliteta sprovođenja analize uticaja propisa (RIA) pripremi program i kontinuirano realizuje obuke službenika uključenih u pripremu propisa na državnom i lokalnom nivou i, u periodu januar-septembar 2018. godine organizovane su 4 obuke na državnom nivou i 4 obuke na lokalnom nivou. Kada je riječ o obukama na državnom nivou, Ministarstvo finansija je u saradnji sa ReSPA-om i uz podršku eksperta organizovalo obuke posvećene pripremi Izvještaja i primjeni modela standardnog troška, koje je pohađalo ukupno 160 državnih službenika.

Kada je riječ o obukama na lokalnom nivou, obaveza sprovođenja analize o uticaju lokalnih propisa utvrđena je članom 71 Zakona o lokalnoj samoupravi gdje je propisana obaveza organima lokalne uprave da vrše pripremu i procjenu analize uticaja odluka i drugih propisa koje donose skupština i predsjednik opštine. Primjena navedene odredbe stupila je na snagu 1. juna 2018. godine. Tokom 2018. godine, obuke na lokalnom nivou organizovane su: u saradnji sa Glavnim gradom Podgorica za službenike Glavnog grada (17. april) i u saradnji sa Upravom za kadrove u Nikšiću (30. maj), Tivtu (15.

jun) i Mojkovcu (20. jun). Obuke na lokalnom nivou je pohađalo 70 službenika.

U cilju unapređenja kvaliteta, efikasnosti i dostupnosti javnih usluga, kao i stvaranje boljeg i stimulaturnijeg poslovnog ambijenta, Ministarstvo finansija, u saradnji sa kancelarijom Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori, nastavlja rad na projektu „Bez barijera. Da posao ne stoji!“, kako bi se prepoznale barijere, kao i našla adekvatna rješenja za njihovo uklanjanje.

Takođe, u saradnji sa kancelarijom Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) u Crnoj Gori, Ministarstvo finansija je pokrenulo projekat na izradi Priručnika za analizu efekata propisa na lokalnom nivou, u cilju poboljšanja rada državne administracije, unapređenje koordinacije regulatornih aktivnosti i odgovornosti regulatora. Takođe, u okviru ovog projekta biće organizovane nove obuke, za opštine na lokalnom i za ministarstva na državnom nivou, u cilju unapređenja kvaliteta izvještavanja posebno u dijelu definisanja pozitivnih, negativnih, direktnih i indirektnih uticaja na građane i privredu, kao i neophodnosti pružanja veće pažnje od strane resora prilikom pripreme regulative i sagledavanja njenih posljedica na poslovni ambijent.

U dijelu implementacije preporuka „Giljotine propisa“ nastavljena je implementacija preporuka gdje je stepen realizacije, od prvog usvojenog Akcionog plana (maj 2012.) do 30. juna 2018. godine iznosio 1.245 od ukupno prihvaćenih 1.446 preporuka, što predstavlja stepen ispunjenja od 86.09%.

U cilju rješavanja problema nelikvidnosti, u aprilu 2015. godine stupio je na snagu Zakon o sporazumnom finansijskom restrukturiranju dugova prema finansijskim institucijama, koji ima za cilj podsticanje oporavka dužnika, odnosno korisnika hipotekarnih kredita u finansijskim teškoćama restrukturiranjem dugova, očuvanje stabilnosti finansijskog sistema i omogućavanje pristupa novim sredstvima finansiranja radi stimulisanja ekonomskog oporavka i rasta. Navedeno podrazumijeva rješavanje problema privrednih subjekata čija je privredna aktivnost ekonomski održiva, a koji, zbog nedostatka likvidnih sredstava, kasne sa otplatom kredita.

Stoga je ocijenjeno neophodnim da se iznađe odgovarajuće rješenje za restrukturiranje dugova privrednih subjekata čiji su krediti klasifikovani u kategoriju „B“ i „C“. Predloženi zakon se zasniva na konceptu dobrovoljnosti učesnika u restrukturiranju. Dužnici i njihovi povjerioci dobrovoljno učestvuju u pregovaranju o dugu sa ciljem postizanja rješenja na obostrano zadovoljstvo. U cilju daljeg pojednostavljenja administrativnih procedura, postupka dobrovoljnog finansijskog restrukturiranja i, na taj način, obezbjeđivanjem klijentima uštede vremena i sredstava, pristupilo se izmjenama predmetnog zakona, koji je stupio na snagu 22. juna 2017. godine.

4.2. Napredak u oblasti politike koja se tiče malih i srednjih preduzeća. Mala i srednja preduzeća – sprovođenje Akta o malim preduzećima: kratak pregled aktivnosti preduzetih u periodu od posljednjeg sastanka Pododbora, sa posebnim naglaskom na pristup malih i srednjih preduzeća kreditima i na jačanje njihovih tehnoloških kapaciteta; najnovije informacije o usvojenoj Strategiji MMSP

Krajem jula 2018. godine usvojena je Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća za period 2018-2022. sa okvirnim Akcionim planom. Izrada Strategije zasnovana je na analizi stanja sektora MMSP, identifikovani su ključni izazovi sa kojima se suočavaju preduzetnici i koje je potrebno prevazići na osnovu definisanih strateških i operativnih ciljeva. Strategija definiše 5 strateških ciljeva, koji razrađuju operativne ciljeve i mjere za unapređenje konkurentnosti MMSP u srednjoročnom periodu, i to: unapređenje poslovnog ambijenta, unapređenje pristupa izvorima finansiranja, preduzetničke kompetencije, znanje i vještine – usklađenost sa potrebama tržišta rada, jačanje konkurentnosti i

inovativnosti MMSP, kao i promocija preduzetništva mladih, žena i socijalnog preduzetništva.

U cilju sprovođenja aktivnosti na procjeni indikatora Akta o malim preduzećima (Small Business Act – SBA), u organizaciji Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD), u martu 2018. godine, održana je regionalna konferencija na temu „Mala i srednja preduzeća u zelenoj ekonomiji“, na kojoj su učestvovali predstavnici crnogorskih institucija. Na sastanku je zaključeno da kreiranje politika od strane vlada i resornih ministarstava svih zemalja igra aktivnu ulogu u procesu dizajniranja i implementacije ključnih instrumenata za promovisanje značaja razvoja zelenih poslova i zelene ekonomije. Istovremeno, održani su bilateralni sastanci sa predstavnicima svih relevantnih državnih institucija, NVO i biznis organizacija iz Crne Gore, sa ciljem procjene ključnih dostignuća u svakoj od navedenih oblasti izvještajnog obrasca Akta o malim preduzećima, kao i davanje preporuka za naredni period.

U julu 2018.godine organizovan je sastanak SBA koordinatora na kome je OECD, u saradnji sa partnerskim institucijama, predstavio preliminarne rezultate procjene svih 10 dimenzija Akta o malim preduzećima, za svaku od zemalja zapadnog Balkana i Turske. Preliminarni rezultati pokazuju da je Crna Gora na dobrom putu daljeg razvoja i unapređenja poslovnog ambijenta.

Ocijenjeno je da su neke od aktivnosti koje Crna Gora uspješno nastavlja da sprovodi: povećanje broja savjetodavnih i mentorskih usluga, korišćenje usluga u okviru Evropske mreže za preduzetništvo, kao i rad na jačanju dalje saradnje između preduzeća i naučno istraživačkih ustanova. Napredak je zabilježen i u razvoju poslovne infrastrukture za podršku inovativnih aktivnosti, kreiranju programa finansijske i nefinansijske podrške za razvoj zelenih poslova, kao i jačanju unutrašnjih performansi preduzeća kako bi učestvovali na međunarodnim javnim tenderima i u okviru EU programa. Crna Gora je i dalje regionalni lider u preduzetničkom učenju i uložiće se dodatni napor u dijelu usklađivanja upisne politike i razvoja stručnih kvalifikacija sa potrebama tržišta rada, razvoja obrazovnih programa zasnovanih na ishodima učenja u saradnji sa poslodavcima, kao i daljem razvoju sistema dualnog obrazovanja i promociji stručnog obrazovanja.

Jačanje institucionalne podrške razvoju MSP

U cilju jačanja podrške razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, u okviru Ministarstva ekonomije formiran je novi Direktorat za investicije, razvoj malih i srednjih preduzeća i upravljanje EU fondovima, usmjeren na pružanje usluga malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima i pružanje cjelovitih informacija i inputa o svim programima podsticanja razvoja biznisa, mogućnostima za unapređenje poslovanja i saradnju sa drugim institucijama. U okviru navedene strukture planirano je kreiranje i implementacija politika, strategija i programa podrške za sektor MMSP, a u nadležnosti Direktorata su i aktivnosti usmjerene na praćenje trendova privrednog razvoja, unapređenje konkurentnosti poslovnog ambijenta, koordinacija nad programima podsticanja razvoja biznisa u nadležnosti Ministarstva ekonomije i dr.

U proteklom periodu otvorena su 2 nova inkubatora, Biznis inkubator – biznis centar, koji je osnovan od strane Glavnog grada Podgorica i Biznis inkubator u Cetinju, u 2017.godini.

Stimulisanje konkurentnosti i izvoza MSP-internacionalizacija

Pružanje informacija o mogućnostima izvoza, procedurama, programima i mjerama podrške za nastup na inostranim tržištima se odvija kontinuirano.

Program državne pomoći za podršku klasterima realizuje se u kontinuitetu od 2012. godine. Realizovana finansijska podrška u vidu grantova za 5 inovativnih klastera koji su uspješno realizovali svoje projekte u 2017. godini iznosila je 0,0628mil €. Inoviranjem Programa podsticanja razvoja klastera za period 2017-2020. godine ostvaren je napredak u smislu zainteresovanosti klastera i broja zajednički realizovanih aktivnosti tako da je budžetom programa za 2018. godinu opredjeljeno 0,150mil€. Tokom prvog Javnog poziva od ukupno pristiglih 16 aplikacija, 8 aplikacija je ispunilo sve uslove i kriterijume definisane Javnim pozivom, sa kojima je Ministarstvo ekonomije potpisalo ugovore tokom avgusta 2018. godine. U toku je proces implementacije projektnih aktivnosti od strane klastera sa kojima su potpisani ugovori.

Program povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja realizuje se od 2014. godine. U 2017. godini raspisan je jedan Javni poziv za učešće u Programu na koji je dostavljena 51 aplikacija, a odobreno je ukupno 34 granta u vrijednosti 0,0536mil €. Program se realizuje i u 2018. godini, a opredijeljena sredstva su u ukupnom iznosu od 0,140mil €. U odnosu na prethodne godine program je inoviran i prilikom ocjenjivanja aplikacija prednost je data preduzećima iz sjevernog regiona i manje razvijenih opština, kao preduzećima čiji su osnivači mladi. U 2018. godini raspisan je jedan Javni poziv u okviru kojeg je primljeno 60 aplikacija, dok je uslove za dodjelu subvencije (granta) ispunilo 33 preduzeća u ukupnoj vrijednosti 0,096 mil€.

Programom za unapređenje inovativnosti MSP u 2017. godini odobrena je finansijska podrška za 3 preduzeća koja su implementirala inovativne aktivnosti uz angažovanje eksternih konsultanata, u ukupnom iznosu od 0,010 mil€ granta. Program je u 2018. godini inoviran i data je prednost preduzećima čiji su osnivači žene i mladi. Ukupno opredijeljena sredstva za 2018. godinu iznose 0,050 mil€, a raspisana su 2 Javna poziva u okviru kojih su potpisani ugovori o realizaciji inovativnih aktivnosti sa 9 preduzeća, ukupne vrijednosti 0,030 mil €.

Jačanje edukacije i savjetodavnih usluga za MSP

Tokom 2017. godine, realizovane su u manjem ili većem obimu aktivnosti koje su bile predviđene Akcionim planom za 2017. godinu, Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2015-2019. Posebno je ostvaren napredak u dijelu razvoja preduzetničkih kompetencija na različitim nivoima obrazovanja, prije svega u osnovnom, opštem i srednjem stručnom obrazovanju:

Program „Preduzetničko učenje u okviru područja aktivnosti u predškolskom vaspitanju i obrazovanju“ je usvojen od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje i od septembra 2017. godine implementacija ovog programa je postala obavezna za sve predškolske ustanove u Crnoj Gori.

Integracija ključne kompetencije smisao za inicijativu i preduzetništvo u osnovno obrazovanje realizovana je preko MEĐUPREDMETNE OBLASTI: Implementacija preduzetničkog učenja kroz obavezne predmetne programe u osnovnoj školi (od I do IX razreda OŠ). Sadržaji ove međupredmetne oblasti usklađeni su sa postojećim planom i programom za osnovnu školu. Preduzetništvo se izučava i kao izborni predmet u osmom razredu u 35% osnovnih škola.

Implementacija preduzetničkog učenja u gimnazijama i opšteobrazovnim predmetima u srednjim stručnim školama realizuje se preko međupredmetne teme preduzetničko učenje u predmetnim programima za opšte srednje obrazovanje koja je usvojena od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje. U svim gimnazijama se implementira i izborni predmet Preduzetništvo u prvom ili drugom razredu gimnazije sa jednim časom sedmično.

Pored izbornog predmeta Preduzetničko učenje, u gimnazijama se realizuje kroz rad preduzetničkih

klubova i sprovođenje radionica, tribina i okruglih stolova iz oblasti preduzetništva.

Tokom 2017. godine osnovano je 15 preduzetničkih klubova u 10 srednjih stručnih škola i gimnazijama u Danilovgradu i Podgorici u koje je uključeno oko 150 učenika.

U toku 2017. godine 6 preduzeća za vježbu i dva preduzetnička kluba uzeli su učešće na međunarodnom sajmu u Plovdivu, Bugarska na kojem je učestvovalo 50 učenika i nastavnika iz Crne Gore. Osvojene su dvije nagrade – za najbolji katalog i najbolji website. Takođe je organizovano učešće jednog preduzeća za vježbu na sajmu u Čačku, Srbija i osvojena je nagrada za najbolju prezentaciju na sajmu.

Svjetska nagrada za inkluzivnost u oblasti finansijskog obrazovanja za 2017. godinu (The Global Inclusion Awards 2017), pripala je Klubu mladih preduzetnika Gimnazije „30. septembar”. Njihov projekat „Vrata mladih” našao se na prvom mjestu u kategoriji „Outstanding Youth Economic Citizenship Award 2017”.

U školskoj 2017/2018. godini, skoro 300 učenika se obrazovalo po dualnom sistemu stručnog obrazovanja, što predstavlja 40% ukupnog broja djece koja se obrazuju za treći stepen Nacionalnog okvira kvalifikacija. 97 prijavljenih poslodavaca zadovoljio je materijalno tehničke i kadrovske uslove za obrazovanje učenika. U ovaj proces, školske 2017/2018.godine uključilo se 17 škola iz 12 crnogorskih opština, i to sa 14 obrazovnih programa.

U toku 2017. godine realizovan je projekat “Obuka nastavnika kod poslodavaca” u okviru koga je ukupno 101 nastavnik pohađao obuku kod poslodavaca. Ovaj projekat je bio nastavak pilot projekta “Kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika i instruktora u stručnom obrazovanju u Crnoj Gori”, u okviru koga je ukupno 20 nastavnika pohađalo obuku kod 15 poslodavaca. U periodu od dvije godine obučeno je više od 120 nastavnika. Opšti cilj projekta je bio da podrži kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika i instruktora u stručnom obrazovanju u Crnoj Gori.

Skupština Crne Gore je u junu 2017.godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o visokom obrazovanju. Suštinski cilj izmjena i dopuna zakona je rješavanje problema neusklađenosti obrazovanja s potrebama tržišta rada, odnosno problema nezaposlenosti. Izuzetno važna novina je zastupljenost praktične nastave u obimu 25% kao obaveznog dijela studijskog programa, što će omogućiti studentima da stiču neophodna praktična znanja i vještine tokom studiranja.

Ekonomski fakultet već drugu godinu zaredom učestvuje u sprovođenju projekta PRACTING - Sticanje praktičnih znanja kroz program «Virtuelno preduzeće» i stažiranje u realnim kompanijama. Tokom 2017. godine 29 studenata završne godine studija prošlo je obuku u 5 virtuelnih preduzeća.

Tokom 2017. godine usvojeno je od strane Savjeta za kvalifikacije 45 standarda zanimanja, 100 inicijativa za razvijanje kvalifikacija nivoa obrazovanja iz oblasti visokog obrazovanja (nivoi VI-VIII), 5 inicijativa za razvijanje stručnih kvalifikacija (nivoi II-V), 38 standarda kvalifikacija, 10 standarda kvalifikacija nivoa obrazovanja i 28 standarda stručnih kvalifikacija.

Od strane ZZZCG u 2017.godini realizovana je Anketa poslodavaca 2016/2017.godinu kojom je obuhvaćeno 653 poslodavca sa 21.000 zaposlenih u svim crnogorskim opštinama i iz svih djelatnosti. Kao glavno ograničenje za razvoj biznisa poslodavci su naveli teškoće u obezbjeđivanju finansijskih sredstava i visoke kamatne stope na kredite, zatim teškoće u obezbjeđivanju adekvatne radne snage.

U organizaciji Nacionalnog Partnerstva za preduzetničko učenje, u novembru 2017. godine, u okviru Evropske nedelje vještina stečenih kroz stručno obrazovanje i osposobljavanje i Evropske nedelje malih i srednjih preduzeća, održana je konferencija pod nazivom „Podrška razvoja preduzetništva mladih”.

Konferencija je imala za cilj promociju i dodjelu priznanja za primjere dobre prakse na različitim nivoima obrazovanja, kao i promociju i dodjelu priznanja mladima i početnicima u biznisu.

U septembru 2017. godine započela je realizacija II faze projekata „Uspostavljanje i promocija mentoring usluga u malim i srednjim preduzećima u zemljama zapadnog Balkana“. Tokom 2017. godine obučeno je 6 novih mentora od strane sertifikovanih trenera srbijanskih razvojnih agencija. Mentori su prošli obuku na odgovarajuće tematske cjeline (mentoring za postojeća i start-up preduzeća, marketing, proizvodni menadžment, poslovna komunikacija, razvoj ljudskih resursa, finansijski menadžment i pisanje biznis plana), u cilju nadogradnje postojećeg znanja za pružanje usluga malim i srednjim preduzećima. U decembru 2017. godine raspisan je Javni poziv za izbor korisnika mentoring usluga na koji je apliciralo 18 crnogorskih preduzeća, od kojih njih 17 je zadovoljilo uslove i kriterijume Javnog poziva. Sprovođenje mentoring usluga za 17 korisnika iz 2017. godine je završeno zaključno sa julom 2018. godine. Tokom juna 2018. godine obučeno je 7 novih mentora i u julu 2018. godine raspisan je novi Javni poziv za 2018. godinu na koji je apliciralo 12 preduzeća. U toku je proces evaluacije pristiglih prijava.

Statističko praćenje i promocija MSP, žensko preduzetništvo

Direkcija za razvoj MSP je koordinirala procesom izrade Akcionog plana Strategije razvoja ženskog preduzetništva 2015-2020, za 2018. godinu koji je Vlada usvojila u decembru 2017.godine. Vlada je u martu 2018. godine usvojila i Izveštaj o realizaciji Akcionog plana za 2017. godinu.

U toku 2017. i 2018. godine realizovan je veliki broj edukacija namijenjenih preduzetnicama. Više od 300 žena prošlo je kroz razne trening programe dizajnirane za postojeće i potencijalne preduzetnice. Kao dodatna vrijednost treninga, više od 50 žena je dobilo biznis planove sa razrađenom biznis idejom za pokretanje biznisa.

Pružanje savjetodavnih usluga je unaprijeđeno čemu doprinosi i Biznis savjetovalište za žene i mlade u Glavnom gradu osnovano u saradnji Glavnog grada Podgorice i Asocijacije poslovnih žena i koje kontinuirano pruža savjetodavne usluge svakog četvrtka.

Učešćem na velikom broju međunarodnih i lokalnih konferencija, okruglih stolova i promotivnih događaja predstavnika institucija/organizacija iz Crne Gore, povećana je informisanost i podignuta svijest o važnosti ženskog preduzetništva. Posebna TV emisije na nacionalnoj televiziji (RTCG), koja se bavi tematikom žena u biznisu i menadžmentu, s posebnim akcentom na promociju ženskog preduzetništva od velikog je značaja za razvoja ženskog biznisa i podrška je procesima ekonomskog osnaživanja žena. Takođe unaprijeđena je i poslovna saradnja na lokalnom, regionalnom i međunarodnom planu. Od značajnijih događaja u 2018. godini je konferencija "NAJ menadžerke u Crnoj Gori" na kojoj je dodijeljeno 12 ravnopravnih nagrada "NAJ menadžerke u Crnoj Gori" u 4 kategorije: Privreda, Javni sektor, Civilni sektor, Mediji. Događaj je organizovala UPCG u saradnji sa Ministarstvom ekonomije, sa ciljem promocije uloge i značaja većeg učešća žena u biznisu i menadžmentu. U maju 2018. godine održana je regionalna konferencija „Moć žene“ u organizaciji Udruženja preduzetnica.

Postignuti sporazumi sa 6 opština za izdvajanje posebnih sredstava za razvoj ženskog preduzetništva u ukupnom iznosu od 120.000 € (Podgorica, Budva, Bar, Danilovgrad, Berane, Herceg Novi).

Takođe značajan napredak ostvaren je i u okviru boljeg pristupa finansijama.

Tokom 2017.godine IRF CG je na osnovu 3 kreditne linije (Program podrške ženama u biznisu – UNDP/ Program podrške ženama u biznisu/ Program podrške ženama u biznisu – start up) odobrio 34 projekta u vrijednosti od 2,4mil €.

Tokom 8 mjeseci 2018.godine je po osnovu navedenih kreditnih linija odobreno 29 projekata u iznosu od 0,8mil €.

Pripadnicama ženskog pola je od strane ZZZCG, u 2017. godini, odobreno 20 kredita, za otvaranje 25 novih radnih mjesta, u iznosu od 0,125mil €, dok je od 01.01. do 01.09.2018. godine, odobreno 22 kredita, za otvaranje 24 nova radna mjesta, u iznosu od 0,120mil €.

4. Podrška početnicima u biznisu – start up

U okviru politike razvoja mreže inkubatora u 2017. godini su osnovana 2 nova inkubatora u Podgorici i na Cetinju.

U 2017. i 2018. godini, u okviru postojećih BSC inkubatora Bar i inkubatora u Beranama postignut je veći nivo pruženih usluga preduzećima stanirama, u odnosu na prethodni period. BSC Bar inkubator i inkubator u Beranama realizovali su različite trening module za sticanje i unapređenje poslovnih vještina, radionice, seminare, prezentacije, itd. BSC Bar inkubator je organizovao Sajan primijenjenih umjetnosti i učestvovao u organizaciji različitih međunarodnih poslovnih susreta. Kao projektno orjentisan inkubator, BSC Bar je nastavio da uspješno realizuje projekte u saradnji sa institucijama u zemlji i regionu.

RBC Berane je u proteklom periodu poslovao u skladu sa svojom misijom i ciljevima pružanja podrške početnicima i organizovao veliki broj radionica, seminara, kako svojim stanarima, tako i ostalim MSP preduzećima.

Unaprijeđenje kvaliteta i dostupnosti finansijske podrške za start up

IRF CG je tokom 2017.godine u okviru kreditne linije za početnike u biznisu, mlade i visokoškolce plasirao ukupno 3,6 mil€ za 52 projekta. Za osam mjeseci 2018. godine kroz ove kredine linije su plasirana 40 kredita u vrijednosti od 7,4 mil€. IRF CG realizuje i kreditnu liniju Program podrške razvoju preduzetništva, u saradnji sa Direkcijom za razvoj MSP i ZZZCG, u okviru koje je u 2017. godini odobreno 5 kredita u iznosu od 0,16 mil€, dok su u 2018. godini odobrena 3 kredita u vrijednosti 0,08mil€. IRF CG takođe ima aktivnu beskamatnu kreditnu liniju za podršku tehnološkim viškovima za započinjanje biznisa.

ZZZCG je u 2017. godini realizovao programe edukacije, kojima je obuhvaćeno 91 nezaposleno lice, koja žele da otpočnu biznis. Odobreno je 49 kredita u iznosu od 0,290 mil€, kojima se omogućava otvaranje 58 novih radnih mjesta. Za prvih 9 mjeseci 2018. godine ZZZCG je realizovao programe edukacije, kojima je obuhvaćeno 55 nezaposlenih lica, koja žele da otpočnu biznis. Odobreno je 59 kredita u iznosu od 0,374 mil€, kojima se omogućava otvaranje 75 novih radnih mjesta.

Unaprijeđenje kvaliteta i dostupnosti nefinansijske podrške

BSC Bar inkubator u 2017-2018. godini je realizovao 6 radionica iz oblasti razvoja poslovnih vještina kod osoba sa invaliditetom u cilju njihovog zapošljavanja i samozapošljavanja. Ove aktivnosti su organizovane u okviru projekta „Umrežavanjem i aktivacijom do inkluzije i zapošljavanja lica sa invaliditetom“.

U saradnji sa partnerom na projektu, a u okviru projekta „SMART Incubator" organizovano je 8 praktičnih radionica koje su namijenjene preduzetnicima i malim i srednjim preduzećima. Pored ostalog BSC Bar je uputio Javni poziv za investiciono finansiranje putem privatnih fondova (private equity) iz Programa „ICO-Impact for SMEs“.

Finansijska podrška sektoru MSP

IRF CG je u 2017. godini odobrio 439 kredita (uključujući 32 Ugovora o faktoringu), ukupne vrijednosti od 175,6 mil€ (od čega je 64,6 mil€ iskorišćeno za faktoring finansiranje). Od ukupnog iznosa odobrenih kredita, više od 68 mil€ je obezbijeđeno iz sredstava EIB-a, po osnovu potpisanog Ugovora o kreditnom aranžmanu.

U 2017. godini zahvaljujući kreditnim plasmanima IRF, otvoreno je i/ili sačuvano ukupno 8.440 radnih mjesta.

Od 01.01. do 01.09. 2018.godine, ukupno je odobreno 267 kredita (uključujući 26 Ugovora o faktoringu), u iznosu od 130,4 mil€ od čega je realizovano faktoring finansiranja u iznosu od 36,2 mil€. Finansiranjem ovih projekata, planirano je otvaranje/očuvanje preko 5.480 radnih mjesta.

Usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o IRFCG u novembru 2017. godine omogućeno je uspostavljanje Garatnog fonda i mikrokreditiranja od strane IRF CG kao instrumenata podrške preduzetnicima, mikro i malim preduzećima, a naročito poboljšanje pristupa finansiranju privredi, potencijanim klijentima koji zbog nedostatka odgovarajućeg kolaterala nijesu u mogućnosti da obezbijede potrebna finansijska sredstva za realizaciju održive poslovne ideje.

U martu 2018. godine, potpisan je Ugovor o kreditu između Razvojne Banke Savjeta Evrope (CEB) i IRF CG u iznosu od 30 mil€ za podršku preduzetnicima i mikro, malim i srednjim preduzećima kroz odobravanje kredita u iznosu do 50.000 € (mikrokrediti), što predstavlja novi instrument finansijske podrške u funkciji samozapošljavanja i jačanja malog biznisa.

Od strane Zavoda za zapošljavanje u 2017. godini finansirano je 35 kredita, ukupne vrijednosti 0,205 mil€, namijenjena otvaranju 41 novog radnog mjesta. Od ovog broja, 29 finansiranih kredita (82,85%) su za nezaposlena lica, 1 kredit (2,86%) je za preduzetnike, a 5 kredita (14,28%) su za pravna lica. Od 01.01. do 01.09. 2018. godine finansiran je 41 kredit, ukupne vrijednosti 0,259 mil€, namijenjena otvaranju 52 nova radna mjesta. Od ovog broja, 36 finansiranih kredita (87,80%) su za nezaposlena lica, 2 kredita (4,88%) su za preduzetnike, a 3 kredita (7,32%) su za pravna lica.

Unapređenje tehnoloških kapaciteta MSP

Na strateškom nivou, unapređenje tehnoloških i inovativnih kapaciteta malih i srednjih preduzeća (MSP) obuhvaćeno je trećim strateškim ciljem Strategije inovativne djelatnosti (2016-2020) s Akcionim planom, koji se odnosi na jačanje potencijala za inovacije u privrednom sektoru. Strategijom je utvrđeno šest tematskih prioriteta, i to: Energija, Poljoprivreda i hrana, Održivi razvoj i turizam, Informaciono-komunikacione tehnologije, Medicina i zdravlje ljudi; i Novi materijali, proizvodi i servisi.

Vlada Crne Gore usvojila je u decembru 2017. godine usvojila novu Strategiju naučnoistraživačke djelatnosti (2017-2021) s Akcionim planom. Strategija uvodi nove mjere i instrumente koji bi trebalo da omoguće bolji kvalitet istraživanja, pristup savremenim tehnologijama i infrastrukturalama, bolju apsorpciju EU fondova i jačanje inicijativa za ekonomiju zasnovanu na znanju. Ovom Strategijom identifikovane su istraživačke oblasti od prioritetnog značaja, i to: Energija, Informaciono-komunikacione tehnologije, Novi materijali, proizvodi i servisi, Medicina i zdravlje ljudi, Poljoprivreda i proizvodnja hrane, Održivi razvoj i turizam i Nauka, obrazovanje i identitet.

Takođe, Crna Gora je započela izradu Strategije pametne specijalizacije (S3) početkom 2017. godine,

koju je pozicionirala kao visokoprioritetni zadatak na agendi politika. U tom smislu bezbijeđena je podrška Generalnog direktorata Udruženi istraživački centar (JRC) za proces pripreme S3, a Crna Gora je pristupila platformi JRC S3 u avgustu 2017. U toku je Proces preduzetničkog otkrivanja (EDP), koji podrazumijeva interaktivni proces u kojem poslovni sektor u saradnji s naučnoistraživačkim i javnim sektorom, civilnim društvom i međunarodnim stručnjacima, dolazi do smjernica za identifikovanje sektora i tematskih prioriteta koji su od značaja za razvoj Crne Gore. Usvajanje S3 od strane Vlade Crne Gore očekuje za četvrti kvartal 2018, što će biti novi strateški osnov za buduća ulaganja, posebno značajan za kontekst unapređenja tehnoloških kapaciteta MSP.

U segmentu realizacije inovativnih programa i projekata, Ministarstvo nauke je u novembru 2017. godine realizovalo Pilot Javni poziv za inovativne projekte u ukupnom iznosu od 0,2 mil€. Ovim instrumentom je obezbjeđena finansijska podrška za inovativna rješenja i unaprjeđenje postojećih, a maksimalan iznos po projektu je do 0,02 mil€. Odobreno je 5 projekata za sufinansiranje u ukupnom iznosu od 0,061 mil€, od čega su 2 projekta iz privrednog sektora u iznosu od 0,024 mil€. Implementacija projekata planirana je za period 2018-2019.

Program za dodjelu grantova za inovativne projekte (2018-2020), koji je Vlada usvojila u junu 2018.godine, a koji se realizuje putem Konkursa za dodjelu grantova za inovativne projekte, objavljen je u julu 2018. godine, u ukupnom iznosu od 1 mil €, za period 2018-2020. Konkurs je raspisan ciljem da omogući sufinansiranje razvoja inovativnih tržišno-orijentisanih proizvoda, usluga i tehnologija, koji imaju veliki potencijal za komercijalizaciju i tržišnu primjenu, prenos inovativnih ideja iz naučnoistraživačkih ustanova na tržište kroz saradnju sa partnerima iz privrede ili kroz otvaranje novih preduzeća/spin-off kompanija u Crnoj Gori i jačanje ljudskih resursa i kreiranje novih radnih mjesta. Putem ovog poziva Ministarstvo nauke podržava razvoj tehnoloških inovacija, a sredstva projekta mogu se koristiti za sufinansiranje faza tehnološkog razvoja TRL 4 - TRL 8. Ministarstvo nauke će po prihvaćenom projektu odobriti grant u iznosu do 0,1 mil €. Kako bi se obezbijedio visok kvalitet odobrenih prijava, utvrđen je proces dvostepene evaluacije, koju će vršiti međunarodni eksperti. Rok za podnošenje prijava je 24. septembar 2018. godine.

Uspostavljanje Naučno-tehnološkog parka u Podgorici je planirano kao umrežena infrastruktura sa centralnom jedinicom u Podgorici i tri decentralizovane jedinice – impulsna centra u Nikšiću, Baru i Pljevljima. Projekat, koji zajednički realizuju Vlada Crne Gore i Univerzitet Crne Gore, će omogućiti stvaranje neophodnih uslova za razvoj preduzetništva, biće generator inovativne djelatnosti i podstiće saradnju akademskih i naučnoistraživačkih ustanova sa privrednom, što dodatno olakšava njegova lokacija u kampusu Univerziteta. NTP će biti dom za 40-50 mikro i MSP iz sektora visokih tehnologija sa fokusom na ICT, energiju, poljoprivredu i medicinu. Projektni zadatak je pripremljen u decembru 2017., dok je priprema tehničke dokumentacije, kao i priprema pravnih akata za osnivanje NTP u toku.

Prva faza uspostavljanja NTP u Crnoj Gori uspješno je realizovana otvaranjem i stavljanjem u funkciju prvog Inovaciono-preduzetničkog centra "Tehnopolis" u Nikšiću u septembru 2016.godine. „Tehnopolis“ je tokom prve godine rada u punom kapacitetu postigao značajne rezultate u osnivanju novih, tako i na podršci u razvoju postojećih preduzeća, čije se poslovanje bazira na naučno-istraživačkom radu, razvoju i implementaciji novih tehnologija. Ovaj inovaciono-preduzetnički centar imao je 20 stanara 2017. godine, a u 2018. godini ima 24 stanara. "Tehnopolis" je uspio da dobije 5 EU projekata u iznosu od 0,736 mil€ za period 2017-2020. Preostalo je formiranje i stavljanje u funkciju tri laboratorije: Laboratorije za industrijski dizajn, Biohemijske laboratorije i Data centra. Pozivi za izradu Studija pred-izvodljivosti za prve dvije laboratorije objavljeni su u decembru 2017, a rezultati ovih studija su predstavljeni početkom 2018. U toku je ugovaranje grant šeme kojom će biti pripremljena tehnička specifikacija za nabavku

oprenme za 3 laboratorije Tehnopolisa (IPA 2014). Početak implementacije se očekuje tokom IV kvartala 2018. godine. Na osnovu urađene tehničke specifikacije iz sredstva IPA 2016 opredjeljena je nabavka opreme u iznosu od 1 mil€.

U okviru HERIC „INVO“ projekta, koji se finansira iz kredita Svjetske banke, realizuje se grant šema za projekte istraživanja i razvoja, putem koje je odobreno 8 grantova u ukupnom iznosu od 2,6 mil€, za period 2014-2017. Jedan od osnovnih uslova za prijavljivanje za grant bilo je obavezno partnerstvo naučnoistraživačke ustanove i privrednog subjekta. Ukupno 6 projekata je uspješno realizovano, dok se finalizacija preostala 2 očekuje tokom 2018. godine.

Kroz navedeni projekat finansiran je i projekat „Centar izvrsnosti u bioinformatiki - BIO-ICT“ na Elektrotehničkom fakultetu u Podgorici (Univerzitet Crne Gore - UCG). Pitanje pravnog statusa Centra izvrsnosti BIO-ICT je riješeno i formirana je samostalna organizaciona jedinica u sastavu UCG-a, odnosno Institut - „Centar izvrsnosti za istraživanje i inovacije“, koja je zvanično počela sa radom 28. maja 2018. godine. Ovaj Institut je preuzeo naučnoistraživački projekat BIO-ICT, zaposlene koji su radili na projektu, kao i opremu nabavljenu iz projekta.

Na osnovu iskustava upostavljanja prvog centra izvrsnosti, kreiran je novi konkurs za finansiranje centra izvrsnosti koji je usaglašen sa Savjetom za naučnoistraživačku djelatnost i u fazi je pripreme za objavljivanje. Rok za podnošenje prijave je kraj marta 2019. godine. Oblasti djelovanja centra biće usaglašene sa prioritetima iz S3 strategije.

U okviru EUREKA programa trenutno se realizuju 2 projekta, a Ministarstvo nauke je u okviru Konkursa za sufinansiranje naučnoistraživačke i inovativne djelatnosti za 2018, izdvojilo sredstva u iznosu od 0,06mil€ za učešće u EUREKA programu. Odluka o sufinansiranju biće poznata krajem 2018. godine.

U okviru IPA IV –Operativni program za razvoj ljudskih resursa, Mjera 2.2. „Unapređenje inovativnih kapaciteta visokog obrazovanja, istraživanja i privrede“, realizovana je grant šema „Transfer znanja između sektora visokog obrazovanja, istraživanja i privrede“, ukupne vrijednosti odobrenih grantova 0,354 mil€, za 14 projekata za jačanje veza između akademske zajednice i privrede.

Crna Gora je prva u regionu Zapadnog Balkana aplicirala i dobila podršku u okviru Instrumenta za podršku politikama EK, predlažući intervenciju u oblasti politike koja se odnosi na oblikovanje start-up ekosistema:

- Prijedlog zakonskih rješenja za kreiranje povoljnog okruženja za start-up;
- Prijedlog organizacionog modela za funkcionisanje start-up ekosistema; i
- Prijedlog šeme za finansiranje start-up i drugih aktera u sistemu inovacija.

Putem ovog instrumenta Crnoj Gori će biti omogućeno upoznavanje sa korisnim uporednim praksama i jasnim smjernicama i preporukama za kreiranje šeme finansiranja start-up i ostalih aktera u sistemu inovacija, koji će biti usklađeni sa zakonodavnim okvirom i modelom systemske podrške. Najznačajniji rezultat biće Program za podsticanje start-up 2018-2020, koji će Vlada usvojiti do kraja 2018. Projekat je zvanično počeo sastankom u Briselu, koji je održan u junu 2018. godine, dok je prva zvanična ekspertska posjeta zemlji održana u julu 2018.

4.3. Program za konkurentnost malih i srednjih preduzeća COSME 2014-2020 – najnoviji podaci o učešću Crne Gore u programu

IRF CG je predao aplikaciju za učešće u COSME Garantnom aranžmanu (Loan Guarantee Facility) u prvom dijelu 2018. godine i nakon dubinske analize kompanije predstoji poslednji korak obrade aplikacije

na Odboru Direktora EIF-a, što je predviđeno za septembar 2018. Očekuje se uspostavljanje saradnje u obimu koji će definisati EIF. Pristup COSME Garantnom aranžmanu predstavlja veliki iskorak za IRF CG u vidu pružanja dodatne, ključne usluge za proširenje baze klijenta i veću dostupnost povoljnim izvorima finansiranja crnogorskih privrednika, naročito segment koji inače ima otežan pristup postojećim izvorima sredstava zbog nedostatka adekvatnog kolaterala.

U skladu sa okvirnim partnerskim ugovorom FPA 677097 i implementacionom strategijom 2015-2020, u toku je realizacija projektnih aktivnosti za projekat MontEENegro 2017-2018, koji je EASME odobrio i u decembru 2016. godine je potpisan SGA za period 2017-2018. Takođe, u junu 2018. godine je pripremljen i predat novi radni program sa budžetom za period 2019.

Aktivnosti na realizaciji projekta Evropska mreža preduzetništva (Enterprise Europe Network) u Crnoj Gori, sa Ministarstvom ekonomije, kao pravnim nasljednikom Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, liderom konzorcijuma, usmjerene su na davanje praktičnih informacija, pomoći privrednicima da lakše pronalaze poslovne partnere, uspostavljaju poslovnu saradnju, pristupaju informacijama o pravnim aspektima i poslovnim regulativama EU, informišu se o programima podrške, transferu tehnologije i znanja, i inovacijama.

U 2017. godini, kao i za prvih 8 mjeseci 2018. godine, realizovani su sljedeći događaji:

- U okviru Drugog Foruma EU Strategije za Jadransko jonski region (EUSAIR), u Ionnanina, Grčkoj je 11-11.maja 2017.godine održani su poslovni susreti EEN mreže. Susreti su okupili preko 240 predstavnika MSP sektora, univerziteta, klastera, koji su imali preko 350 sastanaka. Obuhvaćena su bila 4 sektora: plavi rast, transport - energija, životna sredina i održivi turizam, i poljoprivreda. 15 crnogorskih predstavnika je prisustvovalo poslovnim susretima, koji su održali ukupno 55 sastanaka. Forum je okupio predstavnike MSP iz 8 zemalja EUSAIR: Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Grčke, Italije, Srbije, Slovenije, i Crne Gore, ali i predstavnike iz Belgije, Francuske, Luksemburga i Španije.
- Poslovni susreti pod nazivom Inovativno omladinsko i žensko preduzetništvo – Innovative Youth and Women's Entrepreneurship, održali su se u Novom Sadu, Srbija, 05.10.2017. godine, u okviru međunarodne konferencije u okviru iste teme. Događaj je doprinio promociji Specifičnog sporazuma o bespovratnoj pomoći fokusiranoj na preduzetništvo mladih, a koji je pokrenut od strane Evropske komisije. Ovaj događaj je promovisao međusektorsku saradnju u nekoliko sektora poput IT, poljoprivrede i prehrane, kreativnih industrija i ženskog preduzetništva. Ukupno je bilo 46 preduzetnika iz 5 zemalja, dok je samo 1 crnogorsko preduzeće učestvovalo, i održalo 3 sastanka.
- U organizaciji Evropske mreže preduzetništva Republike Srpske, na Jahorini (Istočno Sarajevo) je 03.11.2017. godine održan Forum o internacionalizaciji poslovanja. Na međunarodnim poslovnim susretima učestvovalo je 190 preduzeća i klastera iz Republike Srpske/BIH, Srbije, Slovenije, Hrvatske, Crne Gore, Turske, Švedske i Kine. Bili su zastupljeni sektori poljoprivrede, metaloprerađivačke industrije, drvne i građevinske industrije, tekstila, auto industrije, IT, industrije plastike i turizma. Održano je oko 200 B2B sastanaka. Iz Crne Gore je bilo 6 predstavnika, koji su održali 32 sastanka.
- U cilju promocije ženskog preduzetništva, u organizaciji EEN Republike Srpske, 15.12.2017.g. u Banja Luci, održala se Prva međunarodna konferencija ženskog preduzetništva i poslovni susreti. Primarni fokus događaja je bio povezivanje žena preduzetnica iz Bosne i Hercegovine sa poslovnim ženama iz drugih zemlja učesnica. Ukupno je bilo 177 učesnika iz 5 zemalja. Iz Crne Gore je bilo 5 predstavnika, koji su održali 12 sastanka. Zastupljeni su bili sljedeći sektori: poljoprivreda, metalna industrija, drvna i građevinska industrija, tekstilna industrija, IT i telekomunikacije, turizam.

- U organizaciji Privredne komore Srbije u saradnji sa Delegacijom EU u Srbiji, održana je konferencije "EU - SRBIJA 2018: investicije, rast i zapošljavanje" 31. januara 2018. godine u Beogradu. Konferenciju je otvorila predsjednica Vlade Republike Srbije Ana Brnabić i predsjednik Evropskog parlamenta Antonio Tajani. U okviru konferencije, održani su poslovni susreti oko 150 registrovanih kompanija i malih i srednjih preduzeća iz EU zemalja i zemalja Zapadnog Balkana. Predstavnici crnogorskih preduzeća, klastera i udruženja su, takođe, uzeli učešće na ovim poslovnim susretima, uz podršku Evropske mreže preduzetništva Crne Gore.
- U okviru Trećeg Foruma EU Strategije za Jadransko jonski region (EUSAIR), u Kataniji, Italija 24-25.maja 2018.godine održani su poslovni susreti EEN mreže. Susreti su okupili preko 210 predstavnika MSP sektora, univerziteta, klastera, koji su imali preko 660 sastanaka. Obuhvaćena su bila 4 sektora: plavi rast, transport - energija, životna sredina i održivi turizam, i poljoprivredu. 6 crnogorskih predstavnika je prisustvovalo poslovnim susretima, koji su održali ukupno 22 sastanka. Forum je okupio predstavnike MSP iz 8 zemalja EUSAIR: Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Grčke, Italije, Srbije, Slovenije, i Crne Gore, ali i predstavnike iz Kine, Holandije, Francuske, Luksemburga i Malte.
- EEN Montenegro, Ministarstvo ekonomije u saradnji sa Business Start Up Centrom Bar je organizovao je jednodnevnu radionicu „Preduzetništvo i inovacije za rast“. Radionica je održana u Podgorici, 18. maja 2018. godine, na kojoj je predstavljen projekat Erasmus za mlade preduzetnike (Erasmus for Young Entrepreneurs) namijenjen potencijalnim i postojećim preduzetnicima da iskoriste šansu za odlazak na praktičnu obuku u neku od renomiranih inostranih kompanija. Takođe, na radionici je fokus bio priprema aplikacije za MSP Instrument u okviru Horizon 2020 programa. MSP Instrumenti su namijenjeni isključivo malih i srednjim preduzećima, koji su se upoznali sa kontekstom, logikom i ciljevima MSP Instrumenta, ključnim kriterijumima na temelju kojih se donose odluke i biraju prijave koje će biti finansirane. Radionici je prisustvovalo 20 učesnika.

Na osnovu ovih susreta, ali i zahtjeva za saradnjom preko baze podataka i iskaza o interesovanju, ostvarena je saradnja u vidu potpisivanja Ugovora o saradnji sa 6 preduzeća.

Svakodnevno se pružaju informacije preduzetnicima o mogućnostima ostvarivanja poslovne saradnje u smislu traženja inostranih partnera, mogućnostima predstavljanja na regionalnim i međunarodnim sajmovima i poslovnim misijama, kao i mogućnostima pristupa finansijama iz evropskih fondova. Akcenat se daje na pružanju podrške inovativnim preduzećima i onim koji imaju potencijal za dalji rast i razvoj. Stoga se u 2017. godini uradila analiza/stanje inovativnosti za 2 preduzeća. U tom dijelu je značajna podrška pružena u pravcu promocije i što boljeg korišćenja najvećeg Okvirnog Programa i Istraživanje i Inovacije – Horizon 2020. Taj značaj, uz preporuke EK, je prepoznalo i naše Ministarstvo nauke kada je imenovalo Direkciju za razvoj MSP za nacionalni kontakt za MSP u okviru ovog novog programa.

Cjelokupno informisanje i promovisanje je olakšano putem sajta: www.euroinfo.me, gde preduzetnici imaju direktan pristup bazi inostranih preduzeća, tako da mogu i sami da pronađu partnere za plasman svojih proizvoda, usluga, znanja i tehnologija. Uz ponuđene informacije na sajtu, periodično se objavljuje i newsletter u elektronskom i štampanom izdanju, kao i lifleti i brošure o našim uslugama. Mogu se naći najave mnogih događaja, sajmova i poslovnih susreta, kao i konkretnih poslovnih ponuda.

U okviru COSME programa, Ministarstvo ekonomije, kao pravni nasljednik Direkcije za razvoj MSP, kao koordinator crnogorskog EEN konzorcijuma sprovodi projekat "Support young innovative companies scaling-up their activities in the Single Market", pod nazivom SCALE-UP.ME, za koji je potpisan SGA i

koji traje do kraja 2018. godine. U okviru projekta je urađeno istraživanje koje je pokazalo da najveći doprinos BDP-u daju upravo rastuće, tzv. scale-up kompanije – kompanije koje su u fazi zapošljavanja, sticanja dodatnih profita i otvaranja novih radnih mjesta.

4.4. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) – dato tabelarnim pregledom (Aneks 1)

4.5. Informacije o usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa Direktivom o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama 2011/7/EU

Na planu usklađivanja sa Direktivom o borbi protiv kašnjenja u plaćanju u poslovnim transakcijama 2011/7/EU, Vlada Crne Gore je na sjednici od 24.maja 2018.godine utvrdila Predlog zakona o izmjeni Zakona o visini stope zatezne kamate, kojim je shodno odredbama Direktive izmijenjena odredba zakona koja se odnosi na uvećanje osnovne stope zatezne kamate za 8 umjesto 7 procentnih poena.

4.6. Industrijska politika- najnovije informacije o strategiji industrijske politike

U oblasti industrijske politike Vlada Crne Gore je u martu 2018. godine usvojila Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore do 2020. godine, za 2017. godinu, kao i Akcioni plan za implementaciju Industrijske politike, za 2018.godinu.

Akcionim planom za 2017. godinu, u okviru 21 mjere, realizovano je 68 aktivnosti, ukupne vrijednosti 217,5 mil€, što u odnosu na planirana ulaganja od 289,6 mil€ predstavlja 75,12% realizacije Akcionog plana.

Posmatrajući strukturu realizacije prema strateškim ciljevima, najviše sredstava uloženo je za realizaciju aktivnosti u okviru drugog strateškog cilja Investicije i finansije za modernizaciju industrije 66,16% (dominiraju aktivnosti IRFCG), zatim za aktivnosti u okviru cilja 1 Konkurentnost industrije 28,10% (uz dominantno ulaganje u energetsom sektoru). Manji iznosi sredstava su uloženi u realizaciju aktivnosti u okviru strateškog cilja 3 Inovacije i preduzetništvo i to 5,48%, dok je za realizaciju aktivnosti iz strateškog cilja 4 Pristup tržišt uloženo 0,26%.

Akcionim planom za implementaciju Industrijske politike, za 2018.godinu predviđena je realizacija 21 mjere i 63 aktivnosti, koje će biti implementirane od strane javnog, privatnog sektora i uz podršku međunarodnih organizacija, a za šta je obezbijeđeno ukupno 276,3 mil€.

Za implementaciju aktivnosti predviđenih Akcionim planom Industrijske politike za 2018. godinu i ostvarivanje planiranih rezultata, od posebnog značaja je efikasna koordinacija koja se obezbjeđuje kroz kontinuirane aktivnosti i rad Koordinacionog tijela za implementaciju Industrijske politike Crne Gore do 2020. godine. Paralelno sa procesom realizacije programskih mjera i aktivnosti iz Akcionog plana za implementaciju Industrijske politike u 2018.g., u toku su završne aktivnosti na ispunjenju svih potrebnih proceduralnih uslova za formalno otpočinjanje projekta koji će omogućiti sveobuhvatnu ocjenu efekata dosadašnje implementacije politike, kao i potrebno revidiranje dokumenta i usklađivanje sa najnovijim saopštenjem o inoviranoj Industrijskoj politici EU br. 2017/479, i to iz eksternih izvora finansiranja – Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ)/ alternativa IPA 2014. Usvajanje revidiranog dokumenta Industrijske politike od strane Vlade Crne Gore je planirano za I kvartal 2019. godine.

4.7. TURIZAM: Napredak u politici u oblasti turizma, Zakonodavni napredak, Strategija razvoja turizma

I. Napredak u politici u oblasti turizma

Prema zvaničnim statistikama MONSTAT-a u 2017.godini Crnu Goru je u svim oblicima smještaja posjetilo 2 000 009 turista (+10,3 % u poređenju sa 2016.), koji su ostvarili 11 953 316 noćenja (+16,3% u poređenju sa 2016). Procjena prihoda od turizma za 2017. godinu iznosi 959 miliona eura, što je povećanje od oko 9% u odnosu na 2016. godinu.

WTTC rangira Crnu Goru između 185 zemlje na sljedećim pozicijama: 30. mjesto prema visini doprinosa BDP-u u 2017, 3. mjesto prema prognozi brzine rasta u 2018. godini i 100. mjesto prema dugoročnoj prognozi rasta (period 2018-2028.). U nastavku je izvod iz izvještaja WTTC za 2018., sa prognozama za 2017.g. i naredni 10-godišnji period- BDP: Ukupan doprinos turizma - Ukupni (direktni i indirektni) doprinos turizma i putovanja BDP-u bio je 988,2 miliona € (23,7% BDP-a) u 2017. godini; prognozira se rast od 8,9% u 2018. godini, i rast od 3,9% prosječno, godišnje u narednom desetogodišnjem periodu (1.582 mil. €, tj. 27,9 % BDP-a u 2028.); Zaposlenost: Ukupan doprinos turizma - Ukupni (direktni i indirektni) doprinos turizma i putovanja zaposlenosti bio je 19,3% (36.500 radnih mjesta) u 2017. godini; prognozira se rast od 7,7% u 2018. godini (39.000 radnih mjesta), i rast po prosječnoj, godišnjoj stopi od 1,3% u narednom desetogodišnjem periodu (45.000 radnih mjesta ili 21.5% ukupne zaposlenosti u 2028.); Investicije – Investicije u turizam i putovanja u 2017. godini bile su 369.8 mil. € ili 35.1% ukupnih investicija. Predviđa se rast od 6,4%% u 2018. godini i rast od 4,2%, prosječno, godišnje tokom narednih deset godina (672,5 mil. € u 2028. godini ili 41,7% ukupnih investicija).

II. Zakonodavni napredak

U izvještajnom periodu je donešen Zakon o turizmu i ugostiteljstvu ("Službeni list Crne Gore", br.2/18 i 13/18), a po osnovu istog i podzakonski akti - Pravilnik o obliku, sadržini i načinu vođenja evidencije zaključenih ugovora o turističkom putovanju i organizovanju izleta ("Službeni list Crne Gore", br.22/18), Pravilnik o obrascu licence za obavljanje turističke djelatnosti - turistička agencija ("Službeni list Crne Gore", br.22/18), Pravilnik o vrstama, minimalno-tehničkim uslovima i kategorizaciji ugostiteljskih objekata ("Službeni list Crne Gore", br.36/18), Pravilnik o bližem sadržaju i načinu vođenja Centralnog turističkog registra ("Službeni list Crne Gore", br.56/18).

III. Strategija održivog razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine

Shodno vodećim smjernicama Strategije razvoja turizma Crne Gore do 2020. godine i Agende reformi u oblasti turizma posebna pažnja se posvećuje pitanjima unapređenja dostupnosti destinacije, podsticajima za jačanje hotelskih kapaciteta, te diverzifikaciji turističkog proizvoda, ali i marketingu destinacije.

U 2018. godini Ministarstvo održivog razvoja i turizma je potpisalo ugovor sa Centrom za arhitekturu i urbanizam „CAU“ za izradu Strategije razvoja kulturnog turizma sa Akcionim planom do 2023. godine i izrada ovog dokumenta je u toku.

U 2018. godini Ministarstvo održivog razvoja i turizma je potpisalo ugovor sa konsultantskom firmom “E3 Consulting” za izradu Strategije razvoja ruralnog turizma sa Akcionim planom do 2013. godine.

- ***Projekti koji se realizuju u cilju diverzifikacije turističke ponude***

“Razvoj staza za hodaње na krpljama” - Ministarstvo u saradnji sa opštinama na Sjeveru i drugim partnerima nastavlja sa realizacijom projekta i krajem 2017.godine uređene su četiri nove staze u opštinama Pljevlja, Bijelo Polje, Plužine i Šavnik, ukupne dužine oko 40km, kao o promotivni materijal (brošura) za navedene staze.

“Planinarenje i biciklizam” - Uspostavljena je saradnja sa najpoznatijom kompanijom za promociju aktivnog odmora www.outdooractive.com. Realizovane su aktivnosti na održavanju postojećih staza nacionalne mreže, održavanju planinarskih i MTB skloništa, ugrađena je sigurnosna oprema u kritičnim tačkama u NP Durmitor i Prokletije, a u toku su aktivnosti na uređenju pješačko-planinarskih staza u Opštini Petnjica.

“Sva čuda Crne Gore” – u 2018. godini pokrenuta je izrada web sajta „Sva čuda Crne Gore“ koji će biti baza svih lokaliteta koji za sebe imaju vezanu neku kulturno-istorijsku vrijednost. Baza će biti prva faza većeg projekta „Digital Montenegro“ koji će predstavljati Crnu Goru na potpuno unikatan i tehnološki moderan način po poslednjim svjetskim trendovima.

Projekat “Razvoj panoramskih puteva” – Za rutu je urađen audio vodič na njemačkom i engleskom jeziku i snimljen promotivni film, a ruta je prezentovana na ključnim sajmovima turizma; U toku 2018. postavljena je turistička signalizacija duž rute „Durmitorski prsten“, a u toku je izrada promotivnih mapa i audio vodiča na crnogorskom, engleskom i njemačkom jeziku, te urađen projekat za uređenje 17 lokacija duž rute. Planirane su do kraja godine aktivnosti za angažovanje izvođača radova na postavljanju mobilijara na pomenutim lokacijama, kao i raspisivanje tendera za postavljanje turističke signalizacije na još dvije rute -“Kruna Crne Gore” i “More i visine”.

U septembru 2018. godine je raspisan **Javni poziv shodno Programu podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2018/2019. godinu** radi obezbjeđivanja visokokvalitetnog turizma u skladu sa strateškim dokumentima, a realizuju ga Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Nacionalna turistička organizacija. Ukupna opredijeljena sredstva po Programu podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2018/2019. godinu iznose 495.000,00€ i to za četiri mjere podrške - *Razvoj inovativnih turističkih proizvoda koji obogaćuju turističku ponudu; Podrška marketing aktivnostima na emitivnim tržištima; Organizovanje manifestacija; Podrška za razvoja MICE turizma.*

„Razvoj nisko-karbonskog turizma u Crnoj Gori“ – U aprilu 2018. godine je Privredna komora Crne Gore objavila treći po redu Javni poziv za sufinansiranje održivih projekata u turizmu s ciljem da se podstakne razvoj i realizacija inovativnih, investicionih projekata i inicijativa koje mjerljivo doprinose smanjenju nivoa emisija CO2 u sektoru turizma. Na treći javni poziv i ponovljeni poziv je ukupno pristiglo 13 projektnih aplikacija, a 6 je odobreno.

- **Podsticaji za razvoj hotelijerstva**

Program subvencionisanja kamatne stope na kredite odobrene privrednim društvima i preduzetnicima iz oblasti turizma i ugostiteljstva – realizovan je u decembru 2017. godine u saradnji Ministarstva održivog razvoja i turizma i Investiciono-razvojnog fonda Crne Gore. Budžet je iznosio 50.000 €. Na osnovu 6 pristiglih zahtjeva, 5 podnosilaca je ispunilo uslove i istima su dodjeljena sredstva. Za 2018.godinu još uvijek nemamo definisan iznos subvencija. U toku je izrada Predloga Uredbe o podsticajnim mjerama u oblasti turizma i Predlog Pravilnika o turističkim razvojnim zonama kojim će se definisati uslovi podrške za investicije u turizma i hotelijerstvu.

- **Međunarodna saradnja u funkciji unapređenja turizma**

U septembru 2017.godine potpisan je Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Kraljevine Maroko o saradnji u oblasti turizma i na bazi istog je u maju 2018, godine u Glavnom gradu održana Marokanska nedelja rukotvorina.

U aprilu 2018. godine održan je prva sastanak Mješovitog odbora za turizam između Crne Gore i Republike Hrvatske, a u fokusu je bio prenos iskustava u pogledu implementacije EU legislative te uspostavljanje nacionalnog turističkog evidencijskog sistema. Kao rezultat dogovorena je i odobrena od strane Evropske Komisije TAIEX podrška za transponovanje Direktive o putovanjima i paket aranžmanima i povezanim paket aranžmanima u Zakon o turizmu i ugostiteljstvu Crne Gore.

Tokom 2018. godine je Ministarstvo aktivno učestvovalo u aktivnostima na izradi prvog Pregleda trgovinskih politika i praksi Crne Gore za Svjetsku trgovinsku organizaciju, te je turizam na sastanku u aprilu 2018 u Ženevi pozitivno ocijenjen.

U junu 2018. godine je Vlada Crne Gore usvojila Prijedlog Sporazuma o saradnji u oblasti turizma sa Republikom Tunis, čije se potpisivanje uskoro očekuje. U toku je komunikacija na izradi predloga Sporazuma o saradnji u oblasti turizma sa Moldavijom i Peruom, te izmjene postojećeg Sporazuma u turizmu s Republikom Albanijom kroz unošenje obaveze formiranja Mješovitog radnog tima.

Aktivno učestvujemo na sastancima, forumima i konferencijama u okviru Jadransko-jonske inicijative i EUSAIR (u okviru čega smo presjedavajući na godinu dana počev od juna 2018), Strategije za Jugoistočnu Evropu, Inicijative 16+1 (države Centralne i Istočne Evrope i NR Kina), a sve u cilju jačanja različitih aspekata regionalne saradnje, te zajedničkog predstavljanja na udaljenim tržištima s posebnim akcentom na tržište NR Kine.

Od strane Svjetske banke sačinjen je dokument pod nazivom Partnerski okvir za Crnu Goru za period 2016-2020, sa ciljem da se podrži projekat turizam zasnovan na lokalnom ekonomskom razvoju. Dokument je u fazi ažuriranja. Realizacija je odložena zbog fiskalne konsolidacije u Crnoj Gori u 2017 i 2018. godini.

5. CARINSKA UNIJA

5.3. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora)

5.3.1. Izmjene u zakonodavstvu;

Uredbom o carinskoj tarifi za 2018. godinu ("Službeni list Crne Gore", br. 5 /2018), za određeni broj proizvoda utvrđena je visina carinskih stopa, u skladu sa dinamikom utvrđenom Aneksom I Protokola o pristupanju Crne Gore Svjetskoj trgovinskoj organizaciji. Takođe, ovom Uredbom nacionalna nomenklatura usklađena je sa Kombinovanim nomenklaturom Evropske unije.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 27.07.2018. godine usvojila Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o carinskoj tarifi za 2018. godinu, kojom su u skladu sa obavezama iz Sporazuma ITA 2, liberalizovane carinske stope za proizvode obuhvaćene navedenim sporazumom i ista se očekuje da bude objavljena u Službenom listu Crne Gore

Zakon o izmjenama i dopunama Carinskog zakona („Sl.list CG“, br.71/17) stupio je na snagu 08.11.2017.godine. Ovim Zakonom izvršeno je dodatno usklađivanje sa Carinskim zakonom Unije u dijelu odredbi o nepreferencijalnom porijeklu robe (brisanje tzv. "negativne liste" propisanih radnji koje se smatraju poslednjim bitnim ekonomski opravdanim oplemenjivanjem koje dovodi do novih proizvoda) i carinskom vrednovanju (bliže su definisana lica koja se smatraju članovima iste porodice). Takođe, Zakonom su usklađene sa Carinskim zakonom Unije i odredbe koje se odnose na ovlašćene privredne subjekte, status robe, tranzitni postupak i garancije.

Zakon o izmjenama i dopunama zakona o carinskoj službi (»Sl.list CG«, br.3/16 i 80/17), stupio je na snagu 09.12.2017. godine. Unijete izmjene odnose se na postupanje carinskog službenika prema subjektu nadzora, ovlašćenja u vršenju carinskih poslova, davanje upozorenja, izdavanje naloga, pretresa lica i sačinjavanja zapisnika.

Važeći Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva finansija, u okviru koga je kao organ uprave u sastavu Uprava carina, stupio je na snagu 30.oktobra 2017.godine.

5.3.2. Reforme u Upravi carina Crne Gore (UC);

Uprava carina bez poteškoća primjenjuje Protokol 3 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na definiciju pojma "proizvodi sa porijeklom" i metode administrativne saradnje, uključujući pravnu vezu sa Prilogom I Regionalne konvencije o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe. Bez poteškoća se sprovode i odredbe Protokola o uzajamnoj pomoći u carinskim pitanjima (Protokol VI). U najvećem obimu administrativna pomoć carinskih službi EU se zahtijeva kada postoji sumnja u oblasti vrijednosti robe.

U decembru 2017.godine otpočeli su pregovori za izmjenu i proširenje obima Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, u okviru kojih je usaglašena Odluka Zajedničkog komiteta Sporazuma br.1/2017, kojom će se izmijeniti Protokol II Sporazuma, i uspostaviti pravna veza sa Regionalnom konvencijom o Pan-Euro-Mediterranskim preferencijalnim pravilima porijekla.

Dodatni Protokol 5 CEFTA Sporazuma je ratifikovan u Skupštini Crne Gore 26.12.2017.g., i nakon deponovanja trećeg instrumenta ratifikacije, isti je stupio na snagu 18.04.2018.g. za Crnu Goru, Makedoniju i Moldaviju. U ovom trenutku Dodatni protokol 5 je ratifikovan od strane svih CEFTA strana. U cilju pripreme i stvaranja preduslova za njegovu primjenu Uprava carina je izradila i uputila Upravi za bezbjednost hrane, veterinarske i fitosanitarne poslove i Agenciji za lijekove i medicinska sredstva inicijativu za zaključivanje Memoranduma o saradnji za potrebe Dodatnog protokola 5 Sporazuma CEFTA 2006. U toku su završne aktivnosti za usaglašavanje teksta memoranduma, i očekuje se njegovo skoro potpisivanje. Takođe, u skladu sa obavezom Uprava carina je, kao jedan od nadležnih državnih organa, u planu budžeta sa 2019. godinu iskazala potrebu za sredstvima koja će biti opredijeljena za nabavku neophodnog hardvera za razmjenu podataka sa drugim državnim organima.

U okviru Projekta EU "Podrška olakšavanja trgovine u CEFTA ugovornim stranama", koji implementiraju Deutsche Gesellschaft fuer Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH i Centar za međunarodnu trgovinu (ITC), i to komponente tri, u toku su aktivnosti koji imaju za cilj uspostavljanje procedure validacije za dva programa međusobnog priznavanja predviđenih DP5, dokumenata i AEO statusa. Organizovano je i održano više radionica koje su za cilj imale prenos znanja od strane EU eksperata u dijelu utvrđivanja ispunjenosti uslova za sticanje AEO statusa. Trenutno se odvijaju validacije u tri odabrane CEFTA strane: Moldaviji, Makedoniji i Srbiji. Očekuje se da rezultat bude utvrđena validaciona procedura koju će usvojiti CEFTA Ministarska konferencija. U skladu sa planom, Crna Gora će, nakon što do kraja 2018. odobri prve AEO statuse, biti spremna za validaciju tokom 2019.g.

U okviru pomenutog projekta održana je i Regionalna radionica o upravljanju rizikom u CEFTA zemljama, od 4 – 6. jula 2018.godine u Budvi. Cilj ove radionice je bio razgovor o nacionalnim programima za upravljanje rizika uz procjenu i upoređivanje istih, kao i otvaranje puta ka razvoju harmonizovane CEFTA regionalne strategije za upravljanje rizikom i profilisanje pristupa za zajedničko tretiranje rizika u segmentu Ovlašćenih privrednih subjekata (AEO).

Značajno je unaprijeđena tehnička opremljenost carinske službe kroz podršku iz sredstava EU IPA II kroz Projekat »Podrška implementaciji Strategije integrisanog upravljanja granicom«, u iznosu od 1.400.000,00 eura u okviru kojeg je unaprijeđeno funkcionisanje Sektora za carinsku bezbjednost i

kontrolu Uprave carina, nabavkom specijalne opreme za vršenje neinvazivnih pregleda (X Ray mobilni skener), vozila, informatičke i komunikacione opreme kao i razvojem informacionih aplikacija. Aktivosti Uprave carina u okviru ovog projekta će biti nastavljene i tokom 2018. i 2019. godine kroz razvoj informatičkih aplikacija u skladu sa EU standardima i nabavku opreme.

Nastavljene su aktivnosti u okviru višekorisničkog projekta "SEED Development and Maintenance" kroz koji su značajno su unaprijeđene i funkcionalnosti SEED sistema. Ovom sistemu dodate su mogućnosti elektronske evidencije i evaluacije sledećih oblasti: Povraćaj PDV-a, prenos gotovog novca preko državne granice, ATA karnet i evidencija obračuna carinskog duga u putničkom prometu. Nove funkcije značajno će doprinijeti efikasnosti i ubrzanju carinskih kontrola na granici. Sve ove prioritete aktivnosti su prepoznate i na sastanku Upravnog odbora SEED Projekta (Steering Committee Meeting and Workshop of the "SEED Maintenance and Development" Project. Održanog u Beogradu, 27-28. juna 2018. Učesnici su prepoznali i potvrdili prioritete aktivnosti SEED+.

Uprava carina učestvuje u projektu EUROL II - EU Podrška vladavini prava II, koji je počeo 27.11.2017.godine. U okviru projekta realizovana je studijska posjeta OLAF-u, EUROPOL-u i EUROJUST-u u decembru 2017, kao i više radionica i obuka na teme finansijskih istraga i upravljanja imovinom stečenom kriminalnom aktivnošću; pravni okvir i instrumenti za pružanje međunarodne pravne pomoći u predmetima teškog krivičnog gonjenja; upotreba baza podataka u finansijskim istragama, itd.

U okviru Programa podrške trgovinskim olakšicama Grupacije svjetske banke sprovedene su aktivnosti na izradi Strategije trgovinskih olakšica i akcionog plana, unapređenju analize rizika, naknadne kontrole i pojednostavljenih postupaka u Upravi carina, a u toku je priprema za aktivnosti čijom realizacijom će se stvoriti uslovi za implementaciju AEO. Takođe očekuje se započinjanje daljih aktivnosti u okviru ovog projekta koji će obuhvatiti oblast ovlašćenih privrenih subjekata, pojednostavljene procedure, upravljanje rizikom i naknadne kontrole.

U ovom izvještajnom periodu Uprava carina je intenzivirala aktivnosti koje se odnose na pojednostavljenje postupaka i izdato je 6 odobrenja za primjenu pojednostavljenih postupaka na osnovu knjigovodstvenog upisa za 6 privrednih subjekata.

Takođe, ojačani su kapaciteti Odsjeka za naknadnu kontrolu realokacijom službenika kako bi se premještanjem vršenja kontrola u redovnim carinskim postupcima na carinskim ispostavama obezbijedila efikasnija implementacija mjera trgovinskih olakšica.

Projekat »Implementacija prethodne obrade kod ekspresnih pošiljki u skladu sa STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama«, realizovan je u okviru podrške koju Vlada Republike Njemačke pruža Upravi carina, i rezultat je privatno-javnog partnerstva između Vlade Njemačke i kompanije DHL-Njemačka. IT aplikacija je implementirana u carinski informacioni sistem i očekuje se formalizovanje neophodnih procedura za odobravanje pojednostavljenog postupka carinjenja brze pošte, kako za operatera koji je bio partner u ovom projektu, tako i za ostale operatere.

Uprava carina je i tokom 2017. i 2018. godine nastavila sa korišćenjem Programa CUSTOMS 2020 i realizovano je više radnih posjeta zemljama članicama EU na temama iz oblasti carinskog djelovanja (npr pojednostavljeni postupci, implementacija EU Okvira carinskih kompetencija). Takođe, u okviru programa, UC je učestvovala na brojnim sastancima, seminarima i radionicama koje su organizovane u okviru Programa, kao npr. sastancima Projektna grupa za IT tehnologiju i infrastrukturu, sastancima Koordinacione grupe za elektronsku carinu i Kontakt grupe za trgovinu i sastanci EU Komunikacione mreže za poreze i carinu (ECNtc), sastanku Koordinacione grupe za kontrolu novca, sastancima Mreže kontakt tački za performanse Carinske unije (CUP).

U okviru programa CUSTOMS 2020, Uprava carina Crne Gore je u saradnji sa DG TAXUD-om, u oktobru 2017.godine realizovala radionicu na temu "Promovisanje AEO programa za ovlašćene privredne subjekte u zemljama proširenja i DCFTA istočnim susjedima" u Budvi, Crna Gora. Kroz program FISCALIS 2020 realizovana je radna posjeta Upravi carina Makedonije na temu Akciza u oktobru 2017.godine.

U oblasti zaštite prava intelektualne svojine u ovom izvještajnom periodu Uprava carina je usvojila 152 zahtjeva za zaštitu prava intelektualne svojine, 4 zahtjeva je odbijeno, a 1 postupak po zahtjevu je obustavljen. Takođe, Uprava carina je prekinula 47 carinskih postupaka i privremeno zadržala robu u količini od 32.524.247 komada robe (odjeća, obuća, cigarete, torbe, naočare, baterije, satovi, djelovi za automobile i dr.). Pod carinskim nadzorom je uništena roba u ukupnoj količini od 4.076 komada robe.

Nakon što je radi unaprjeđenja i jačanja saradnje između organa nadležnih za zaštitu i sprovođenje prava intelektualne svojine, Ministarstvo ekonomije, u martu 2017.godine, obrazovalo Koordinaciono tijelo za sprovođenje prava intelektualne svojine, dana 13. oktobra 2017. godine formiran je i poseban Radni tim sačinjen od predstavnika Uprave carina, Uprave policije, Uprave za inspekcijske poslove i Zavoda za intelektualnu svojinu, čiji je zadatak da organizuje i sprovodi zajedničke akcije usmjerene na sprječavanje i suzbijanje vršenja povreda prava intelektualne svojine. Dana 02.02.2018. godine donijet je i Plan aktivnosti navedenog Radnog tima za naredni period, sa čijom se realizacijom otpočelo. U skladu sa Planom aktivnosti održane su tri zajedničke akcije (Rožaje, Bar i Kotor- Herceg Novi).

U cilju uspostavljanja saradnje sa međunarodnim organizacijama i podizanja svijesti javnosti o opasnostima i posljedicama upotrebe falsifikovanih lijekova Ministarstvo zdravlja je u oktobru 2017.godine obrazovalo Tim za praćenje i realizaciju aktivnosti u suzbijanju prometa falsifikovanih lijekova, koji čine predstavnici Uprave carina i drugih nadležnih organa u Crnoj Gori koji su zaduženi za zaštitu prava intelektualne svojine.

Predstavnici Uprave carina, koji su članovi gore navedenih tijela, su kontinuirano učestvovali u njihovom radu, kroz zajedničke sastanke, realizovane akcije, promotivne aktivnosti i dostavljanje izvještaja za potrebe izvještavanja EK, STO i dr.

U dijelu izmjene propisa o kontroli prekursora i radi njihovog daljeg usklađivanja sa propisima EU, službenik Uprave carina je imenovan za člana Radne grupe za izradu Nacrta o izmjenama i dopunama zakona o kontroli proizvodnje i prometa supstanci koje se mogu upotrijebiti u proizvodnji opojnih droga i psihotropnih supstanci.

Takođe, u izvještajnom periodu Uprava carina je realizovala je značajna unaprjeđenja Sistema za analizu rizika. U martu 2018 godine završena je implementacija projekta "New Inspection Report". Novo informatičko rješenje je integrisano u Carinski informacioni sistem i stavljeno u zvanično korišćenje. Rješenje je izrađeno uz tehničku pomoć TAIEX-a, i omogućava elektronsku evidenciju i evaluaciju analize rizika (centralne i lokalne) i rezultata carinskih kontrola. Realizovana je Radionica SCO, "SCO misija za procjen rizika i selektivnost", 28. maj – 02. jun 2018 godine, u cilju jačanja kvaliteta selektivnosti i profila rizika u elektronskom sistemu kao i radu sa bazama podataka. Realizovana je i ekspertska misija u okviru TAIEX instrumenta na temu »Preventing Fraud in the Customs Transit Procedures«, Podgorica, 23-27 oktobra 2017.godine.

Kada su u pitanju zajedničke carinske operacije u ovom Izvještajnom periodu Uprava carina je učestvovala u 11 Zajedničkih carinskih operacija (JCO) i to: „PANGEA X“ u organizaciji Svjetske carinske organizacije i Interpolu, koja se odnosi na borbu protiv Internet trgovine krivotvorenim lijekovima i medicinskim sredstvima; „LEATHERBACK“ u organizaciji SCO, koja se odnosi na borbu protiv prevara u trgovini naftnim derivatima; „ATHENA“ u organizaciji SCO, koja se odnosi na borbu protiv ilegalne trgovine kulturnim dobrima; „COSMO 2“ u organizaciji Svjetske carinske organizacije koja se odnosi na borbu protiv nedozvoljene trgovine i krijumčarenja strateške robe svih vrsta, uključujući

nedozvoljenu trgovinu komponenti i materijala koji mogu biti korišćeni za izradu oružja masovnog uništenja, kao i gotovog oružja; „CATalyst 2“ u organizaciji Svjetske carinske organizacije, koja se odnosi na borbu protiv nedozvoljene trgovine novim psihoaktivnim supstancama (NPS); „THUNDERSTORM“ u organizaciji Svjetske carinske organizacije, koja se odnosi na borbu protiv ilegalne trgovine biljnim i životinjskim vrstama; „FOX“ u organizaciji SCO, koja se odnosi na praćenje kretanja duvanskih proizvoda u slobodnim zonama; „Dani zajedničke akcije 2017“ u organizaciji EUROPOLA, koja se odnosi na borbu protiv nelegalne trgovine vatrenim oružjem; „Opson VII“ u organizaciji Interpola, koja se odnosi na borbu protiv ilegalne trgovine krivotvorenim prehrambenim proizvodima; „KNOW HOW III“ u organizaciji SELEC-a, koja se odnosi na borbu protiv trgovine krivotvorenom robom i „Marco“ u organizaciji YACT info, koja se odnosi na borbu protiv krijumčarenja narkotika na moru (jahte i mala plovila).

U skladu sa novim ovlašćenjima u oblasti carinskih istraga, Uprava carina intenzivira saradnju sa Državnim tužilaštvom. U izvještajnom periodu, samostalno i u saradnji sa drugim državnim organima, Državnom tužiocu podneseno je 29 krivičnih prijava i razmijenjeno 18 informacija.

U izvještajnom periodu službenici Uprave carina izvršili su 92.267 detaljnih kontrola vozila i robe, kao i 1.913 inspekcijskih kontrola. Utvrđeno je 495 nepravilnosti. Izdata su 455 prekršajna naloga i izrečene novčane kazne u vrijednosti od 182.600 eura. U saradnji sa drugim državnim organima, nadležnom državnom tužiocu podnijeto je 29 krivičnih prijava. Oduzeta je krijumčarena roba u vrijednosti od 3.687.688,58 eura.

Ostvareni su izvanredni rezultati u borbi protiv krijumčarenja narkotika. U 27 slučajeva, službenici Uprave carina oduzeli su 268,36 kg skanka, 4,69 kg heroína, 0,15 litara hašišovog ulja i 33,133 kg kokaina. Carinski službenici spriječili su krijumčarenje i oduzeli 19 pištolja.

U izvještajnom periodu oduzeto je 35.964.810 komada cigareta u vrijednosti 3.404.548,03 eura. Takođe, oduzeto je 508,7 kg rezanog duvana u vrijednosti 1.739 eura; 2790,40 litara alkohola u vrijednosti 11.491,65 eura. Na osnovu navedenih zaplijena akciznih proizvoda, izdato je 209 prekršajnih naloga i podneseno 27 krivičnih prijava nadležnom tužiocu.

Uprava carina je posvećena razvoju i unaprijeđenju ljudskih resursa i na tom planu imamo više započetih sistemskih aktivnosti, jer su kadrovi ključni faktor razvoja. Pokrenuta je inicijativa sa instrukcijama o sistemu ocjenjivanja koja će prikazati realnu sliku o učinku svakog carinskog službenika, a tome je prethodila analiza sistema ocjenjivanja po organizacionim jedinicama i uopšteno njegove svrsishodnosti. U mnogim oblastima, kao što je praćenje propisa, tužbeni zahtjevi, investicije za poboljšanje uslova rada, komunikacija i olakšavanje procedura na terenu itd pokrenute su inicijative, donijete mnogobrojne instrukcije i pravilnici, upravo na bazi izvršenih analiza, koje su pokazale kako dobre strane tako i sve slabosti u oblastima koje je potrebno dodatno unaprjeđivati.

U toku su aktivnosti na izradi Poslovne strategije Uprave carina 2018-2020. Osnov definisanja ciljeva i aktivnosti dokumenta predstavljaju strateška dokumenta države Crne Gore, iskustva zemanja iz okruženja i Customs Blueprint-ima, preporuke Evropske komisije DG TAXUD-a, kao i aktivnosti definisane u Planu upravljanja promjenama (BCMP). Takođe, u toku je rad na Strategiji ljudskih resursa koja će sadržati sve navedene ideje i inicijative.

U toku je formiranje Carinskog školskog centra, koji će za carinske službenike organizovati, kako redovne obuke, provjere sposobnosti, seminare, carinski ispit, tako i razne specijalističke vidove usavršavanja i kurseve zavisno od situacije na terenu, e-learning, kao i razna testiranja i doedukacije u smislu bolje primjene carinskih propisa i instrukcija. Imajući u vidu da su kadrovi ključni ulog za

budućnost jedino kontinuiranim edukacijama i jakim obrazovnim sistemom možemo izgraditi kvalitet više u okviru upravljanja ljudskim resursima.

U cilju unapređenja rada i znanja carinskih službenika, u ovom izvještajnom periodu od organizovano je 174 obuke, seminara, radionica, stručnih sastanaka, studijskih posjeta i dr. za 553 službenika, od strane Uprave carina, i drugih relevantnih institucija u Crnoj Gori, kao i od strane međunarodnih organizacija. Teme koje su obrađivane na pomenutim edukacijama odnosile su se na: primjenu novog Zakona o upravnom postupku, Etički kodeks, borba protiv korupcije, integritet carinskih službenika, engleski jezik i profesionalne vještine u državnoj upravi, podizanje nivoa svijesti o upotrebi elektronskih servisa, bezbjednost granica, prevencija i suzbijanje terorizma, trgovinske olakšice na granici, carinske operativne prakse za bezbjednost i zaplijene, upotreba sredstava prinude, praćenje i traganje u duvanskom sektoru, procjene rizika i selektivnost, tehnike pronalaženja krijumčarene robe u vozilima, jačanje kapaciteta organa za sprovođenje zakona za vršenje finansijskih istraga u jugoistočnoj Evropi, rukovođenje savremenim sistemom bezbjednosti i dr.

Uspješno se nosimo sa kadrovskim deficitom, posebno imajući u vidu uvijek rastuće potrebe za vrijeme turističke sezone, ali i nove izazove kao što je otvaranje novih graničnih prelaza. Uspijevamo dakle da zadovoljimo i ispunimo plan ali i unaprijedimo djelovanje i procedure sa postojećim brojem službenika, što je upravo u okviru Plana optimizacije javne uprave CG 2018-2020, iako su potrebe u stalnom porastu iz svih navedenih razloga.

Dosadašnji ugao upravljanja ljudskim resursima je bio dobar, jer pregledom i analizama koje su rađene, nameće se zaključak da smo usljed nemogućnosti širenja službe i novog zapošljavanja dolazili do novih vrijednosti i kvaliteta u poslu zahvaljujući dobroj realokaciji zaposlenih.

U cilju jačanja etike i integriteta u carinskoj službi pored preventivnih mjera koje se prvenstveno odnose na edukaciju službenika djelovano je i represivnim mjerama pa je protiv 14 službenika pokrenut postupak utvrđivanja disciplinske odgovornosti zbog osnovane sumnje da su počinili teže povrede službene dužnosti, nakon čega je: za 3 službenika izrečena disciplinska mjera novčana kazna u trajanju od dva mjeseca u iznosu od 20 % zarade, zbog počinjene teže povrede službene dužnosti - neizvršavanje službenih obaveza; za 1 službenika izrečena disciplinska mjera novčana kazna u trajanju od dva mjeseca u iznosu od 30 % zarade, zbog počinjene teže povrede službene dužnosti - zloupotreba položaja. Za 10 službenika postupak utvrđivanja disciplinske odgovornosti zbog počinjene teže povrede službene dužnosti, je u toku, i to: za 1 službenika zbog neizvršavanje službenih obaveza, za 1 službenika zbog zloupotrebe položaja, za 1 službenika zbog nedoličnog ponašanja u službi ili van službe koje ima za posledicu nanošenje štete ugledu službe, te za 7 službenika (postupak nastavljen nakon okončanja krivičnog postupka) zbog zloupotrebe položaja ili prekoračenja ovlašćenja u službi i povrede radnih obaveza koja ima teže posledice za stranke i državni organ. U izvještajnom periodu za 8 službenika Uprave carina pokrenut je krivični postupak i istim je privremeno ograničeno vršenje dužnosti (suspendovani) do okončanja krivičnog postupka.

Shodno Zakonu o sprječavanju korupcije Uprava carina je u martu 2018. godine dostavila Godišnji izvještaj za 2017.g. o sprovođenju Plana integriteta Agenciji za sprječavanje korupcije, čime je zaokružen četvorogodišnji ciklus implementacije Plana, sa stepenom realizacije mjera od 97%, što je doprinijelo smanjenju vjerovatnoće nastanka rizika od korupcije za 20% u odnosu na 2016.godinu i 33% u odnosu na 2014.godinu.

U julu 2018.godine usvojen je novi Plan integriteta za 2018-2019.godinu i Mapa rizika radnih mjesta i organizacionih jedinica.

U skladu sa Zakonom, Uprava carina je u martu 2018.g. dostavila Agenciji za sprječavanje korupcije izvještaj za 2017.g. o primljenim sponzorstvima i donacijama i primljenim poklonima javnih funkcionera, kao i izvještaje o prihodima i imovini službenika koji imaju utvrđenu obavezu.

U izvještajnom periodu realizovan je Integrity test za 20 carinskih službenika sa ciljem procjene ličnosti, sposobnosti i integriteta službenika i unapređenja kadrovskih potencijala carinske službe. Napominjemo da je u saradnji sa referentim stručnjacima iz oblasti psihologije do sada testirano 100 carinskih službenika.

U izvještajnom periodu Upravi carina, Odjeljenju za unutrašnju kontrolu upućeno je 15 prijava građana i privrednika na rad i postupanje carinskih službenika, i to putem e-maila 10 prijava, putem telefona 1 prijava, putem elektronskog on-line obrasca 1 prijava, putem medija 1 prijava i preko drugih državnih organa 2 prijave, dok je preko Otvorene carinske linije Uprava carina primila 19 prijava od strane građana.

Odjeljenje za unutrašnju kontrolu je u kontinuitetu vršilo kontrole iz svoje nadležnosti, te je u izvještajnom periodu sprovelo 13 kontrola.

5.4. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira). Dati tabelarno (Anex 1)

5.5. Pripreme za zajednički tranzit i IPA projekat – trenutno stanje,

Uprava carina Crne Gore je i u ovom izvještajnom periodu kontinuirano preduzimala aktivnosti u cilju okončanja procedura za početak realizacije projekta IPA 2014 "Podrška Upravi carina"(NCTS). Projekat je podijeljen na tri ugovora: ugovor za IT implementaciju, ugovor za poslovnu podršku i ugovor za nabavku serverske opreme. ToR za ugovor za poslovnu podršku je dostavljen ponuđačima sa short liste 26.07.2018. i rok za dostavljanje ponuda je 14.09.2018.godine. Tenderski dosije za nabavku opreme je objavljen 07. avgusta 2018. godine, a rok za dostavljanje ponuda je 20. septembar 2018. godine. ToR za ugovor za IT implementaciju je dostavljen ponuđačima sa short liste 09.08.2018.godine, a rok za dostavljanje ponuda je 28.09.2018.godine. Komisije za evaluaciju će otpočeti sa radom prvog sledećeg radnog dana nakon isteka roka za dostavljanje ponuda, kako bi se izabrali najbolji ponuđači sa kojim će se potpisati ugovori. Planirano je da se sva tri ugovora potpišu tokom novembra ove godine.

Shodno preporukama DG TAXUD-a Uprava carina se uključila u projektnu grupu za UCC NCTS P5 koja je formirana u okviru CUSTOMS 2020 Programa. Predstavnici Uprave carina su prisustvovali prvom sastanku ove Projektnje grupe koje je održan 4. jula 2018. godine u Briselu, a drugi sastanak će se održati 27. i 28. septembra u Briselu. Ovi sastanci su od velikog značaja za Upravu carina, obzirom da će Uprava implementirati NCTS P5 sa prvim državama članicama konvencija, a bićemo prva država koja implementira NCTS P5 bez implementirane prethodne faze NCTS-a.

5.6. Carinski zakon Unije (Komisija informiše Delegaciju Crne Gore).

5.7. Uzajamna administrativna pomoć u carinskim pitanjima

Uprava carina intezivno sarađuje i razmjenjuje informacije sa partnerskim službama kao i međunarodnim organizacijama i institucijama (OLAF, INTERPOL, HMRC, SELEC ect). Informacije se redovno ažuriraju i sprovode se pretrage baza podataka: WCO CEN, Regional exchange, Balkan-info, Container-comm, Archeo, Lloyd's List Intelligence Seasearcher.

U izvještajnom periodu ostvarena je izvanredna saradnja sa OLAF-om, sa kojim je ramijenjeno 164 informacije. Takođe odgovoreno je na 114 upita partnerskih službi i drugih međunarodnih organizacija. U

međunarodne baze podataka uneseno je 58 informacija. U Upravi carina je od sredine decembra 2017.godine, uspostavljena komunikaciona veza sa AFIS sistemom (OLAF Anti Fraud Information System).

6. OPOREZIVANJE

6.1. Zakonodavstvo i institucionalni/administrativni kapacitet (najnovije informacije o napretku ostvarenom nakon poslednjeg sastanka Pododbora).

- **Pregled zakonodavstva**

Skupština Crne Gore je, dana 27. jula 2018. godine, donijela **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama** („Službeni list CG“, broj 55/18), koji se primjenjuje od 8. avgusta 2018. godine. Navedenim zakonom izvršeno je smanjenje postojeće visine specifične akcize na cigarete sa postojećih 40€ za 1000 komada (0,80 € po paklici), na 30€ za 1000 komada (0,60 € po paklici), i to rješenje se primjenjuje od 1. septembra 2018. do 31. decembra 2019. godine. Zakonom je predviđeno dalje usklađivanje visine akcize na cigarete odnosno postepeno povećavanje visine specifične akcize na cigarete na godišnjem novou, u periodu od 1. januara 2020. godine (33,50 eura za 1000 komada) do 1. januara 2025. godine (51 eura za 1000 komada). Stopa proporcionalne akcize u periodu od 1. septembra 2018. do 31. decembra 2019. godine ostala je nepromijenjena i iznosi 32 % od maloprodajne cijene cigareta, dok će se u periodu od 1. januara 2020. godine (30,5%) do 1. januara 2025. godine (na 23%), stopa proporcionalne akcize postepeno smanjivati.

Takođe, navedenim zakonom izvršene su izmjene visine akcize na fino rezani duvan, uvođenjem akciznog kalendara kojim se propisalo postepeno usklađivanje, na način što će se njegova visina u 2018. godini smanjiti sa 54,00 eura po kilogramu na 30,00 eura po kilogramu. Nastavak daljeg usaglašavanja visine akcize za ovaj proizvod otpočelo bi od januara 2019. godine kada će visina akcize na ovaj proizvod iznositi 35,00 eura po kilogramu, dok će od 1. januara 2024. godine njegova visina iznositi 60,00 eura po kilogramu a što je i minimum propisan EU Direktivom.

- **Administrativni kapaciteti i institucionalni razvoj**

Obzirom da je urađena draft verzija nove Poslovne strategije 2018-2022 do kraja 2018 godine donijeće se i nova IT strategija. U skladu sa usvojenim Akcionim planom za borbu protiv sive ekonomije, Poreska uprava u domenu svoje nadležnosti nastavlja da sprovodi redovne aktivnosti.

Crna Gora je od marta ove godine postala članica **Globalnog foruma za transparentnost i razmjenu informacija u poreske svrhe** i na taj način je pokazala svoju posvećenost u borbi protiv poreskih prevara i utaje poreza i zajedno sa drugim zemljama članicama će raditi na suzbijanju utaje poreza primjenom dva međunarodno dogovorena standarda razmjene informacija u poreske svrhe: razmjena informacija na zahtjev (EOIR) i automatska razmjena informacija o finansijskom računu (AEOI).

Od kraja 2015 godine, Poreska uprava koristi program FISCALIS.

Crna Gora se obavezala za primjenu 3 kriterijuma koje je dostavila grupa CODE of CONDUCT

- Kriterijumi poreske transparentnosti
- Fer oporezivanje
- Implementacija anti-BEPS mjera

Novim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji predviđeno je jačanje kadrovskih kapaciteta Poreske uprave, na taj način što će se slobodna radna mjesta popuniti mlađim kadrom posebno kada je u pitanju inspeksijska kontrola, predviđena je i formiranje CLO (kancelarije za vezu)

Nastavljena je tehnička pomoć kroz Višekorisničku IPA –u koju pružaju eksperti MMF-a, na osnovu

TADAT procjene odrađene na kraju 2015. U ovom izvještajnom periodu pružena je tehnička pomoć iz sledećih oblasti:

- -Upravljanje rizicima
- -Postavljanje ključnih indikatora za mjerenje uspešnosti poslovanja
- VPO-veliki poreski obveznici

Nastavljeno je praćenje sprovođenja aktivnosti (kvartalno) kod realizacije preporuka eksperata MMF-a na osnovu TADAT izvještaja.

Crna Gora je u saradnji sa ekspertima MMF (Višekoristična IPA – finansirana iz sredstava EK) uradila draft verziju Poslovne Strategije 2018-2022 u skladu sa EU Fiscal Blueprint čije je usvajanje u toku. Poslovna Strategija podrazumijeva: nove menadžerske prakse i pristup upravljanju; izmjene zakonskog okvira; nove informacione tehnologije; redizajnirane poslovne procese i procedure; proširenu upotrebu podataka od trećih lica; i usvajanje savremene prakse upravljanja ljudskim resursima i savremenih organizacionih aranžmana. Poslovna strategija je strukturirana kroz pet strateških ciljeva:

- Modernizovati osnovne procese PUCG;
- Unaprijediti upotrebu podataka i tehnologije;
- Unaprijediti profesionalizam PUCG;
- Osnažiti centralu i upravljački okvir PUCG;
- Povećati poštovanje poreskih obaveza.

Crna Gora kontinuirano radi na unapređenju IT sistema. U toku je projekat „Reforma poreske administracije“ finansirani kreditom Svjetske Banke, koji podrazumijeva uvođenje IRMS (Integrisanog informacionog sistema) kao i modernizaciju poslovnih procesa u skladu sa važećim trendovima digitalizacije usluga poreskim obveznicima, kako bi na dan pristupanja EU omogućila razmjenu informacija predviđenu pravnom tekovinom i osigurala pravilnu primjenu direktiva o oporezivanju preduzeća, administrativnoj saradnji oporezivanju dohotka od štednje u formi plaćanja kamata. (u toku je odabir IT konsultanta i konsultanta za poreze)

Takođe je u toku realizacija Projekta IPA 2014 (projekat počeo sa realizacijom u martu 2018) u kojem je jedna od komponenti interoperabilnost i interkonektivnost domaćeg IT sistema sa sistemima EU. koji obuhvata nadogradnju poslovne i IT strategije, u cilju stvaranja uslova za interoperabilnost i međusobnu povezanost IT sistema, kojom bi se omogućila razmjena podataka s državama članicama EU

U pitanju je I faza implementacije projekata koji se odnose na PDV, automatsku razmjenu informacija, usaglašavanje zakonodavnog okvira i interoperabilnost i interkonektivnost IT sistema sa sistemima EU, koja uključuje: detaljan program obuke za službenike Poreske uprave; izradu strateških dokumenata za implementaciju projekata koji se odnose na PDV; pripremne radnje za osnivanje Centralne kancelarije za vezu (CLO). U Organizacionoj strukturi PU predviđena je kancelarija za vezu (CLO sa 3 službenika) čija obuka je u toku. U toku su izmjene zakona o poreskoj administraciji, PDV-a i dobili u cilju daljeg usaglašavanja sa zakonodavstvom EU (sve gore navedeno se realizuje kroz projekat IPA 2014) -Raspisan je tender za izbor izvođača koji će razviti nove data warehouse (rok je 9* mjeseci)

- **Informacija o Projektu „Podrška UC u oblasti akciza“, za period od septembra 2017. do septembra 2018**

Ministarstvo finansija-Odjeljenje za evropske integracije je dopisom u martu 2017.g. zatražilo od Uprave carina da dostavi predlog projekata koji bi se finansirali iz Instrumenta za evropske integracije (EU Integration Facility).

S tim u vezi, Uprava carina je dostavila traženi zahtjev, tj. Predlog projekta “Podrška Upravi carina u oblasti akciza“, koji se odnosi na izradu i implementaciju nove Aplikacije za akcize u informacionom sistemu Uprave carina u septembru 2017.g. (300.000€ finansiranje iz EUIF sredstava, dok je 100.000€

opredijeljeno za nacionalno kofinansiranje) imajući u vidu važnost ovog Projekta.

Dalje, u martu 2018.god. odstraneDirektorata za imovinskopravneposlove-Odjeljenja za evropskeintegracijeMinistarstva finansija zvaničnosmoobaviješteni da je naosmomsastankuUpravnogodboralInstrumenta za evropskeintegracije, odobrenpredloženiprojekat Uprave Carina.

Nakon dobijenogobavještenja, Uprava Carina je donijela rešenje o obrazovanju Projektnog tima za Projekat izrade ove aplikacije, koji kontinuirano radian fina lizaciji projektne dokumentacije, kako bi se projekat realizovao u pomenutom roku.

Konkretno, Projektni tim je izradio Terms of reference (TOR) sa anexima ugovora, uputio Ministarstvu Javne uprave zahtjev za dobijanje saglasnosti za uspostavljanje informacionog sistema (saglasnost dostavljena 31.08.2018.), identifikovao 6 firmi koje bi mogle iznijeti ovaj projekat.

U toku je izrada Contract notice-a i Evaluation grid-a, koji ćemo zajedno sa TOR-om, anexima ugovora i listom od 6 firmi dostaviti Delegaciji EU radi otpočinjanja tenderske dokumentacije za ovaj Projekat.

Benefiti nove aplikacije za Budžet CG bi bili efikasnija naplata akcize i efikasnija borba u suzbijanju sive ekonomije, a za Upravu carina:

- visok kvalitet podataka (obuhvaćene kontrole pri podnošenju i obradi podataka);
- sprječavanje podnošenja praznih i nepotpunih obrazaca;
- isključenje grešaka kod prenošenja podataka sa papirnih obrazaca u aplikaciju;
- oslobađanje ljudskih resursa u svrhu viših ciljeva (kvalitetnijeg nadzora svih učesnika u postupku sa akciznim proizvodima);
- ukidanje papirnih evidencija i arhiva;
- mogućnost uvida u trenutno stanje zaliha, obaveza i dugova u svrhe bolje kontrole i izrade raznih izvještaja sa ciljem sveobuhvatne analize postupanja akciznih obveznika i drugih učesnika u prometu akciznih proizvoda.

6.1.1.1. Nacrt strategije fiskalniog prilagođavanja. Poreske mjere.

Pripremljen je Nacrt Zakona o fiskalizaciji u prometu proizvoda I usuga, koji je upućenna Javnu raspravu. Navedeno zakonsko rješenjeima za cilj efikasnu kontrolu transakcija odnosno kontrola svih isporuka proizvoda i usluga što će značajno doprinijeti smanjivanju neformalne ekonomije u ovoj oblasti, postepeno smanjivanje poreske administracije, što će poreskim obveznicima olakšati postupak obračunavanja i plaćanja poreskih obaveza, kao i stvaranje uslova za efikasno upravljanje poreskim kontrolama i postupcima prinudne naplate korišćenjem jasnih podataka o poslovanju poreskih obveznika.

6.1.1.1.1. PDV i Akcize

U dijelu akciznog zakonodavstvo vidjeti tačku 6.1.

Programom rada Vlade za 2018 godinu planirano je donošenje **Predloga Zakona o izmjenama I dopunama Zakona o PDV-u**, za IV kvartal 2018.godine.

6.1.1.1.2. Direktno oporezivanje

Programom rada Vlade Crne Gore za 2018 godinu, u cilju implementacije Direktive o štednji 2003/48/EZ i Direktive Savjeta 2011/16/EU o administrativnoj saradnji u oblasti poreza u crnogorsko zakonodavstvo, za IV kvartal ove godine, planirano je donošenje **Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poreskoj administraciji** kako bi Crna Gora bila u mogućnosti da vrši razmjenu informacija o ostvarenim prihodima poreskih obveznika po osnovu kamata na štednju, sazemljama članicama EU, ne samo na

zahtjev kao što je sadašnje rješenje veći spontani automatski razmjena informacija. Stoga ovo Ministarstvo, uz pomoć španskih eksperata u okviru Twinning Projekta "Podrška Poreskoj upravi" intenzivno radi na pripremi navedenog zakona.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2018 godinu, planirano je usvajanje **Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dobit pravnih lica**. Ovim zakonom izvršiće se usklađivanje važećeg zakona sa Direktivom Savjeta 2011/96/EU o zajedničkom sistemu oporezivanja za matične kompanije i zavisne kompanije u različitim državama članicama u cilju eliminisanja dvostrukog oporezivanja prihoda po osnovu dividendi i druge podjele dobiti koje zavisne kompanije plaćaju svojim matičnim kompanijama. Takođe će se izvršiti usklađivanje zakona i sa Direktivom Savjeta 2003/49/EZ o kamatama i autorskim naknadama među povezanim kompanijama u različitim državama članicama.

6.1.1.2. Ostale fiskalne mjere

Za sada ne postoje ostale fiskalne mjere, osim one navede pod tačkom 6.1.1.1.

6.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) -

Crna Gora kontinuirano radi na unapređenju IT sistema. U toku je projekat „Reforma poreske administracije“ finasiran kreditom Svjetske Banke, koji podrazumijeva uvođenje IRMS (Integrisanog informacionog sistema) kao i modernizaciju poslovnih procesa u skladu sa važećim trendovima digitalizacije usluga poreskim obveznicima, kako bi na dan pristupanja EU omogućila razmjenu informacija predviđenu pravnom tekovinom i osigurala pravilnu primjenu direktiva o oporezivanju preduzeća, administrativnoj saradnji oporezivanju dohotka od štednje u formi plaćanja kamata. (u toku je odabir IT konsultanta i konsultanta za poreze)

Podaci su dati tabelarnim pregledom (Aneks 1)

6.3. Nekooperativne poreske uprave u dijelu primjene poreskih propisa - obaveze Crne Gore do 2019.

Crna Gora je od marta ove godine postala članica **Globalnog foruma za transparentnost i razmjenu informacija u poreske svrhe** i na taj način je pokazala svoju posvećenost u borbi protiv poreskih prevara i utaje poreza i zajedno sa drugim zemljama članicama će raditi na suzbijanju utaje poreza primjenom dva međunarodno dogovorena standarda razmjene informacija u poreske svrhe: razmjena informacija na zahtjev (EOIR) i automatska razmjena informacija o finansijskom računu (AEOI).

6.4. IPA projekat za jačanje poreske administracije

Takođe je u toku realizacija Projekta IPA 2014 (projekat počeo sa realizacijom u martu 2018) u kojem je jedna od komponenti interoperabilnost i interkonektivnost domaćeg IT sistema sa sistemima EU. koji obuhvata nadogradnju poslovne i IT strategije, u cilju stvaranja uslova za interoperabilnost i međusobnu povezanost IT sistema, kojom bi se omogućila razmjena podataka s državama članicama EU

U pitanju je I faza implementacije projekata koji se odnose na PDV, automatsku razmjenu informacija, usaglašavanje zakonodavnog okvira i interoperabilnost i interkonektivnost IT sistema sa sistemima EU, koja uključuje : detaljan program obuke za službenike Poreske uprave; izradu strateških dokumenata za

implementaciju projekata koji se odnose na PDV; primpremne radnje za osnivanje Centralne kancelarije za vezu (CLO). U Organizacionoj strukturi PU predviđena je kancelarija za vezu (CLO sa 3 službenika) čija obuka je u toku. U toku su izmjene zakona o poreskoj administraciji, PDV-a i dobiti u cilju daljeg usaglašavanja sa zakonodavstvom EU (sve gore navedeno se realizuje kroz projekat IPA 2014) Tokom dosadašnjeg trajanja projekta, napredak je ostvaren u svim navedenim komponentama, odnosno realizovane su aktivnosti 1.1, 2.1, 3.1 i 4.1, pri čemu je akcenat stavljan na aktivnostima iz komponente 1, za čiju je realizaciju nadležno Ministarstvo finansija. Do sada, u saranji sa kolegama iz Poreske uprave Španije odrađena je prva draft verzija predloga izmjena zakona u oblasti poreza na dobit, PDV-a i Zakona o poreskoj administraciji u dijelu razmjene informacija i zajedničke pomoći. U nastavku dogovorenih aktivnosti, očekujemo da predlozi izmjene zakona idu na dalju proceduru, odnosno da se zaključi rad na komponenti 1. Takođe nastavljen je rad sa kolegama i na ostalim komponentama posebno su dragocjena prenijeta iskustva kad je u pitanju razmjena informacija i praćenje standarda koje pred sobom stavlja proces digitalizacije poreskih uprava bez obzira da li su zemlje članice EU ili ne. Ovo sa stanovišta PDV prevara i utaja, transfernih cijena premještanja dobiti ,što su problemi i visko razvijenijih uprava.

U Aneksu 1, na zahtijev i način I tražen od EK, prikazani su najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira) u vidu **Tabele podrške koju Crnoj Gori trenutno pružaju EU i druge nacionalne ili međunarodne institucije i realizaciji pomoći.**

SLOBODNO KRETANJE ROBE

Tačka Agende 2.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Zemlje korisnici: Albanija, Bosnia i Hercegovina, Hrvatska, Kosovo (UNSCR 1244/99), Makedonija, Crna Gora, Srbija (sve institucije nadležne za Slobodno kretanje roba, nadležna ministarstva, nacionalna tijela z standardizaciju, nacionalna akreditaciona tijela, nacionalni zavodi za metrologiju, tijela nadležna za tržišni nadzor)	Regionalni projekat za infrastrukturu kvaliteta za zemlje Zapadnog Balkana	Donator: Švedska organizacija za međunarodnu saradnju, EFTA, CEN/CENELEC	26m SEK approx. 2.5 m eur	"Povećana ekonomska integracija sa EU i funkcionalna tržišna ekonomija"; Rezultat: Jačanje kapaciteta institucija za ekonomsku integraciju sa EU.

TRGOVINA

Tačka Agende 3.8. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa donatora	Vrijednost	Cilj - Aktivnosti
Ministarstvo ekonomije (ME), Uprava carina Crne Gore (UCCG), Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI), Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) i Ministarstvo odbrane (MO)	Kontrola izvoza robe dvostruke namjene	EU Outreach Programme 2015- 2017		Kontrola izvoza u EU nastavlja sa novom fazom prema Odluci 2018/101 / CFSP Savjeta o promociji efikasne kontrole izvoza oružja. Četvrti put uzastopno, njemačka savezna kancelarija za ekonomska pitanja i kontrolu izvoza (BAFA) povjerena od strane EU sa realizacijom programa koji sufinansira njemačka savezna spoljna kancelarija. Ovaj program ima za cilj da doprinese poboljšanju izvozne kontrole konvencionalnog oružja među partnerskim zemljama kako bi podržao napore partnera na nacionalnom i regionalnom nivou i ublažio rizik od preusmjeravanja oružja na neovlašćene korisnike. Pored toga, ona nastoji da promoviše poštovanje i primjenu Sporazuma o trgovini oružjem i pridržavanja Zajedničkog stava Unije 2008/944 / CFSP kojom se definišu zajednička pravila koja regulišu kontrolu izvoza vojne tehnologije i opreme.

				Aktivnosti - Odluka 2018/101 / CFSP Savjeta predviđa niz aktivnosti u cilju ispunjavanja ovih ciljeva. EU Outreach Programme za kontrolu izvoza dvostruke namjene financiran je kroz Instrument koji doprinosi stabilnosti i miru (IcSP), strateški instrument osmišljen za rješavanje velikog broja izazova globalne bezbjednosti i razvoja u dodiru sa geografskim instrumentima. IcSP je u nadležnosti Generalnog direktorata Komisije (DG) za međunarodnu saradnju i razvoj (DEVCO).
Ministarstvo ekonomije (ME)	Kontrola trgovanja oružjem, vojnom opremom i robom dvostruke namjene	Kontrola izvoza i programa koji se odnosi na sigurnost granica (EXBS)		Cilj projekta je podrška stalnim naporima Ministarstva ekonomije da unaprijedi normativne propise za spoljnu trgovinu kontrolisanom robom u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima, koji će doprinijeti daljoj nadogradnji pravnog sistema i jačanju opreza prema širenju oružja za masovno uništavanje i srodne materijale, što će ograničiti sposobnost neodobrenih krajnjih korisnika da kupe ilegalno izvezenu robu / tehnologiju. Navedene aktivnosti će se postići kroz programe obuke, seminare / studijske posjete i stručnu podršku eksperata EXBS-a.
Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo unutrašnjih poslova	Kontrola prometa malog i lakog naoružanja - SALW	Klirinška kuća jugoistočne i istočne Evrope za kontrolu malog i lakog naoružanja (SEESAC)		Cilj Programa za razvoj Ujedinjenih nacija i Savjeta za regionalnu saradnju je podrška svim međunarodnim i nacionalnim akterima jačanjem nacionalnih i regionalnih kapaciteta za kontrolu i smanjenje širenja i zloupotrebe lakog i malokalibarskog naoružanja i time doprinosi povećanju stabilnosti, sigurnosti i razvoju u jugoistočnoj i istočnoj Evropi.

INDUSTRIJA

Tačka Agende 4.4. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa / ili donator	Vrijednost	Cilj -Aktivnosti
Ministarstvo ekonomije	„Unaprjeđenje konkurentnosti privrede u Crnoj Gori“	UNDP/ Ministarstvo ekonomije	245,000€ Kontinuirano od 2014. god.	Projekat se odnosi na podršku privrednicima, klasterima, jedinicama lokalne samouprave i Ministarstvu, u cilju unaprjeđenja konkurentnosti privrede kroz razvoj biznis zona i klastera.
Ministarstvo ekonomije	Enterprise Europe Network Montenegro	COSME (2017-2018)	Crnogorski konzorcijum: 179,083 € (EU doprinos: 107,450 €) 2017-2018; Čeka se odobrenje za novi projekat za 2019	Širenje praktičnih informacija i pomoći MSP u Crnoj Gori, sa ciljem lakšeg pronalaženja poslovnih partnera, uspostavljanje poslovne saradnje, pristup informacijama o pravnim aspektima i poslovnim regulativama u EU, informacije o programima podrške, zakonodavstvu, posredničke usluge u transferu tehnologije i znanja, stimulisanje crnogorskih malih i srednjih preduzeća da inoviraju.
Ministarstvo ekonomije	Support young innovative companies scaling-up their activities in the Single Market	COSME (2017-2018)	Crnogorski konzorcijum: 12,294 € (EU doprinos: 11,063 €) Trajanje: 2017-2018	Projekat ima za cilj da pomogne malim preduzećima sa potencijalom za razvoj (do 5 godina starosti) da unaprijede svoje poslovanje i kroz internacionalizaciju i inovativne usluge da se predstave na ino tržište.
Ministarstvo ekonomije	Enhancing innovation management capacities of SMEs in Montenegro	HORIZON 2020 (2017-2018)	Crnogorski konzorcijum: 13,400 € (EU doprinos: 13,400 €); Trajanje: 2017-2018 Čeka se odobrenje za novi projekat za 2019	Projekat ima za cilj da analizira inovativne potencijale u MSP sektoru, sa naglaskom na preduzeća sa potencijalom za rast i razvoj.
Ministarstvo ekonomije	Value Intellectual Property for SMEs – VIP4SME	HORIZON 2020 (2016-2019)	Pridruženi partner Trajanje: 2016-2019	Podizanje kapaciteta MSP u oblasti zaštite intelektualne svojine.
Ministarstvo ekonomije	Excellence in ReSTI	Danube Transnational Programme 2017-2019	Ukupno: 1,910,000 € Budžet MEK: 43,308 € (nac. doprinos 6.496,20 €) Trajanje: Feb.2017-jul 2019	Projekat se odnosi na uspostavljanje platforme za podizanje administrativnih kapaciteta, menadžera iz oblasti inovacija i istraživanja.

Ministarstvo ekonomije	Quality Network of Sustainable Tourism - QNeST	Interreg V-B Adrion programa	Ukupno: 1,465,662 € Budžet MEK: 140,000 € (nac. doprinos 21.000 €) Trajanje: Jan 2018 – dec 2019	Projekat se odnosi se na jačanje tradicionalnog brenda i standarda kvaliteta u malim i srednjim preduzećima iz oblasti turizma, promocija i povezivanje preduzeća jadransko-jonske regije iz oblasti održivog turizma, razmjena primjera dobre prakse i promocija značaja razvoja klastera iz oblasti turizma.
Ministarstvo ekonomije	Strengthening and empowering of cross border innovation networks through Fertilization Innovation labs in Agro-food for improving the connection between research and SMEs - FILA	Interreg IPA CBC IT-AL-MNE programa	Ukupno: 1,338,721.75 € Budžet MEK: 148,816.20 € (nac. doprinos 22,322 €) Trajanje: April 2018- Mart 2020.god.	Projekat ima za cilj kreiranje prekograničnih „inovativnih laboratorija“ koje će favorizovati istraživačku saradnju između učesnika: organizacija za podršku biznisu, MSP, istraživačkih centara, biznis anđela.
Ministarstvo ekonomije	Cross-border Cooperation and Competitiveness for SMEs – 3C4SME	Interreg IPA CBC IT-AL-MNE programa	Ukupno: Budžet MEK: 75,375 € (nac. doprinos 11.306€) Trajanje: April 2018- april 2020	Projekat ima za cilj unaprjeđenje konkurentnosti programskog područja, kao i podršku biznis aktivnostima MSP sektora, sa naglaskom na poboljšan pristup finansijama inovativnih projekata.
Ministarstvo ekonomije	Networking for smart tourism development - NEST	Interreg IPA CBC IT-AL-MNE programa	Ukupno: 600.000 € Budžet MEK: 80.000 € (nac. doprinos 12,000 €) Trajanje: Maj 2018- maj 2020	Projekat ima za cilj unapređenje održivosti i konkurentnosti jadransko jonske regije jačanjem MSP iz sektora turizma, sa inovativnim pristupima, alatima koji poboljšavaju digitalne tehnologije, umrežavanje i saradnju.
Ministarstvo ekonomije	Create sustainable Innovation in SMEs using creative methods and process - CrealInnovation	Interreg MED programa	Ukupno: Budžet MEK: 118,150.00 € (nac. doprinos 17,722.50€) Trajanje: Februar 2018 – jul 2020	Projekat ima za cilj ostvarivanje dugoročnog razvoja mediteranskog područja i jačanje transnacionalne saradnje između malih i srednjih preduzeća u regionima, promovisanjem inovativnih metoda za podsticanje i poboljšanje poslovanja i unaprijeđenja kapaciteta MSP, kao i povećanja transnacionalne aktivnosti na umrežavanju.
Nacionalna turistička organizacija Crne Gore	Izgradnja ADRION brenda u turizmu: zadovoljiti svih pet čula ADRION 5 SENSES	Adriatic - Ionian Programme Interreg V - B Transnational 2014 - 2020 ADRION	Budžet 1,550,000.00 € Period realizacije: 01.01.2018. do 01.01.2020.	Cilj projekta je da se izgradi i promoviše brend ADRION u turizmu zadovoljavanjem svih pet čula turista. Prirodno / kulturno nasljeđe je glavni rezultat turizma i stoga njegova održiva valorizacija i efikasna promocija su ugrađeni u logiku ADRION 5 SENSES.

Nacionalna turistička organizacija Crne Gore	Lokalna kuhinja kao turistička ponuda prekogranične regije	IPA Albanija - Crna Gora	Budžet 458,970.00 € Period realizacije: 04.04.2018. – 04.04.2020.	Cilj projekta je povećati konkurentnost turističkog sektora ekonomskom valorizacijom kulturne i prirodne baštine. Specifični cilj: Uključiti lokalnu gastronomiju u ukupnu turističku ponudu prekograničnog područja.
Nacionalna turistička organizacija Crne Gore	Inovativni klaster za mala i srednja poduzeća u prekograničnom turizmu – INNOTOURCLUST	Interreg IPA prekogranični program Italija - Albanija - Crna Gora	Budžet 980 000 € Period realizacije: 04.04.2018. – 04.04.2020.	Glavni cilj projekta je poboljšanje saradnje malih i srednjih poduzeća u Italiji, Albaniji i Crnoj Gori kroz stvaranje inovativnog klastera za turizam. Prekogranična saradnja je usmjerena na integraciji i osposobljavanju lokalnih privrednih subjekata za bolju vidljivost lokalnih poduzeća na međunarodnom tržištu.
Ministarstvo održivog razvoja i turizma	LUXEXPERTOUR – LUKSUZNA ISKUSTVA U TURIZMU U EVROPI: Novi izazovi edukativnih programa za luksuzni turizam	ERASMUS + Program, Ključna akcija 2 – Strateško partnerstvo	Ministarstvo održivog razvoja i turizma Ukupan budžet: 299,500€ (31,598 MoRiT) Period realizacije: 20.3.2018-18.2.2020	Projekat ima za cilj unaprjeđenje vještina i zapošljavanja u turističkom sektoru za turističke radnike, sadašnje i buduće, u cilju pružanja adekvatnih usluga visoko-platežnim turistima. Fokus je na „mekim“ vještinama, jezičkim i interpersonalnim vještinama, te ICT vještinama, a u skladu sa ESCO taksonomijom i posredstvom MOOC, čime će se raditi na stvaranju tzv. "agenata luksuznog iskustva" što je u skladu sa zahtjevima malih i srednjih preduzeća, te sa EURES „pasošem vještina“ u ugostiteljstvu i turizmu. Kroz projekat će se analizirati potrebe za obukama kroz koju će biti mapirane potrebne vještine i multisektorske inovativne kompetencije, kao i identifikovan ključni set vještina za budućnost u ovom sektoru. Biće sačinjen i trening program, kao i realizovan pilot projekat odnosno transnacionalni trening a cilj je da se kroz isti obuču prvi "agenti luksuznog iskustva". Sve ovo su počeci za stvaranje DILUXE LAB-a, virtualnog „Learning Hub-a“, evropske mreže čiji će konačni rezultat biti izrada akcionog plana u cilju djelovanja na sektor rada i razvoja turizma.

CARINSKA UNIJA

Tačka Agende 5.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Korisnik	Naziv projekta	Naziv programa/donora	Vrijednost	Cilj - Aktivnosti
Uprava carina	Donacija vrijedne opreme za sprječavanja krijumčarenja	Program kontrole izvoza i granične sigurnosti (EXBS) Ambasada SAD, Podgorica	19,997,50 US \$	Poboljšanje kontrolne funkcije, suzbijanje krijumčarenja
Uprava carina	EU Program CUSTOMS 2020	EU Program CUSTOMS 2020 (započet 1. aprila 2017)	50,000 € Participacija za 2016/2017 (50 % će biti refundirano iz IPA sredstava)	Osigurati da carinske aktivnosti zadovoljavaju potrebe unutrašnjeg tržišta, uključujući sigurnost lanca nabavke i trgovinske olakšice, kao i podržavajući razvoj i poslovnu strategiju, unapređenje bezbjednosti i zaštite, i pripremu zemalja kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u EU
Uprava carina	EU Program CUSTOMS 2020	EU Program CUSTOMS 2020 (započet 1. aprila 2018)	55, 000 € participacija za 2018/2019	
Uprava carina	Program podrške trgovinskim olakšicama	Program Grupe Svjetske banke –Projekat Crna Gora	Započet u julu 2015 /2019	Podrška u oblastima: Odbor za trgovinske olakšice, Studija vremena puštanja; Strategija olakšavanja trgovine i akcioni plan, AEO, Pojednostavljeni postupci, Upravljanje rizikom, Naknadna kontrola, TRS
Uprava carina	Projekat "SEED + "	Više korisnički IPA 2017 Projekat se realizuje pod pokroviteljstvom Evropske komisije, a njegovu implementaciju koordinira Uprava carina Italije. Projekat će početi 2018. i trajati do 2021.		Glavni rezultati IT komponente projekta SEED + biće IT alati koji će podržati implementaciju CEFTA Dodatnog protokola 5, kako je definisano u Aneksu I dodatnog protokola 5 - Elektronska razmjena podataka:
Uprava carina	Podrška Upravi carina Crne Gore	IPA 2014	EU podrška 2.97 miliona € od ukupno 3.3 miliona €	Ispunjavanje uslova za pristupanje EU iz poglavlja 29 u cilju pristupanja Konvenciji o zajedničkom tranzitu prije pristupanja EU
Uprava carina	Podrška implementaciji Strategije integrisanog upravljanja granicom (SBS IBM)	IPA II 2015	EU podrška 20 miliona €, nacionalni budžet EUR 4 miliona € (iz prve tranše za 2017 1.4 milion € za Upravu carina	Potrebna oprema za Upravu carina za efikasno sprovođenje carinskog nadzora, carinskih istraga i laboratorije planirana je kroz podršku tokom 2016,2017,2018
Uprava carina	Podrška implementaciji Akcionih planova za Poglavlje 23 i 24„EUROL II“	IPA II 2015	EU podrška 50,000 €, i dodatni troškovi obuke	Obuka za carinske istrage i baze podataka za carinske istrage
Uprava carina	Projekat Podrška Upravi carina u oblasti akciza (odobreno)	EIF IPA 2013 (Projekat će započeti u 2018. godini)	300,000€	Razvoj nove aplikacije za akcize za Upravu carina

OPOREZIVANJE

Tačka Agende 6.2. Najnoviji podaci o finansijskoj pomoći Evropske unije i drugih donatora (tekućoj i onoj koja se programira)

Korisnik projekta	Naziv projekta	Naziv programa /ili donator	Vrijednost	Cilj-aktivnost
Poreska uprava	Usklađivanje i efikasno sprovođenje pravne tekovine EU u oblasti oporezivanja	IPA 2014	900,000€ IPA II budžet Nacionalni doprinos 100,000€	Twining projekat „ Podrška Poreskoj upravi “ je počeo u martu 2018. i finansiran je od strane EU putem instrumenata predpristupne pomoći - IPA 2014 . Ukupna vrijednost projekta koji realizujemo u saradnji sa Poreskom upravom Španije je 1.000,000, pri čemu doprinos EU iznosi 900,000, dok Vlada Crne Gore sufinansira sa 100,000. Predviđeno trajanje projekta je 18 mjeseci. Cilj projekta je jačanje administrativnih i operativnih kapaciteta Poreske uprave Crne Gore u skladu sa standardima i zahtjevima koji proizilaze iz Poglavlja 16 – Porezi. Tokom dosadašnjeg trajanja projekta, napredak je ostvaren u svim navedenim komponentama, odnosno realizovane su aktivnosti 1.1, 2.1, 3.1 i 4.1, pri čemu je akcenat stavljan na aktivnostima iz komponente 1, za čiju je realizaciju nadležno Ministarstvo finansija. Do sada, u saradnji sa kolegama iz Poreske uprave Španije odrađena je prva draft verzija predloga izmjena zakona u oblasti poreza na dobit, PDV-a i Zakona o poreskoj administraciji u dijelu razmjene informacija i zajedničke pomoći.
	Community Programme FISCALIS 2020	EU Community Programme FISCALIS (started on 1 April 2016)	25,000 € Entry ticket for participation	Jačanje i unapređenje funkcija poreskog sistema, jačanje saradnje poreskih uprava, razmjena podataka s ciljem učinkovitije borbe protiv prevara i izbjegavanja plaćanja poreza, dosljedna sprovođenje propisa EU u području oporezivanja
	Tax Administration Reform	World Bank (loan)	14.000.000€	Privedena je kraju procedura za izbor konsultanta za poresku administraciju (Ivan Simić), i nakon dobijanja saglasnosti od Svjetske banke, očekujemo da će njegov angažman početi sredinom septembra. Takođe, privedena je kraju procedura za izbor konsultanta za informacione tehnologije (Rade Dragović), i nakon dobijanja saglasnosti od Svjetske banke, očekujemo da

				će njegov angažman početi sredinom septembra. Nakon početka rada navedenih konsultanata, očekujemo da ćemo u roku od 3 mjeseca pripremiti novi detaljni projektni izvještaj, koji će pokriti sve prioritetne oblasti za reformu poreske administracije u narednom petogodišnjem periodu, kao i predložiti modalitete realizacije aktivnosti, sa pregledom potrebnih sredstava. Ovaj dokument će u suštini ažurirati sve inicijalno projektom predviđene aktivnosti
--	--	--	--	--

Spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore za period januar-decembar 2017. godine, prema konačnim podacima Monstata iznosila 2 675 miliona eura, što ukazuje na rast od 12 % u odnosu na isti period prethodne godine.

Izvoz robe imao je vrijednost od 371,5 miliona eura, a uvoz 2 303,5 miliona eura. U odnosu na isti period prethodne godine izvoz je bio veći za 14%, a uvoz veći za 11,7%. Pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 16,1% i veća je u odnosu na isti period prethodne godine (15,8%).

Tabela 1 – Spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore, 2010-2017 godina, u hilj. EUR

Godina	Uvoz	Izvoz	Trgovinski bilans
2010	1,657,326	330,367	(1,326,960)
2011	1,823,330	454,381	(1,368,949)
2012	1,820,850	366,896	(1,453,954)
2013	1,773,352	375,585	(1,397,767)
2014	1,784,214	333,166	(1,451,048)
2015	1,841,524	317,172	(1,524,353)
2016	2,061,688	325,846	(1,735,842)
2017	2,303,503	371,463	(1,932,039)

Izvor podataka: MONSTAT

U 2017. godini zabilježen je trgovinski deficit od 1.932 miliona eura, što je više nego u 2016. godini kada je iznosio 1 736 miliona eura.

Tabela 2 – Spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore, 2010-2017 godina, u hilj EUR

Period		Svijet	Evropa		EU -28		CEFTA	
		Vrijednost	Vrijednost	%	Vrijednost	%	Vrijednost	%
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)=(4/3*100)	(6)	(7)=(6/3*100)	(8)	(9)=(8/3*100)
2010	Uvoz	1,657,326	1,448,409	87%	705,359	43%	589,848	36%
	Izvoz	330,367	325,210	98%	188,862	57%	126,477	38%
2011	Uvoz	1,823,330	1,592,450	87%	807,146	44%	726,171	40%
	Izvoz	454,381	440,489	97%	273,351	60%	137,698	30%
2012	Uvoz	1,820,850	1,584,402	87%	809,886	44%	702,314	39%
	Izvoz	366,896	356,766	97%	189,004	52%	143,667	39%
2013	Uvoz	1,773,352	1,527,887	86%	784,201	44%	687,091	39%
	Izvoz	375,585	360,667	96%	155,791	41%	185,771	49%
2014	Uvoz	1,784,214	1,542,019	86%	816,623	46%	669,580	38%
	Izvoz	333,166	317,674	95%	119,215	36%	151,754	46%
2015	Uvoz	1,841,524	1,523,013	83%	759,771	41%	698,476	38%
	Izvoz	317,172	289,515	91%	113,177	36%	137,483	43%
2016	Uvoz	2,061,688	1,731,954	84%	992,567	48%	627,546	30%
	Izvoz	325,846	290,701	89%	122,376	38%	146,800	45%
2017	Uvoz	2,303,503	1,924,530	84%	1,091,585	47%	717,605	31%
	Izvoz	371,463	323,673	87%	129,031	35%	152,492	41%

Izvor podataka: MONSTAT

Spoljnotrgovinska robna razmjena sa državama članicama EU-28

Vrijednost ukupne ostvarene spoljnotrgovinske robne razmjene sa Evropskom unijom iznosila je 1 221 miliona eura, odnosno 45,6% od ukupno ostvarene robne razmjene Crne Gore u 2017. godini.

Izvoz robe u zemlje EU-28 iznosio je 129 miliona eura, dok je uvoz robe bio 1,092 miliona eura. Udio izvoza EU-28 u ukupnom izvozu Crne Gore iznosio je 35%, dok je udio uvoza iz zemalja EU u ukupnom uvozu Crne Gore bio 47%.

Tabela 3 – Spoljnotrgovinska robna razmjena sa državama članicama EU-28 u 2017 godini, u hilj.EUR

Spoljnotrgovinska robna razmjena sa državama članicama EU-28 u 2017 godini					
	IZVOZ		UVOZ		Trgovinski bilans
	2017		2017		2017
	%	Vrijednost	%	Vrijednost	Vrijednost
SVIJET	100%	371,463	100%	2,303,503	(1,932,039)
EU-28	35%	129,031	47%	1,091,585	(962,554)
Austrija	0%	1,761	2%	42,911	(41,150)
Belgija	0%	778	1%	11,719	(10,940)
Bugarska	1%	2,317	1%	12,930	(10,614)
Češka republika	1%	4,192	6%	30,895	(26,703)
Danska	0%	899	0%	6,722	(5,823)
Estonija	1%	41	0%	500	(459)
Finska	0%	200	0%	5,839	(5,639)
Francuska	1%	3,456	2%	52,610	(49,154)
Grčka	0%	115	6%	135,199	(135,084)
Holandija	0%	1,641	2%	36,790	(35,149)
Hrvatska	1%	2,626	6%	131,135	(128,508)
Irska	0%	5	0%	10,251	(10,246)
Italija	4%	13,098	7%	168,716	(155,618)
Kipar	0%	452	0%	915	(463)
Letonija	0%	50	0%	711	(661)
Litvanija	3%	11,088	0%	1,131	9,957
Luksemburg	0%	66	0%	1,244	(1,178)
Mađarska	9%	31,683	1%	21,027	10,657
Malta	0%	380	0%	87	293
Njemačka	3%	9,315	9%	196,101	(186,785)
Poljska	4%	15,250	2%	38,048	(22,798)
Portugalija	0%	1	0%	3,746	(3,746)
Rumunija	0%	723	1%	30,935	(30,212)
Slovačka	0%	66	0%	7896	(7,830)
Slovenija	5%	19,983	2%	55,206	(35,223)
Španija	0%	205	2%	47,721	(47,515)
Švedska	1%	3,269	1%	19,002	(15,733)
Velika Britanija	1%	5,369	1%	21,599	(16,230)

Izvor podataka: MONSTAT

Najvažniji izvozni partneri su:

- **Mađarska**, sa učešćem od 24,6 % u ukupnom izvozu u EU (9% ukupnog izvoza Crne Gore). Glavni izvozni proizvodi su: Obojeni metali.
- **Slovenija**, sa učešćem od 15,5% u ukupnom izvozu u EU (5% ukupnog izvoza Crne Gore), glavni izvozni proizvodi su: Mineralna goriva, maziva i slični proizvodi; Obojeni metali.
- **Poljska**, sa učešćem od 11,8% u ukupnom izvozu u EU (4% ukupnog izvoza Crne Gore). Glavni izvozni proizvodi su: Sirove materije, sem goriva.
- **Italija**, sa učešćem od 10,1% u ukupnom izvozu u EU (4% ukupnog izvoza Crne Gore), glavni izvozni proizvodi su: aluminij i proizvodi od aluminijuma; gvožđe i čelik; mineralne rude i otpaci metala.

Najvažniji uvozni partneri su:

- **Njemačka**, sa učešćem od 18% u ukupnom uvozu iz EU (9% ukupnog uvoza Crne Gore). Glavni uvozni proizvodi su: drumska vozila; industrijske mašine za opštu upotrebu; meso i prerada mesa.
- **Italija**, sa učešćem od 15,4% u ukupnom uvozu iz EU (7% ukupnog uvoza Crne Gore). Glavni uvozni proizvodi su: industrijske mašine za opštu upotrebu; proizvodi od nemetalnih minerala; proizvodi od metala.
- **Grčka**, sa učešćem od 12,4% u ukupnom uvozu iz EU (6% ukupnog uvoza Crne Gore). Glavni uvozni proizvodi su: nafta i naftni derivati; obojeni metali.
- **Hrvatska**, sa učešćem od 12% u ukupnom uvozu iz EU (6% ukupnog uvoza Crne Gore). Glavni uvozni proizvodi su: nafta i naftni derivati; proizvodi od nemetalnih minerala

Spoljnotrgovinska robna razmjena sa zemljama CEFTA-e

Ukupna spoljnotrgovinska robna razmjena Crne Gore i CEFTA zemalja za period januar-decembar 2017. godine, prema konačnim podacima Monstata iznosila je 870 miliona eura.

Izvoz robe u zemlje CEFTA-e iznosio je 152 miliona eura, dok je uvoz robe bio 718 miliona eura.

Tabela 4 – Spoljnotrgovinska robna razmjena sa državama CEFTA u 2017 godini, u hilj.EUR

Spoljnotrgovinska robna razmjena sa zemljama CEFTA-e					
	Izvoz		Uvoz		Trgovinski bilans
	2017		2017		2017
	%	Vrijednost	%	Vrijednost	Vrijednost
SVIJET	100%	371,463	100%	2,303,503	(1,932,039)
CEFTA	41%	152,492	31%	717,605	(565,113)
Albanija	3%	10,944	2%	35,017	(24,072)
Bosna i Hercegovina	13%	47,186	7%	151,954	(104,768)
Republika Makedonija	2%	5,741	1%	30,353	(24,612)
Moldavija	-	-	0%	546	(546)
Srbija	18%	65,990	22%	495,703	(429,713)
Kosovo	6%	22,630	0%	4,032	18,598

Izvor podataka: MONSTAT

Razmjena statističkih podataka u području stranih direktnih investicija

Ukupan priliv stranih direktnih investicija u Crnoj Gori - po zemljama 01.01. - 30.07.2018. godine*, u 000 eura

Zemlja**	Ukupno	Priliv po osnovu ulaganja nerezidenata u Crnu Goru			Priliv po osnovu ulaganja rezidenata u inostranstvo		
		Investicije u domaća preduzeća i banke	Prodaja nepokretnosti u Crnoj Gori	Interkompanijski dug	Smanjenje kapitala u stranim bankama i preduzećima	Prodaja nepokretnosti u inostranstvu	Povraćaj domaćeg kapitala koji ne povećava osnovni kapital (interkompanijski dug)
	1(2+3+4+5+6+7)	2	3	4	5	6	7
		32,126.9					
Italija	77,058.28	7	541.96	44,389.35	0.00	0.00	0.00
Mađarska	56,238.36	C	C	4,617.18	0.00	0.00	0.00
Ruska Federacija	36,280.73	710.24	20,312.46	15,258.03	0.00	0.00	0.00
Turska	33,219.56	9,354.78	15,014.88	C	0.00	0.00	C
Švajcarska	27,547.64	182.66	8,161.06	19,203.91	0.00	0.00	0.00
Ujedinjeni Arapski Emirati	20,217.50	9,382.02	C	7,677.10	0.00	0.00	C
		10,121.4					
Malta	19,554.44	2	988.48	8,444.54	0.00	0.00	0.00
Srbija	17,309.68	1,943.40	7,873.09	7,315.19	C	C	C
Djevičanska Ostrva(GBR)	15,475.48	C	C	C	0.00	0.00	0.00
Belgija	15,394.33	C	1,168.50	C	0.00	C	0.00
Kipar	8,240.55	6,352.86	C	1,630.87	0.00	C	0.00
Njemačka	7,937.35	181.46	3,883.38	3,372.34	0.00	0.00	C
Holandija	7,096.78	C	1,312.68	745.53	0.00	0.00	C
Austrija	7,073.38	C	5,291.91	C	0.00	0.00	0.00
Švedska	6,764.51	C	5,710.86	C	0.00	0.00	0.00
Panama	6,465.84	C	0.00	C	0.00	0.00	0.00
SAD	5,740.64	1,048.59	4,285.31	C	0.00	C	0.00
Danska	5,593.09	C	C	C	0.00	0.00	0.00
Španija	5,411.51	C	C	5,405.27	0.00	0.00	0.00
Norveška	5,214.32	0.00	413.32	4,801.00	0.00	0.00	0.00
Velika Britanija	4,114.65	C	1,806.30	1,476.30	0.00	C	C
Letonija	3,623.75	C	C	2,991.83	0.00	0.00	0.00
Slovenija	3,399.39	C	1,837.65	1,376.19	C	0.00	C
Bosna i Hercegovina	3,296.64	0.00	1,840.61	1,374.31	0.00	C	C
Češka	2,891.12	C	529.93	C	0.00	0.00	0.00
Hong Kong	2,874.48	C	C	C	0.00	0.00	0.00
Francuska	2,802.93	105.75	1,888.54	808.65	0.00	0.00	0.00
Luksemburg	2,632.44	C	302.95	C	0.00	0.00	0.00
Ukrajina	2,546.69	C	C	1,954.57	0.00	0.00	0.00
Kosovo	2,011.81	696.55	1,038.20	C	0.00	C	0.00

Monako	1,999.75	0.00	1,999.75	0.00	0.00	0.00	0.00
Kanada	1,694.59	C	595.48	C	0.00	0.00	0.00
Hrvatska	1,556.89	C	774.38	654.45	C	C	C
Katar	1,152.74	C	98.79	C	0.00	0.00	0.00
Gruzija	1,002.50	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Poljska	781.49	C	394.06	C	0.00	0.00	0.00
Australija	746.17	C	702.08	C	0.00	0.00	0.00
Madagaskar	618.00	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Estonija	491.35	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Sejšeli	450.00	C	0.00	C	0.00	0.00	0.00
Egipat	417.46	0.00	417.46	0.00	0.00	0.00	0.00
Grčka	409.74	136.22	0.00	C	0.00	0.00	C
Tajland	389.94	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
Bjelorusija	354.02	0.00	76.30	277.72	0.00	0.00	0.00
Albanija	327.88	C	304.21	C	0.00	0.00	0.00
Izrael	325.95	C	C	39.53	0.00	0.00	0.00
Saudijska Arabija	318.37	0.00	C	C	0.00	0.00	0.00
		36,354.2					
Ostale zemlje	39,696.64	5	1,794.97	1,271.96	274.91	0.00	0.00
		171,022.					
U k u p n o	466,761.34	74	100,387.84	187,742.11	377.03	481.67	6,749.96

Izvor: CBCG

***Preliminarni podaci**

****Izvor podataka je platni promet sa inostranstvom (ITRS) i podaci su dati prema zemljama plaćanja.**

***** C - povjerljivi podaci koji se odnose na najviše tri strane kompanije**